MSS No. 158 Subject Language

Name of MSS अमर कोष

Author — —

Period n.d. Folios 082

Script Sanskrit Source Prithipal Singh, Amritsar

Missing Folios 2, 3, 11, 14, 22, 35

व साम्रुक्रमसक्ष्मज्ञा कलीविट
म्रु विट नखा: क्रोधाद्दुष्टिको
वेदा द्वादशो तेन त्रलोमला इति ३

श्रीति कर्मनादिनाम्युक्ता
मांसस्य

उ क्रौंच पद्म कोषु सती मांसं स्व
रं गाण्य यो [illegible] हृदयं तद्धि ज्ञानी
या [illegible] स्याय तन्नमहत्

क्लोम:

उत्तप्तं शुष्कमांसे स्यात्तद्वल्लूरं त्रिलिंगकम् ३ रुधिरेऽसृग्लोहि

शुष्कशोणित तस्य — स्त्री लिंग त्रस्ले के नान्त: पुर्लिंगोयं — उत्तमे — चत्वारि एकार्था:

तास्र रक्त क्षतज शोणितं ८ बुक्काग्रमांसं २ हृदयं हृत् २

मांत: श्रीलिचरवीति द्योतस्य — कंगेउ — नाम

मांसस्नेहवस्य धातुविशेषस्य

मेदस्तु वपा वसा ३ पश्चाद्ग्रीवाशिरा मन्या २ नाडी तु ध

मेदस्तु मांसस्य य: स्नेह: सा वसा इति वैद्य: ३

श्रन्नाडा हारवाहिन्या: — कंधरा पश्चात् घटिका इति — [illegible] — उर्ध्वसी — नाम

मनि: शिरा ३ तिलकं क्लोम २ मस्तिष्कं गोदुं २ किट्टं

सामान्ये नतासां श्रीति

पश्चिम जलपूर्ण [illegible] स्य
तल [illegible]

नीवाया: पश्चाद्ग्रीवाया
सिरा तस्य एकं त्रिविधा
[illegible] य नाडी एका वा
पुवत्स [illegible]
[illegible]
निर्ध्याता:

158

मलोत्सर्गिया २ ... २ ...स्त्रीहस्तुंस्या २ पक्वसा

स्नायुःस्त्रियो २ कालखंडयकृन्नीत हृत्सवे २ स्त्रीकास्य

दिनीलाला २ दूषिकानेत्रयोर्मलाः २ मज्जेन्द्रस्राव २ उच्चा

रावस्करेशमलंशकृत् पुरीषगूथवर्चस्कमस्त्रीविष्ठावि

१०.४
का.दि.

१०.४ ॥
कल्पमजी

खोपरी द्वे शिरोस्थिखंडस्य हड्डी

समुदितप्राणिशरीरास्थिसं
घातः त्वक्मांससहितः २

प्रो स्फिचौ ५९ स्यात्कर्परः कपालोऽस्त्री २ कीकसं कुल्यम

श्रोणिस्थि मांसस्य शरीरास्थिनाम कटंकस्य एकं पृष्ठस्थास्थिखंडस्य

स्थि च ३ स्याच्छरीरास्थ्नि कंकालः १ पृष्ठास्थ्नि तु कशेरुका १

करंटच द्वे शिरोस्थ्नः पसलीनाम पार्श्वस्य द्वे पार्श्वस्य

शिरोस्थीनि करोटिः स्त्री १ पार्श्वास्थनि तु पार्शुका १

देहनाम चेष्टादिहस्ताद्यवयवस्य शरीरनाम सांगः

४

अंगं प्रतीकोऽवयवोऽपघनोऽथ कलेवरम् गात्रं वपुः संहननं

१०५
अ॰ टि॰

नाम: देहस्यपिती

शरीरं वर्ष्म विग्रहः ५ कायो देहः क्लीबपुंसोः स्त्रियां मूर्त्ति

द्वादशदेहस्य द्वे पादाग्रस्य पेरनाम स्त्री चरणादिपादस्य

स्तनुस्तनूः १२ पादाग्रं प्रपदं पादः पदंघ्रिश्चरणोस्त्रि

गिटेनाम द्वे पादग्रंथ्या: खुरी गुडीनाम एकं गुल्फाधोभागस्य

तस्य चरणस्य ग्रंथी २

याम् ४ तद्ग्रंथी घुटिके गुल्फौ २ पुमान्पार्ष्णिरधस्तयोः

नाम द्वे जंघाया: गन्ह गोडेनाम जीत्रिलिंग बुढति गोडे पट्टनाम

जंघा तु प्रसृता २ जानूरुपर्वाष्ठीवदस्त्रियां २ सक्थि ८

श्रीलिङ्गेद्वितीयनामस्य

एकंजानूपरिभागस्य

पद नतत्सन्धिः संधि नाम

देला

गुदनाम

क्लीबेपुमानूरू॥२॥रुत्तत्सन्धिःपुंसिवंक्षणः॥१॥गुदंत्वपानंपा

पतलाहिक एकंनाभेरधोभागस्य नाम द्वेकटिस्थानइति

युर्ना॥३॥वस्तिर्नाभेरधोद्वयोः॥१॥कटोनाश्रोणिफलकं २

कटीरस्त्र श्रीलिङ्गकट्याः नाम एकंस्त्रीकट्याःपश्चाद्भागस्य

कटिःश्रोणिःककुद्मती॥३॥पश्चान्नितंवःस्त्रीकट्याः॥१॥क्ली

मस्तहन्यते नाम एकंकट्याःसंमुख भागस्य

वेतुजघनंपुरः॥१॥कूपकौतुनितंवस्थौद्वयहीनेकुकुंदरे॥१॥

स्त्रीकट्याःपुरःभागः जघनंक्लीबे

नितम्बस्थानाम्नः... कूपकौ:पृष्ठवंशाद्धोभागे

द्वयोरित्यस्ययोनिना नयः २ — द्वयस्लकद्वयस्य — भगलिंगयोः — नाम

१०६

स्त्रियांस्फिज्जौकटीप्रोथौ २ वृषस्योवद्दयमालयोः १ भगयो

द्वयोर्नेः — साधनेचमृतकस्त्र — इति: — श्रीखंडकौषपस्य

निद्वयोः २ शिश्नमेढ्रोमेहनशेफसी ४ मुष्कोंडकोषोवृष

वृष वै प्रेस्यार्धे दिवाभागेत्रिस्थिर स्त्रि सिर्ध तितेषिठ — तुंदिपस्य — त्रीवे — पंचोदस्य

णः ३ एष्ठवंशाधरेत्रिकं १ पिचंडकुक्षीजठरोदरेतुंदः ५

मने द्वस्तनयोः — स्तनवृंतेनाम — एकस्य १॥ — धात्री — स्तनः

स्तनौकुचौ २ चूचुकंतकुचाग्रंस्यान्नक्रोडंभुजांतरं उरो

वक्षोरः होड क्रोडो उरसिजौ च

१०६ रामजी०

राघवजी०

वत्सेचवत्सक ५ एकं तु वंशे तल्लो: १ स्कंधो भुजाशिरोंसो

स्त्री ३ संधी तस्यैव जत्रुणी १ बाहुमूले उभे कक्षौ २ पा

र्श्वमस्त्री तयोरधः १ मध्यमं चावलग्नं च मध्योस्त्री २ द्वौ

परौ द्वयोः भुजबाहू प्रवेष्टो दोः ४ स्यात्कफोणिस्तु कूर्परः २

अस्योपरि प्रगण्डः स्यात् ॥ १ प्रकोष्ठस्तस्य चाप्यधः ॥ १ ॥ मणिबन्धा

दाकनिष्ठं करस्य करभो बहिः ॥ १ ॥ पंचशाखः शयः पाणि ॥ ३

स्तर्जनी स्यात्प्रदेशिनी ॥ १ ॥ अंगुल्यः करशाखाः स्युः ॥ २ ॥ पुंस्य

ङ्गुष्ठः प्रदेशिनी ॥ मध्यमानामिका चापि कनिष्ठा चेति ताः क्रमात् ॥ १ ॥

तर्जन्यादियुते तते
विस्तृतेंगुष्ठे प्रादेशादि
त्रयं तत्र तर्जन्यां युते
तते गुष्ठे तालः अना
मिकायुते तते गुष्ठे गो
कर्णः २॥

का प्रांकुश्रोपि नाम चत्वारि नखस्य तर्जन्यायुक्ते अंगुष्ठे विस्तृते मध्यमायुक्ते अंगुष्ठे वितस्ते

पुनर्भवः करकहो नखोस्त्री नखरोस्त्रियां ४ प्रादेशतालगोकर्ण

अनामिकायुक्ते अंगुष्ठे विस्तृते श्रीलिंक्रमेण पृथक् पृथक् कनिष्ठासहिते अंगुष्ठे विस्तृते वितस्तिः

र्णास्तर्जन्यादियुते तते अंगुष्ठे ३ स्यात्कनिष्ठे स्यादितस्तिर्द्वा

कुंस्यापि स्त्रीलिं द्विवितस्तेः तमाह्वः नाम विस्तृतांगुलि पाणौ चपेटादयः श्रीलिं चपेटः याः

दशांगुलः २ पाणौ चपेटप्रतलप्रहस्ता विस्तृतांगुलौ ३

द्वौ वामदक्षिणौ प्रतलौ संहतौ मिलितौ संहततल उच्यते प्रतल द्वयं मिलितं संहततलः स्यादित्यर्थः

द्वौ संहतौ संहततलप्रतलौ वामदक्षिणौ २ पाणिर्निकुब्जः प्रसृ

१०८
अ. द्वि.

प्रकोष्ठतजलमतेन तितेनहस्तः:

ककः प्रकोष्ठः प्रकोष्ठ विस्तृतकरे हस्तः

ति १ त्सौ युतावेंजलिः पुमान् १ प्रकोष्ठे विस्ततकरे हस्तो १ मु

हस्तो बद्धया मुष्ट्या तु उपलक्षितः

निष्कनिष्ठेन मुष्टिना विस्तृतकनिष्ठेन मुष्टिना

ष्ट्या तु बद्धया स रत्निः स्या १ दरत्निः स्तु निष्कनिष्ठेन मुष्टिना १

कलापः

व्यामो बाह्वोः सकरयोस्ततयोस्तिर्यगन्तरं १ ऊर्ध्वविस्तृत

दोः पाणि नृमाने पौरुषं त्रिषु १ कंठे गलो १ थ ग्रीवायां शिरो

तिर्यक् ततयोः विस्तृतयोः सकरयोः बाह्वोः भुजयोः अन्तरं व्यामः इत्यर्थः

हस्तः बद्धया मुष्ट्या उपलक्षितः

निष्कनिष्ठेन मुष्टिना उपलक्षितः

रोधिः कंधरेत्यपि ३ कंबुग्रीवा त्रिरेखा सा २ अवटुर्घाटा

कृकाटिका २ वक्त्रास्ये वदनं तुंडमाननं लपनं मुखम् ८

क्लीबे घ्राणं गंधवहा घोणा नासा च नासिका ५ ओष्ठाध

रौ तु रदनच्छदौ दशनवाससी ४ अधस्तान्चिबुकं १ गंडौ

१०५
सं॰ द्वि॰

कपोलौ २ तत्परो हनुः १ रदना दशना दंता रदा ४ स्तालु तु का

कुदम् २ रसज्ञा रसना जिह्वा ३ प्रांतावोष्ठस्य सृक्किणी १

ललाटमलिकं गोधि ३ रूर्द्ध्वे दृग्भ्यां भ्रुवौ स्त्रियौ १ कूर्चमस्त्री भ्रु

वोर्मध्यं १ तारकाक्ष्णः कनीनिका २ लोचनं नयनं नेत्रमी

लोलावुंठका गाल
घंडिका च

ईक्षतः नेत्र ,पुष्टो चक्षुषः ,अश्रुणो नामान्य पंचाश्रुणः

क्षणं चक्षुरक्षिणी दृग्दृष्टिश्चाश्रु नेत्रांबु रोदनं चास्रमश्रु च ५ अ

एकं नेत्रांतस्य ,प्रदर्शनस्य एकं कर्णस्य नाम

पांगौ नेत्रयोरंतौ १ कटाक्षोऽपांगदर्शने १ कर्णशब्दग्रहौ श्रो

षट्कर्णस्य स्त्रीतः स्त्रिद्नाम स्त्रीतः नांतः अंगस्य

त्रं श्रुतिः स्त्री श्रवणं श्रवः ६ उत्तमांगं शिरः शीर्षं मूर्धा ना मस्तको

पंचमस्तकस्य नाम शिरसिजस्य षट्केशस्य केशस्य समूहे

ऽस्त्रियाम् ५ चिकुरः कुंतलो वालः कचः केशः शिरोरुहः ६ तद्वृं

द्वे क्षत्रियकुमाराणां शिखा पंचकस्य शिखा त्रयस्य त्वते ३ क्रं च बाला नां तु शिरः कार्यं त्रिशिखं मुंडमेव चेति ॥ अन्ये तु सामान्येन चूडायाः इत्याहुः २

१ चूर्णसंगयुक्ताः

द्वे   कैश्यं शिरसि सलकं   गुलफाकुरलापका   अलकाः त्वब्रल्लेवक्तयाल लाटवर्तमाना:   केशाः कूर्णलादि भ्रोद: चूर्णकुन्तल कुंतलाः तद्धि ते त्वन्यस्य ते इत्यन्ये

११

अ. द्वि.

द्वे कैशिकं कैश्यं २ अलकाः चूर्णकुन्तलाः २ ते ललाटे भ्रमरकाः १

द्वे क्षत्रियकुमाराणां   केशानां मार्जनात् बंधविशेषस्य वेषाः ॥ मौक्तिकपुष्पराशि तिलकादिना वेष्टिः संयतावद्धाः केशकलापाः

काकपक्षाः शिखण्डिकाः २ कबरी केशवेशः १ धम्मिल्लः संयताः

शीर्षे शिखा मध्यस्य चूडायाः   व्रतिनो जटा सटा स्यात् कटश्च   अन्ये पुष्पादि रचनार्थं प्रवेणी इत्याहुः केशरचना दिविशेषस्य नाम

कचाः १ शिखा चूडा केशपाशी ३ व्रतिनस्तु सटा जटा १ वेणिः प्र

द्वे स्नानादिना क्वानिर्मलस्यान्योन्यासंसक्तस्य केशस्य विशदकचे तैलादिना संस्पर्शे

वेणी २ शीर्षण्यशिरस्यौ विशदे कचे २ पाशः पक्षश्च हस्तश्च क

कचादि पर्यन्तनिर्देशात् तेन कचात् कच पर्यायात् परे स्थिताः पाशादयः कलापार्थाः समूहार्थाः केशपाशः केशपक्षः केशहस्तः १

कूर्चौ द्राडि काव्यंजनेच

केशदामनाम कैशिके प्रादामस्यनाम अंतः शैरिलोमः पुरुषस्यास्यतेषां वृद्धौ सत्यां तत्र लोमानि श्मश्रु

कलापार्थाः कचात्परे ३ तनूरुहं रोम लोम ३ तद्वृद्धौ श्मश्रु पुंमु

पंचालंकारादिकृतशोभायाः

खे १ आकल्पवेषौ नेपथ्यं प्रतिकर्म प्रसाधनम् ५ दशैते त्रि

शोभासंयुत

ष्वलंकर्तालंकरिष्णुश्च मण्डितः प्रसाधितोऽलंकृतश्च भूषितश्च

अंतः हृष्टशोभायाः

परिष्कृतः विभ्राड् भ्राजिष्णु रोचिष्णू ९ भूषा तु स्यादलंक्रि

२ पं.प
दशैते इत्याद्यलंक्रि
या या
ते सार्द्ध
देवपुस्तके
मुकटसारसंग्रह

२

एते वक्ष्यमाणाः दश
दः त्रिषु वाच्यलिं
गा इत्यर्थः २॥

हेघ्रिको लंकारस्भूखणस्यतस्यमुकटइतिर

द्वादश नामानि

गहनानाम

पंचहारकेपूरादेः

भूषणस्यनाम

११॥अ:
द्वि०

या १२ अलंकारस्त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् । मंडनं चा ५

मुकटनाम मौलिस्थ हेनाम हेशिरस्थ रत्नस्य हेस्वर्णादिनारचिततललाटाभर

लस्य नाम सीसफूलनाम

थ मुकुटं किरीटं पुंनपुंसकम् २ चूडामणिः शिरोरत्नम् २

एकंहारस्यघ्यस्य नायक मणेः नाम नायकस्य चेयकनाम हेसीमंतस्थितायाः स्वर्णा दिरचितायाः विलंगना दामनीनाम नाम

तरलो हारमध्यगः १ बालपाश्या पारितथ्या २ पत्रपाश्या

हे सीमंतिकायाम्नान्यस्याः स्वविदीर्णा दिरचितललाटाभरणभेदस्यनाम

तद्वैद्वैनाम कर्णफूलनाम हेकुंडलस्यनाम

ललाटिका २ कर्णिका तालपत्रं स्यात् २ कुंडलं कर्णवेष्टनं २

हेताटंकेतिकर्णाभरणस्य

निर्विशेषेण हारप्रादेः मुक्ताकलापे वर्तते २

छोटी माला नाम

कंठा मयला

मात्र...नाम

कंठी माला नाम

लंबी माला कंठी नाम १

सैव ललंतिका मुक्ता मुक्ताभीरचिता यदा : नाम एकम

ग्रैवेयकं कंठभूषा ॥ १ ॥ लंबनं स्याल्ललंतिका ॥ २ ॥ स्वर्णैः प्रालंबिका ॥ १ ॥

सैव ललंतिका मुक्ताभीरचिता नाम मुक्ताहार नाम मोतीयाकी माला कंठहारस्य , उरोहारः शतयष्टिके : शतलतिकः सत्

उरःसूत्रिका मौक्तिकैः कृता ॥ १ ॥ हारो मुक्तावली ॥ २ ॥ देवछंदोसौ

१.. मोलडा हार नाम एकं यष्टीनां लतानां भेदात् हारस्य भेदाः हारभेदास्तु : ३२ २४ २०

शतयष्टिकः ॥ १ ॥ हारभेदा यष्टिभेदाद् गुच्छगुच्छार्धगोस्तनाः ॥ २ ॥

एकयष्टिको हारः सप्तविंशतिताराः नक्षत्रमालिका

६४ २०

अर्धहारो माणवकः ॥ २ ॥ एकावल्येकयष्टिकः ॥ २ ॥ सैव नक्ष

सैव एकावलीमुक्ता [illegible] नाम

द्वात्रिंशद्यष्टिर्गुच्छो विधातिभिः कीर्तितोऽर्धगुच्छ
हारक : षोडशमि मौलवकोऽर्धद्वादशभिस्त्वर्ध
माणवक : इति वराहः गोस्तनस्तु चतुर्यष्टिर्
रश्मिदः एकाविंशति : चतुष्पष्टिभिर्रर्धहार
उदाहृतः २॥

११२ख
श्री हि.

प्रत्येकं नामानि	कडा नाम	सुवर्णघटित वा रत्नजटित रचित प्रकोष्ठा भरणस्य नाम

त्रमालास्यात्सप्तविंशतिमौक्तिका ॥१॥ आवापकः परिहार्यः कटको

चत्वारि कटिकस्य नाम	बुहटा नाम	द्वे प्रकोष्ठभरणस्य	छाप मुंद्री अंगुठी द्वे अंगुलीयकस्य

वलयोऽस्त्रियां ॥४॥ केयूरमंगदं दोर्भूषा ॥ अंगुलीयकमूर्मिका ॥२

ऊर्मिके वसा हरशद्धमु नामा हरस्य हर	छाप नाम एकं	कंकणनाम द्वे कंकणस्य रत्नादिभिः सकटकस्य	नाडा नाम स्त्री ड्डघंटिका नाम

साक्षरांगुलिमुद्रा स्या ॥२॥ कंकणं करभूषणं ॥ स्त्रीकट्यां मेख

किंकिनी कलापस्य एते सर्वे	उपस्थयोनी वीच नाम	तडागी नाम

खला कांची सप्तकी रशना तथा ॥ क्लीबे सारसनं ॥५॥ सैव

पंचस्त्रीकट्याभरणस्य

११२
कृष्णजी
रामजी

सेव कांची पुंसांकस्याभरणं तत्

एकं पुरुषस्य कट्याभरणस्य — ऊरुरनाम — तद्भागीनाम

२ क्षुद्रघंटिकाकंक … स्त्रीलिङ्गाः … किंकिणी … क्षुद्रघंटिका … भागुरिः २

पुंस्कट्यां शृंखलं त्रिषु २ पादांगदं तुलाकोटिर्मंजीरो नूपुरोस्त्रि

कटीपादौ नाम — पदनूपुरस्य — पादकटनाम = ६

याम् हंसकः पादकटकः ६ किंकिणी क्षुद्रघंटिका २

त्वगादीनि चत्वारि वस्त्राणां योनयः कारणानि भवंति तत्र त्वङ् दुकूलक्षौमादेः वल्कस्य तत् विकारः क्षौमं … विकारः क्षौमं

त्वक्फलकृमिरोमाणि वस्त्रयोनिर्दश त्रिषु वाल्कं क्षौमादि

फलस्य विकारः कार्पासी बदरी … इति विकारे … तस्य फलं … — कृमिजं वस्त्रनामैकं नाम

फालं तु कार्पासं बादरं च तत् २ कौशेयं कृमिकोशोत्थं ॥१

कपासवस्त्रस्य नाम — पट वस्त्रस्य नाम

कृमीणां कोशात् निर्गतं … कृतः

… कोशात् … कोशाद् इत

त्वगादीनि चत्वारि वस्त्राणां योनयः कारणानि … वस्त्रवल्कलानि क्षौमादिव … वल्कलं पालादीनि त्रिषु … नाम … तानि … चत्वारि … तेषां … तत्र कस्मिंश्चित् …

क्षौमस्य … इह वाल्कस्य विवरणे … दितं तेन … त्रिलिंगत्वं … ३

वस्त्रं … क्षौमादि वर्जं वल्कादीनि … लिङ्गानि … २

१ रंकाम्रगाभेदः तन्तोर्जाता दर्प्यरंकोरमन्
ख्य एवेत्यत्र रांकवं पशवो पिमृगा इति वक्ष्यते
अतोमेषादिलोमजमपि कंवलादि रांकवं इति मुकुटः १॥
पशुमीनेत्यादिजं नवाकोर्तैः चत्वारि नवांवरस्य
नाम

रांकवं मृगरोमजं ॥ अनाहतं निष्प्रवाणि तंत्रकं च नवांवरे ४

(महार्घ्यं तन्तु) शोधस्त्र यो हमनार्हत्वात् प्रक्षालितयोर्वस्त्रयोर्युगस्य त्रिर्मिलवस्त्रनाम द्वे

तत्स्यादुद्गमनीयं यद्धौतयोर्वस्त्रयोर्युगं ॥ ५ ॥ पत्रोर्णं धौतकौशेयं

वहुमूल्य महार्घमिति मूल्यधनात्वस्य दुकूलानाम द्वे क्षौमात्मकवस्त्रस्य द्वे अंगवस्त्रनाम चत्वारि वस्त्र
प्रश्नोत्तर

वहुमूल्यं महाधनम् ॥ २ ॥ क्षौमं दुकूलं स्यात् ॥ २ ॥ द्वे तु निवीतं प्रा

द्वे ओढितवस्त्रस्य वस्त्रस्य हेलगार्दि अवयवाः सदाशा लिंग वहुवचनेन द्वे पाय: तानी
= तस्मैतिपर्यः

वृतं त्रिषु ॥ २ ॥ स्त्रियां वहुत्वे वस्त्रस्य दशाः स्युर्वस्तयोर्द्वयो: ॥ २ ॥ द्वे

वाल्लिरे कवचनांतानि इत्यनुदशाससमा
नाधिकरण्याद्वहुत्वसिद्धिरस्मात्रि: वाश्रोत: १

२१३ श्री०
श्रु० ध्रि०
तमस्कु महार्घ्यं तन्तु
मूल्यं वहुमूल्यपर्यवि
म पि यत्र वस्त्रमेव व
स्ते तु कसमु रूपमेव
वले तमुच्यमे मतए
वपुनाद्धि रूढ: प्रायत्
महाधनं विवोध्यते
य: स्वि त्रि तिति मगलेः
श्चे दमादर्माम च्छि प्रायमस स्विती
नहाति निद्रा म शिवे।श्रीवारत्ते: ३

वस्त्रस्य दशाः वस्तयः कथ्यंते दशा वक्तते
वर्त्तमानःक्रियो वर्त्तीतिस्त्रावदोह्लिंगःस्त्रिंपु

ऽऽगीदैर्घ्यस्य चौडा विस्तारस्य द्वे वस्त्रस्ये
स्तारस्य

ऽथमानानाहःक्रमायामः २ परिणाहोविशालता २ पटच्चरंजी
= वस्त्रेनाम स्रोतः

र्णवस्त्रं २ समौनक्तककर्पटौ २ वस्त्रमाच्छादनंवासश्चैलंवस
जीर्णंच वस्त्रवस्त्रस्य कोरा कपडा नाम द्वे वस्त्रस्य ६

नमंशुकम् ६ सुचेलकःपटोऽस्त्री २ वराशिःस्थूलशा
द्वे स्थूलवस्त्रस्य = = उपर्की कपडा = मालापट सुपन द्वे स्थाष्टिक

टकः २ निचोलःप्रच्छदपटः २ समौरल्लककंबलौ २ अंत
स्यूतेनास्यूतेनवायेनांगंप्राव्रियतेतस्य १ रवा द्वे कंबलस्य

द्वे स्थूलनवत्वादि द्वे स्वस्त्री
र्णवस्त्रद्वे द्वस्य वस्त्र
मात्रस्य के चित २

निचोलो पिनिचोलास्या
दितिरभसः निचोल पु
ने पुंसकं इतिचतत्रैव है
येन वस्त्रेण तत्स्याच्छाद्यते
शय्यादि वा तस्य १

निचोलप्रच्छदपटसमौ
रल्लककंबलौ काव्यस्ते
कामनी यांति १॥

कूर्परः कफोणिः जानुन इपमसप्तेत्स्रियोत्तं नारीणामित्यर्धः
स्त्रियाः इति विशेषे ग्रोक्तौ पुंसाप्येतत् आप्रपमानाद्दीनिसम्मतिः २

वस्त्रोत्तरस्याविहितं वस्त्रमुपसंव्यान

चत्वारि परिधानवस्त्रस्य

रीयोपसंव्यानं परिधानान्यधोंऽशुके ४ द्वौ प्रावारोत्तरासंगौ समौ बृ

चादर दुपट्टा पंच उपरिवस्त्रा नवस्त्रस्य कुडता दीर्घ्ठकः हृदयस्य चोलिकायाः

हतिका तथा संव्यानमुत्तरीयं च ५ चोलः कूर्पासकोऽस्त्रियाम् २

दोर्याकापसीरे वडापट्ट हिमानिलनिवारणे प्रावारे पटीकं वलादो =

नीषारः स्यात्प्रावरणे हिमानिलनिवारणे १ अर्धोरुकं वरस्त्रीणां

हितवस्त्रस्य लहंगा मुरकानाम एकं पादाग्रपर्यंतलंबमानस्य वस्त्रादेः

स्याच्चंडातकमंशुकम् १ स्यात्त्रिष्वाप्रपदीनं तत्प्राप्नोत्याप्रपदं

यत् वस्त्रं आप्रपदीनं प्राप्नोति नाम पादाग्रपर्यंतं प्राप्नोति तत् आप्रपदं कथ्यते त्रिषु तत् २॥

१२४ स्त्रं. हि.

विरणधस्त्रीणां कर्पूरिकं कं विधानके चालनाम रेवस्त्रे चंडातकं, कर्पूरकं स्यात् इत्य मरमालायां पुमानपि १॥

एकं परस्त्रीणामधोरु विधायकस्य चुलनाकारे णपरिहितवस्त्रस्य

१२४

चंदोया   द्वे चंद्रातपस्य   तंबू   कनातनाम

हियत १.९ अस्त्री वितानमुल्लोचो २ दूष्याद्यं वस्त्रवेश्मनि १ प्रतिसी

स्त्रीलिंग व्यवधायक पर्दा! कोउपट्ट स्येत्ये   योगपट्ट

राजवनिका स्यात्तिरस्करिणी च सा ३ पर्यस्तिका परिकरः पर्यं

चत्वारि योगपट्टस्य   परला नाम   एकं   नाडा सुथण का

कश्चावसक्थिका ४ चेलं तंपड कोतस्या १ नीवी सारसन

द्वे   देहसंस्कार   द्वे नाम   निर्मलकरणे

मथयः २ परिकर्मांगसंस्कारः २ स्यान्मार्ष्टिर्मार्जना मृजा ३

द्वे कुंकुमादिनाशरीरशोभाधानरूप
संस्कारस्य त्यगो द्वर्तनादेरिति स्वामी नाम

स्त्रीलिं प्रोञ्छनादिनांगनि
र्मली करणमात्रस्य

आदि शाख्यात कूट
२ पट कुटी पट
वासादि गह: गुल
ल पिचि स्य संच

आय प्राख्यात पटकु
टी गुरुलाचिनी
स्यानम

आदि शाख्यात कूट द
पट कुटी पट वासादि
गह: गुरुल ताचिनि
स्य लोच

द्वे स्नान पूर्व गंधस्य प्रयत्न विशेषेण
पूर्वसोगंधस्य पादस्य २

द्वे उद्वर्तनं देहे गात्र निर्मलीकरणमात्रस्य

श्रीखंडादिना चंदनमल्ला
मज्जनेच नाम

१२५ अ.
द्वि.

उद्वर्तनोत्सादने द्वे क्लीबे २ आप्लाव आप्लवः स्नानं ३ चर्चा तु चा

श्रीखंडचंदनादिना विलेप सुगंधकर्म = पत्ररचना नाम
विलेपनस्य

र्चिक्यं स्थासकः ३ प्रबोधनम् अनुबोधः २ पत्रलेखा पत्राङ्गुलि

द्वे स्तनकपोलादौ कस्तूरिकादि रचितपत्ररचना: टीका नाम कस्तूरीललाटकृतितिलकस्य

रिमे स्त्रियौ २ तमालपत्रतिलकचित्रकाणि विशेषकम् ४

एतन्मध्ये द्वितीयतुरीये तिलकविशेषके न स्त्रियां पुंनपुंसके इत्यर्थः

तिलकं विशेषकं द्वे द्वे न स्त्रियां स्त्र्यां द्विलिंगे

द्वितीयं च तुरीयं च न स्त्रियामथ कुङ्कुमम् काश्मीरजन्माग्निशिखं

१५
कुंकुमजी

घुसृणं च एकादशकुंकुमस्य

लाक्षनाम

वरं वाह्लीकपीतने रक्तसंकोचपिशुने धीरं लोहितचंदने ११ राक्षा

षट्लाक्षायाः नाम लौणनाम लक्ष्मीपर्यायनामकं

लाक्षा जतु द्रुमीवे र्या वा लक्कोद्रुमामयाः ६ लवंगं देवकुसुमं श्री

श्रीसिलवंगस्य कृमिजुइमेता: श्रीसिकालिपइति अगुरकाष्ठ

संज्ञं ३ मथजायकम् कालीयकं च कालानुसार्यं च ३ अथ मा

स्यनाम नाम षट्लामन्येना गरुकाष्ठस्य कालाऽगुरूनाम

र्यकम् वंशिकागुरुराजार्ह लोहं क्रिमिजजोंगजम् ६ कालागुरु

मत्समल्लिगंधि ... संगाल्या मल्लिवत् गंधिर्यस्य ... धनिसको २ ... तन्नांगल्यास्यात्

हेरुल्माग्नहल:

११६ स्व. द्वि.

गुरु:स्या २ तन्नंगाल्यामल्लिगंधियत् १ यक्षधूप:सर्जरसो

रालसर्वरसावपि बहुरूपोप्य ५ यवकधूपकृत्रिमधूपकौ २

तरुष्क:पिंडक:सिह्लोयावनोप्य ४ पायसश्रीवासौवृकधूपो

पिश्रीवेष्टसरलद्रवौ ५ मृगनाभिर्मृगमद:कस्तूरीच्चा २ थकी

त्रीणि काकोल इति   कर्पूर नाम   घनो मेघस्तस्याकारं रूपं इति

चंदननाम   चंद्र पर्यायनाम आह्लादकत्वात्

लकम् कक्कोलकं कोषफलं ३ अथ कर्पूरमस्त्रियां घनसार

मुक्ताकर्पूरनाम पंच   चंदननाम

श्चंद्रसंज्ञः सिताभ्रो हिमवालुकः ५ गंधसारो मलयजो भद्र

चत्वारि चंदनसामान्यस्य   चंदनविशेषाणां पृथक् ५ पृथक् नामानि

श्रीश्चंदनोऽस्त्रियां ४ तैलपर्णिकगोशीर्षे हरिचंदनमस्त्रियां

हे इति   रक्तचंदनस्य पंच नाम   नाम जायफल

तिलपर्णी पत्रांगं रक्तांगं रक्तचंदनम् कुचंदनं च ५ अथ जातीको

धवलं सुगन्धं शीतलं चंदनं तैलपर्णिकं मलयादिदेशजमेव कालतान्त्रामिश्रवर्णं सुगन्धं गोशीर्षमिति चाख्यिकाटीकेति माधवी श्रीति सुरभिरिति तलतया सदेव सर्पैर्वेष्टितमिति सुरभिनामा स्यादिति सुभूत्यादयः हरिः मेरुः तदाकारपर्वतभागे जातत्वात् हरि कपिलं तद्दलितादाह इति हरिचंदनस्य चंदनं वा यत्तु रक्तचंदनं कान्तपत्राख्यं तद्धि प्रपर्णीलस्य तद्धितं सम्भूत्यादिषः॥

तिलस्येव पर्णमस्येति तिलपर्णीवृक्षात् चंदनं ततो जातः गोः श्रीर्षे तोपशीर्षे तदाकारमलये एकदेशे जातमिति सुभूतिः श्रीखंडं च

११७
श्री हि.

कर्पूरागुरुकस्तूरीकक्कोलयुक्तस्यातिकाएकी
कृतानि द्रव्य सर्वनामतोयक्षकर्दमइतिधन्वंतरिः १

इजाईफलइति

सकुंकुमेरित्यागमः

षजातीफलेसमे २ कर्पूरागुरुकस्तूरीकक्कोलैर्यक्षकर्दमः १

चंदनादिगात्रानुलेपनयोग्यपिष्टस्य सुगंधिद्रव्यस्यनाम

इपटवासादिलोदस्य संज्ञीरित्येके

गात्रानुलेपनीवर्त्तिर्वर्णकंस्याद्विलेपनम् ४ चूर्णानिवा-

इसुगंधिद्रव्यवासितस्य

गंधमाल्यधूपादिभिर्विहितोनुलादीनांयःसंस्कारःसोधिवासनंतदधिवासनं

सयोगाःस्यु २ भावितंवासितंत्रिषु २ संस्कारोगंधमाल्याद्यैर्यः

फुलेलभाषायांनाम

पुष्पमालानाम

शिरसिमाला

स्यात्तदधिवासनं १ माल्यंमालास्रजौमूर्ध्नि २ केशमध्येतु

त्रीणिमालायाःमूर्ध्निधि
करणकं

कुंकुमागुरुकस्तूरी
कर्पूरं चंदनं तथा
महासुगंधिमित्युक्तं
नामतोयक्षकर्दम
इतिः धन्वंतरिः १

गर्भकः १ प्रभ्रष्टकं शिखालम्बि १ पुरोन्यस्तं ललामकं १ प्रालं

बमृजुलम्बि स्यात्कंठा १ द्वैकक्षकं तु तत् यत्तिर्यक्क्षिप्तमुरसि १

शिखास्वापीडशेखरौ २ रचना स्यात्परिस्पंद २ आभोगः

परिपूर्णता २ उपधानं तूपबर्हः २ शय्यायां शयनीयवत्

हि॰ अ॰
११८

शयनं मञ्चपर्यङ्कपल्यङ्काः खट्वया समाः ४ गेन्दुकः कन्दुको २ दीपः

प्रदीपः २ पीठमासनम् २ समुद्गकः संपुटकः २ प्रतिग्राहः

पतद्ग्रहः २ प्रसाधनी कङ्कतिका २ पिष्टातः पटवासकः २

दर्पणे मुकुरादर्शौ २ व्यजनं तालवृन्तकम् २ इत्यमनुष्य

॥ श्रीदर्पणस्य नाम ॥ ॥ वर्गः समाप्तः ॥

श्रीकृष्ण
जी

कुलनाम

नव वंशस्य नाम

ॐ संततिर्गोत्रजननकुलान्यभिजनान्वयौ॥ वंशोन्ववायः संतानो

ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रा वर्णाश्चातुर्वर्ण्यवाच्या इत्यर्थः

वर्णाः स्युर्ब्राह्मणादयः॥१॥ विप्रक्षत्रियविट्शूद्राश्चातुर्वर्ण्यमि

नामानि: द्वे राजवंशस्य पञ्च कस्यचित्कुलजस्य:

ति स्मृतं॥१॥ राजबीजी राजवंश्यो॥२॥ बीज्यस्तु कुलसंभवः॥५॥

एतच्चतुष्टये ब्रह्मचर्यादिरूपं तदवस्थाविशेषसमुदाये आश्रमो वर्तते॥

नाम षट् उत्तमकुलजस्य

महाकुलकुलीनार्यसभ्यसज्जनसाधवः॥६॥ ब्रह्मचारी गृही वा

भिक्षाशी नामानि:

नप्रस्थो भिक्षुश्चतुष्टये आश्रमोऽस्त्री॥१॥ द्विजात्यग्रजन्मभूदेव

अध्ययनाध्यापनयजनयाजनदानप्रतिग्रहैः षट्कर्मा विप्र उच्यते

ब्रह्मचर्याध्ययनदानादि यजनाध्यापनैतथा प्रतिग्रहश्चैतैर्युतः षट्कर्मा विप्र उच्यते

ब्रह्म वेदस्तदध्ययनाय यद्व्रतं मेखलाचरणं मेखलादिधारणं

तदस्यास्तीति ब्रह्मचारी तं तं चरितुं देशः वेदीसमस्तां गृहे

दारास्तद्योगादिति: वनस्य प्रस्थ: एकदेश: तत्र भवो वानप्रस्थः

१९ख्रि
द्विः

षट्कर्मा ब्राह्मणस्य — यो ब्राह्मणः यागो यजनं तदादिभिर्युक्तः — एके नाम

वाडवाः विप्रश्च ब्राह्मणो ॥ २ ॥ सोमपद्धर्मा यायजादिभिर्युक्तः ॥ ॥ विद्वा

पंडितनाम — त्रयं ज्ञः — त्रयं ज्ञः — त्रयं ज्ञः — द्वयं ज्ञः

न्विपश्चिद्दोषज्ञः सन्सुधीः कोविदोबुधः ॥ धीरो मनीषीज्ञः

द्वयं ज्ञः — सूरिः सरस्वती च हलायुधादिनाममालायां नाम्नोपि दिति यां सूर्यपादचैता — त्रयं ज्ञः — त्रयं ज्ञः

प्राज्ञः संख्यावान्पंडितः कविः ॥ धीमान्सूरिः कृतीकृष्टिर्लब्ध

द्वयं ज्ञः — द्वात्रिंशतिः पंडितस्य — वेदपाठी नाम — द्वयं ज्ञः

वर्णोविचक्षणः ॥ दूरदर्शीदीर्घदर्शी ॥ २२ ॥ श्रोत्रियच्छांदसौसमौ ॥ २

वेदवेदाध्येता ब्राह्मणस्य नाम

केचित्तु दूरदर्शीदिद्धयं पण्डितं प्रति तदयुक्तं दूरदर्शी कोविदः सूरिः सर्वज्ञः वेदपर्यायतदर्शीनात्

१९
कत्रम

निषेकादीनि कर्माणि यः
करोति यथाविधिः संभाव
यति चान्नेन स विप्रो गुरुरुच्यते १

उपनीय तु यः शिष्यं
वेदमध्यापयेद्द्विजः
सांगं च सरहस्यं च तमा
चार्यं प्रचक्षते

ऋत्विग्यागविषये स...
से पादनायक्षयवा सूपंकर्म
कुरुते तिरुत्विजामादेश
को यागस्वामी व्रतस्थो लीक्षि
तादिधारणे ... व्रती
यष्टा यजमानश्चलोयजमा
नश्चोच्यते ॥ २॥

विद्यागुरुः नाम

द्वे अध्यापकस्य

उपाध्यायोऽध्यापके २ यस्तु निषेकादिकृद्गुरुः १ मंत्रव्याख्या

आचार्य इत्येकं ... द्वे ... नाम ... सोमयागे यज्ञविशेषे दीक्षितनाम

कृदाचार्य १ आदेष्टा त्वध्वरे व्रती यष्टा च यजमानो २ य

सव्रती सोमयागे अध्वरे यजमानः ... एकं ... इज्यायागः नित्यं तत्कर्ता ... नित्ययज्ञकर्ता ... बालानामद्वे ... नाम

स सोमवति दीक्षितः १ इज्याशीलो यायजूको २ यज्वा तु

विधिना वेदबोधितविधानेन कृतयागः ... एकं ... स यज्वा गीष्पतीष्ट्या बृहस्पतिसवनाम्ना यागेनेष्टवान् ... पीतसोमः ... द्वे नाम

विधिनेष्टवान् १ स गीष्पतीष्ट्या स्थपतिः १ सोमपीथी तु

सांगेऽधीती ह्यन्यस्तं गात्र ... प्रवचने वेदे धीतं ... अधीती ... ताध्ययनः लब्धानुज्ञः स्यात् २

१०२
१४ ह्वि॰

सर्वत्वं विनिवेदत्वात् सर्वस्वं वेदयति लंभयति ... इति कालाभार्यस्यात् वेदः सर्वंताद सन्
सर्ववेदं दक्षिणा यत्र स सर्ववेदं दक्षिणो विश्वजिन्नाम यागः स येनेष्टः संपादितः स सर्ववेदा
नाम ... विश्वजिता ... गुरुदक्षिणार्थी कौत्सः
सर्ववेदवरतन्तु शिष्यः इति रघुवंशे लिङ्गं १

सांगवेद पाठी नाम ४

सोमपाः २ सर्ववेदास्तु येनेष्टो यागः सर्वस्वदक्षिणः ॥१॥ अनूचा

सांगवेदाध्ययनानंतरं गार्हस्थ्याय गुरोः स काशात्
लब्धानुज्ञः समावृत्तः स्यात् निवृत्त इत्यर्थः

नः प्रवचने सांगेऽधीती ॥१॥ गुरोस्तु यः लब्धानुज्ञः समावृत्तः ॥१

नंतः
एकं चाटः
शिष्यस्य

सुत्वा त्वभिषवे कृते ॥१॥ छात्रान्तेवासिनौ शिष्ये ॥३॥ शैक्षाः

ज्येष्ठ चाटः नाम
परस्परं नाम

प्राथमकल्पिकाः ॥२॥ एकब्रह्मव्रताचारा मिथः सब्रह्मचारिणः १

ह्रे प्रथमं रभ्यवेदाध्ययनानां
ब्रह्मवेदस्तदेकस्माद्गुरोरध्येतुमपि तं ब्रह्मचर्याख्येव्रतमाचरन्ति येते
ऽस्याध्ययनं उपचालात ब्रह्माध्ययनार्थं व्रतमाचरन्ति ब्रह्मचारिणः

१०२
ह्रस्वे

सतीर्थ्यास्त्वेकगुरवः २ चितवानग्निचित्समौ २ पारंपर्यो

पदेशः स्यादैतिह्यमितिहाव्ययम् २ मीमांसको जैमिनी

ये वेदान्ती ब्रह्मवादिनि वैशेषिकः स्यादौलूक्यः सौगतः

शून्यवादिनि नैयायिकस्त्वक्षपादः स्यात्स्याद्वादिक आर्हतः

१।२१
श्री। ह्रिं।

विनोपदेशेन प्रथमं ज्ञानं यथा वाल्मीकेः श्लोकनिर्मिति ज्ञानमाद्य नाम

चार्वाकलौकायतिकौ सत्कार्यसांख्यकापिलौ ॥ उपज्ञा ज्ञानमाद्यं

उपज्ञानपूर्वकआरंभः — एकंनाम — यज्ञनाम

स्यात् ॥१॥ ज्ञात्वारंभ उपक्रमः ॥१॥ यज्ञः सवोऽध्वरो यागः सप्तत-

सप्तयज्ञस्य — पाठो वेदस्य विधिना अध्यापनं देवतोद्देशेन हविषोऽग्नौ प्रक्षेपो होमः अतिथी- नां गृहागतानामासनादिदानेन

न्तुर्मखः क्रतुः ७ पाठो होमश्चातिथीनां सपर्या तर्पणं बलिः

सभानाम

एते पंचमहायज्ञा ब्रह्मयज्ञादिनामकाः ५ समज्या प-

अर्घ्यादिदानेन च सपर्या संतोषणं तर्पणं पितृणां काव्यवाडादीनां विधिना जलान्नदानेन तृप्तिसंपादनं देवेभ्यो भूतेभ्यश्च भुवंति दत्तचान्नविक्षेपो बलिः अध्यापनं ब्रह्मयज्ञः पितृयज्ञस्तु तर्पणं होमो दैवो बलि- र्भौतो नृयज्ञोऽतिथिपूजनमिति मनुः २॥

पाठो १ ब्रह्मयज्ञः होमो २ देवयज्ञः अतिथीनां सपर्या नृयज्ञः ३ तर्पणं ४ पितृयज्ञः बलि भूतयज्ञः ५ एते पंच महायज्ञा स्वाध्यायो ब्रह्मयज्ञः स्यात् यज्ञोऽतिथि- पूजनं तर्पणं पितृयज्ञः भूतयज्ञो बलिः स्मृतः देवयज्ञा स्याद्धोमः एते पंचमहा- ध्वराः ३॥

आस्थानी क्लीव आस्थानं स्त्रीनपुंसक
योस्सदः सांतः ॥

सभायां सीदंते इति सभासदः
षड्गतत्वं वसादन विप्रासमेत्

तवसभायाः
नाम

हविर्गेहमद्ध्यातसाधाद्यदुकं ततः प्राचि
पूर्वदेशे सपत्नीकयजमानसदस्यादीनां स्थि
त्यर्थं यद्गृहं तत्र प्राग्वंश प्राद्वेवतंतं २ ॥

यज्ञशालायां
प्रविष्टा येन विदेवा
ते विधिवेदनं पतंति
सा कर्मपदश्चयेजाम
पाद तेन सदस्याः स
दसि साधवः तुपका
रकाः तत्र सदस्य इति
नामान

वांदं सात्वार्थमतु

विवद्गोष्ठीसभासमितिसंसदः ॥ ९ ॥ आस्थानी क्लीवमास्थानं स्त्री

सांतः पूर्वभागनाम

विधिदेवलावाला
नाम

नपुंसकयोः सदः ॥ प्राग्वंशः प्राग्घविर्गेहात् ॥ १ ॥ सदस्या विधि

सभायां सभ्योस्ताराः सभाः
नाम

सभायां साधवः सभ्यः
साधुत्विपुल्ये
यंते

सभालापक

चत्वारि याग
सभायां आरंभकानां
नाम

दर्शिनः ॥ १ ॥ सभासदः सभास्ताराः सभ्याः सामाजिकाश्च ते ॥ ४

यजुर्वेदाध्यविद्धर्म्यं निर्दाक्रमण ऋग्यजुर्योदिनामत्रयं

अध्वर्यूद्गातृहोतारो यजुःसामर्ग्विदः क्रमात् ॥ १ ॥ आग्नीध्राद्याः ॥ ६ ॥

धनादिदक्षावाचयजमानेन
वृत्सपदत्वायत्विं यंते प्रा
थ्यंते येअरत्विजः ऋत्वि
ग्याजकाः कस्याच्यतेस
दिनावृत्विाकृतहे वध्व
वृत्सला ऋद्धसिवृ
मत्रयः वायाजकाःते

यजुः सामऋक्कृविदः क्रमात् क्रमशः अध्वर्यु उद्गातृ होता नामानि भवंति
यज्ञेः पाडित्विधर्मसामा ॥ उद्गाता ऋक् होतारः

१२२
अ॰ द्वि॰

नाम हेतुनाम नाम नाम परिष्कृता पत्न्या...

धनैर्यथात्र विज्ञेया जनकाश्च ते २ वेदिः परिष्कृता भूमिः १

देवतार्थं परिष्कृता यज्ञनिमित्ता वृता ... संस्मकाकडः ... चषालो यूपकटकः ... पायसमूलः पत्र...

समे स्थंडिलचत्वरे २ चषालो यूपकटकः १ कुंबा सुगहना

एकनाम संस्मकायग ... यूपाग्रे तर्म ... कुंबा

वृतिः १ यूपाग्रे तर्म २ निर्मथ्यदारुणि त्वरणिर्द्वयोः १

अरणि नामानि अग्नित्रय नाम

दक्षिणाग्निर्गार्हपत्याहवनीयौ त्रयोग्नयः ३ अग्नित्रय

विवाहादि प्रभृति ... संततं धार्यते ... यत्र सायं प्रातः संदधीत गार्हपत्यः स ज्ञेयः ... नित्यं यो ... ब्रह्मचारी गृहाश्रमी दक्षिणाग्निस्तु स ज्ञेयो ... तापसः ... हुत्वा ... वैश्वानरी ... पर्यादिना ... सोग्निराहवनीयस्तु ... पर्यन्तये १

दक्षिणाग्न्यादि ... गार्हपत्यो ... आहवनीय ... गार्हपत्य ... दक्षिणाग्नि ... गार्हपत्य ... कुण्डे ... ॥

परिष्कृता पत्न्या ... भूमिर्वेदिः ... वेदिः ... हव्यादिना ...

पूर्वं गार्हपत्याहवनीयो ... दक्षिणाग्निस्तु ... गार्हपत्य ... त्रयो ... कथ्यते १

गार्हपत्यादग्नेरानीतो यः कृतसंस्कारः पूर्वं
यत्र प्रणीयते तत्रानाय्यः २

यः आग्निः गार्हपत्यादग्नेरानीय दक्षिणादिक्
स्थितः प्रणीयते स्थाप्यते तस्मिन्नानाय्य २

मिदं देवता॥१॥ प्रणीतः संस्कृतोऽनलः॥१॥ सम्मृज्य बर्हिश्चाप्यापचा-
य्या, प्रोक्षणाप्रयोगिलः॥३॥ यो गार्हपत्यादानीय दक्षिणाग्निः प्र-
णीयते॥ तस्मिन्नग्नानाय्य॥१॥ आग्नेयीस्वाहाकृतम्भुक्तिप्रया॥१॥
ऋक्सामिधेनीधाय्याचयास्यादतिसन्निधनी॥१॥ गायत्री

सन्निपातादिनागतः सन्निधनं समुद्दीपनं
तत्रि सिन्नं पात च मुख्याः सन्निधाय्यधीयते
गायत्र्यादिछन्दः शब्दवाच्यं प्रमुखयदन उष्णिगनु
बृहती पंक्तिस्त्रिष्टुब्जगती गायत्री सप्ताक्षर

१·२३
अ·द्वि·

ऋते क्षीरे दधियोगाधा...का...
...विर्विप्रोषतादस्यात्र कथनम् १

नाम संत: हव्यं देवार्थमन्नं तस्य पाक: हव्यपाक: नाम एकं नामन्

प्रमुखे च्छदे १ हव्यपाके चरु: पुमान् १ आमिक्षा सा शृतोष्णे या क्षी

हे मागते: ...यस्य गच ...रस्या...
मृगचर्मदापवद: रचितं व्यजनं तत् धवित्रं धुवित्रमपि केचित्

रे स्याद्दधियोगत: १ धवित्रं व्यजनं यत्तद्रचितं मृगचर्मणा १

दध्ना सहितं आज्यं ...हे पायसस्य पायसं तु ...पुंसो: ...यथाक्रमं देवताभ्यो
तस्यैव नाम सपरमान्न...ति: हव्यं पित्र्यं कव्यं

पृषदाज्यं सदध्याज्ये १ परमान्नं तु पायसम् २ हव्यकव्ये दैव

नाम वटपत्राकृति चक्राकार...पुमान्

पैत्र्ये अन्ने २ पात्रं स्रुवादिकम् १ ध्रुवोपभृज्जुहूर्ना तु स्रुवो भे

पात्रं भाजनं तत्...स्रुवात् ...
मिदं स्रुव...स्मात् ...नादि...स्रुव:

वधार्थकमिति वा पाठः २

स्रुचोऽहलहलस्तदर्थः १

स्रुक्साधनं द्रव्यम् इति स्रुच इति ...

यः क्रतौ यज्ञे अभिमंत्र्य हतः स पशुः उपाकृतः स्यात् १

सेत्रेणेति ... एकं

दाः स्रुचः स्त्रियाः ॥४॥ उपाकृतः पशुरसौ योऽभिमंत्र्य हतः क्रतौ १

प्रमीतोपसंपन्न प्रोक्षिता हते ... एते यज्ञार्थे हताः पशवो वा ... वाच्यलिंगाः

परंपराकं शमनं प्रोक्षणं च वधोऽथ वा ॥२॥ वाच्यलिंगाः प्रमीतोपसं-

सांनाय्यं हविः ... हुतं त्रिषु वषट्

पन्नप्रोक्षिता हते ॥३॥ सांनाय्यं हविः ॥४॥ अग्नौ तु हुतं त्रिषु वषट्

कृतम् ॥५॥ दीक्षांतोऽवभृथो यज्ञे ॥६॥ तत्कर्मार्हं तु यज्ञियं त्रिष्व १

१२४
प्रा॰ द्वि॰

यज्ञः कर्म खननादिकं ॥ पूर्तं खातादि ॥
खननेन इति खातं पुष्करिण्यादि तत्कर्म यदेव कु
लादिना दानादि नाम प्रतिष्ठादि तत्पूर्तम् पुष्करिण्यः समाप्ती
पौ देवतायतनादिक ॥ यज्ञ समाप्ति शेषादि पूर्व कर्म निर्दिष्टम् इति ॥
यत्र स्वयम् प्राशयन् खादित तद्वद्विघसो इत्युच्यते ॥ प्रथम तु हविः शेषात् देवपितृ
भृत्यादिभ्यो शेषं स्वयं यत् भोजनं तद्विघसः ॥

क्रतुकर्मेष्टं १ पूर्तं खातादि कर्म यत् २ अमृतं विघसो यज्ञशेष

नाम   दाननाम

भोजनशेषयोः २ त्यागो विहापितं दानमुत्सर्जनविसर्जने वि

उत्सर्गस्य

श्राणनं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनं प्रादेशनं निर्वपणमप

प्रेयादत्तदानस्य   मृतस्य दानं तदहः प्रेतनिमित्त पिण्डदानादि दैहिकं

वर्जनमंहतिः १२ मृतार्थं तदहर्दानं त्रिषु स्यादौर्ध्वदेहिकं ।

प्रथमकाण्डोदीहि स
र्गेताः समाप्तकाण्डोद्धे
यद्ोन्मू न वादिदेव
नि ह्मस्य प्रथानया
गस्य प्रस्तानय पूर्वे
ष्वा क्रियते सोव सचः

मास्त्रेण प्राप्तो कृतविधानेन पात्र दानं लाभः
भोजनादि तत्र श्राद्धं ॥१

घस्त्रो नि... लयस्य पितृणां लोक तिरस्त ॥

पञ्चदश भागे ... दिनाष्टम ... ऽष्टमो भागः कुतपः ॥ दि वसस्याष्टमो भागो मंदी भवति भास्करः स कालः कुतप ... तत्र मानं ... प्रोक्तम् ॥

वर्जनं संहतिः ॥१३॥ मृतार्थं तदहे दानं त्रिषु स्यादौर्ध्वदेहिकम् ॥१

तदर्थं ... दाननाम द्वयम् ... भावे ... उर्ध्वदेहिका नि

पितृदानं निवापः स्यात् ॥ श्राद्धं तत्कर्म शास्त्रतः ॥१॥ अन्वाहार्यं

मासिकश्राद्धं पञ्चकपालश्राद्ध धर्मकार्ये नाम ४ नाम २

मासिकेऽंशे ॥२॥ ऽष्टमोऽह्नः कुतपोऽस्त्रियाम् ॥१॥ पर्येषणा परीष्टि

चरागि तर्की दिना मथाङ्गो ... नाम गुरुसेवा नाम

श्चान्वेषणा च गवेषणा ॥४॥ सनिस्त्वध्येषणा ॥२॥ याच्ञाभिशस्ति

द्वे गुरुविद्वद्धनस्य सत्कार पूर्वक चिद् ... याचनस्य

चत्वारि ... याचनस्य

अतिथ्यर्थे मकारादी वस्तुनि आतिथ्यं तत्रापि विधि अतिथ्यर्थे साधुनि क मिदे आतिथेयमस्त्रलतन्त्रामेघ

१२५

अ: द्वि:

अतिथ्यर्थे साधुनि क मात् क्रमेण आतिथ्य आतिथेयो स्यातां न द्वे समुहे का आगन्तुके अतिथि वस्तम आतिथ्यं विनीता साधुश्च दिश्रतं पात्रं कुश लेनादेये दद्यात् प्राकृम अतिमुनि:॥

अर्घः पूजार्थविधि द्रव्ये अर्घ्यः अर्घादयः प्रागंतुपर्यन्ताः त्रिलिंगाः

अर्घ्यमर्घ्यार्थं जलं

पादार्थं वारिणि पाद्यं

याच्ञार्थनार्दना त्रिष्वर्घ्यमर्घार्थे १ पाद्यं पादाय वारिणि १

अतिथि साधु अतिथ्यसाधुरितस्य आतिथेय:

क्रमेणैके क्रम आतिथ्यं पूजायां

क्रमादातिथ्यातिथेये अतिथ्यर्थेऽत्र साधुनि २ स्यादावेशिक आग

अतिथि

आवेशिकः आगन्तुक द्वे गृहागते पुरुषविशेषे

षट् पूजाया:

नाम

न्तुरतिथिर्ना गृहागते ३ पूजा नमस्यापचितिः सपर्यार्चा

समाः पुंभिन्नलिंगार्थाः

सेवा

वरिवस्या शुश्रूषा परिचर्या

र्हणाः समाः ४ वरिवस्या तु शुश्रूषा परिचर्याप्युपासनं ४

श्रीगणेशाय नमः

अथ नाटकनामानि

१ अथ नाटकनायकभेदः २ वर्णालीलावर्णास्थिति: १ उपस्पर्शश्चाचम

न २ मध्यमोनमभाषलं २ आकेतस्वत्वादिकवि: स्यकेवाव

वल्मीकस: वाल्मीकिस्तथायगाधेयो विश्वामित्रश्चकोशिक: २

व्यासोद्वैपायन: पराशर्य: सत्यवतीसुत: ४ आनुपूर्व्यांसियां

वावृत्परिपाटी अनुक्रम: पर्यायश्च ५ तिपातनंत्स्यात्पर्याय

अनुपूर्व्या: स्यादृत्यर्था ते आवृत्परिपाटी चेतियो २ विभाजनात्स्यादूर्ध्वयां ते अनुपूर्वेच २

ब्रह्मणि शास्त्रे बोधितस्य लोकव्यवहारात्स्याप्तस्यार्थ स्यपदितास्य २

तेभ्यो पवासादि लक्षणं स्वल्पकालाचरितं चेत् पुण्यकमुच्यते आदिना ब्रह्मचर्य भोजनादि २

१२६
अ० द्वि०

नाम द्वे व्रतस्य नाम — नाम

उपावृत्तवः ३ नियमो व्रतमस्त्री २ तच्चोपवासादिपुण्यकम् २

उपवास — द्वे उपवासस्य — नाम — प्रकृतिपुरुषयोः विभागेन ज्ञानं विवेकः — वेदाध्ययनस्याभ्यासेन पवित्रः गुणो ब्रह्मप्रभावः तत्र ब्रह्मवर्चसं

औपवस्तं तूपवासो २ विवेकः पृथगात्मता २ स्याद्ब्रह्मव

वेदपाठस्तत्र विभागार्थयोजनलिः क्रियते सः — नाम — सदाध्ययनस्य आरभ्ये ब्रह्माञ्जलिः सह ता इति तयः — पाठे योजनलिः ब्रह्माञ्जलिः स्यात्

र्चसं वृत्ताध्ययनर्द्धि २ रथाञ्जलिः पाठे ब्रह्माञ्जलिः २ पाठे वि

वेदपाठे मुखस्य जललवाः — ध्यानयोगयोः तासने स्यातिमः आसनादौ — द्वे नाम — विधिनी स — कल्प इति अयं वैदिक विधाने यागादिषु २

प्रुषो ब्रह्मबिन्दवः १ ध्यानयोगासने ब्रह्मासनं २ कल्पे विधि

शास्त्रविहितः प्रथमोऽर्थः
मुख्यः कल्पः एकं नाम गौणः एकं नाम

क्रमो २ मुख्यः स्यात्प्रथमः कल्पो १ ऽनुकल्पस्तु ततोऽधमः १ सं

संस्कारो वटुकरणं तत्पूर्वकं वेदस्य ग्रहणम् एकं नाम समनाम

स्कारपूर्वं ग्रहणं स्यादुपाकरणं श्रुतेः १ समे तु पादग्रहणम

द्वे अभिवादनस्य भिक्षुक नामानि कर्मसिद्धिं प्रति ददाति द्वे दायति व अथ नामानि

भिवादनमित्युभे २ भिक्षुः परिव्राट्कर्मन्दी पाराशर्यपि म

वेच चतुर्थाश्रमे ऋषि नामानि द्वे नाम अथ तपोधने द्वे मौनव्रतिनः

मस्करी
री ५ तपस्वी तापसः पारिकांक्षी ३ वाचंयमो मुनिः २ ॥

संस्कारपूर्वं श्रुतेर्वेदस्य ग्रहणं संस्कारोऽध्ययनं वटुकारणं तदनंतरं वेदोपदेशः उपाकरणं स्यात् ओं भगवन् वेदं मध्यापय इत्यादि २

सामान्य:सर्वेनेतत्प्रवृत्ती
नित्यंस्नायी २

१२८

श्री हि

ऋत्विंतपसायः क्लेशाःतं सहते तस्मिन्सत्यपिनोद्विजते सदांतः १

नाम द्वेब्रह्मचार्याश्रमिणः नाम सत्यं सदावीच

तपः क्लेशसहो दांतो २ वर्णिनो ब्रह्मचारिणः २ ऋषयः सत्य

ब्रह्मचर्यव्रतमुक्तायो गृहाश्रमं गतः सः निर्जितस्ववशोस्थापितइंद्रियाणां

ग्रामो गणोयैस्ते

वचसः २ स्नातकस्त्वाप्लुतव्रती २ ये निर्जितेंद्रियग्रामा यति

त्रीणि शिवसिद्धादि: व्रतेनियमस्तत्संपादनाययः स्थंडिले भूम्यादिनाद्यधादि तत्रमभागेशेतेस

स्थंडिलशायिस्थंडिलपादाभ्यामुच्यते इमेत:

नोयतयश्चते ३ यः स्थंडिले व्रतवशाच्छेते स्थंडिलशाय्यसौ

सत्वगुणयुक्तपुरुष नाम द्वे नाम शुचि: पुण्यपात्र

मन्त्रनाम

स्थांडिलश्च २ विरजस्तमसः स्युर्द्वयातिगाः २ पवित्रः प्र

द्वयातिगा: २ जस्तमा: शत्र्या: सतैवनिष्ठा:सात्त्विकास्त्विव्रततरा:

जीवन्मुक्ताव्यासादयो विरजस्तमसो द्वयातिगाउच्यंते शिवातेरजस्त

मसीद्वेतं [illegible] नामनिमक्रमाणमधंतीति १॥

ऋषयः सत्यंहीतानसंसारि

यो: पारंगच्छतितेचस

प्तविधा:स्युःताःब्रह्मर्षि

देवर्षि नरर्षि महार्षि

परमर्षयः काण्डर्षि श्रुत

र्षि राजर्षिश्चक्रमावरा

इति रत्नकोषः १

सर्वेषां वर्णिनामाश्रमाणां किं चिह्न लिंगं स सर्वाश्रमाणां लिंगानि भजंति १

त्रीणि परिव्राजकस्य नाम बहुवेषधारिणः द्वे नाम व्रते ब्रह्मचर्ये व्रतिनां पलाशकाष्ठकृतो दंडः

चक्रुःशतः ३ पाषंडाः सर्वलिंगिनः २ पालाशो दंड आषाढो व्र

एकं = लोटः नाम द्वे कमंडलोः द्वे नेतोः २ कुशासने

ते १ रंभस्तु वैणवः १ अथ कमंडलुः कुंडी २ व्रतिनामास

एकं नाम मृगचर्मनाम भिक्षाकसमूहनाम एकं

नं वृसी १ अजिनं चर्मकृत्तिः स्त्री ३ भैक्षं भिक्षाकदंबकं १

द्वे शाखावृत्यावेदाध्ययनस्य नाम पंचस्नानं नाम सा यह्न स्नानं सुत्याऽनित्यं स्त्रीलिंगे

स्वाध्यायः स्याज्जपः २ सुत्याभिषवः सवनं च सा ३॥

त्रीणि व्रतचर्यादीनां धार्यत्वेन बोधिता या मृगादित्वचः २ त्रीणि नामानि

रंभो वेणुः तत्कृतो दंडो रंभः स च कुशादि स्यापनार्थः व्रतादन्यत्र वैणव एव २

सोमलतासंधानस्य योग्यता करणस्य च सा इति सुत्या परामृष्टाः

पक्षौ तयोरुसौ वस्तयः
र्णमास्यां यागः स्यात् २

मा नसादि सर्वपापानामपध्वंसि विघातिजप्यं गंडूषाद्यं
तस्मादेव पापो वेदा त्रयवो जप्यते ऽघमर्षितेतत्
सोयाम घमर्षणं त्रिष्विति

१ सो नेऽ गिनं ते त्रैलोक्य प्रतिमासस्य
पयोः प्रथमादर्शे नोपाकृतियत्र
यो ः क्रमेणैकस्य नाम २

१२८
श्रीः हि

सर्वैनसामपध्वंसिजप्यंत्रिष्वघमर्षणम् १ दार्शस्तु पौर्णमास

अमावास्यायां यागो दर्शः पौर्णमास्यां यागः पौर्णमासः । उपायांतरे नित्यं पक्षेल पुरस्कृत्य वयत्साध्यो नित्यं
यावज्जीवमवश्यकार्यं सत्यादि यादिकं यतः मितयमः

श्च यागौ पक्षांतयोः क्रमात् २ शरीरसाधनापेक्षंनित्यंयत्क

सर्वविदकृतं काम्यदानादेकरणे तु न प्रत्यवायः सिद्धं तु क्रियमाणे प्रत्यवायस्यापिपया
ग्राहिणः अतत्काले यादिकालं च स्नानादिकर्म नमिति सर्वनियमादश्च भेदः

र्मतद्यमः १ नियमस्तु स यत्कर्मानित्यमागंतुसाधनम् १ स

अहिंसा सत्य व व नं ब्रह्म
चर्य म कल्कता अस्तेय
मिति पंच ते यमाः व्रत
तानि चेति मनुः ३

पणे हौ दिगंबरः नग्नकः श्रवणाहको निर्ग्रंथः जीवनीवकौ ॥

अंगुलीनामग्रे मूर्धनि देवदेवसंबंधि तीर्थं देवतत्तत्तेषां सन्निधिः तेभ्यो यत्किंचिज्जलादिकं देयं देवेनैव तीर्थेन देयमिति स्मृतेः १

अंगुष्ठतर्जन्योर्मध्ये पित्र्यं तीर्थं

अंगुष्ठस्य मूले एव हि रवधारणे

ब्रह्मलोके भवनं तादृग्रूपं ब्रह्मभूयं ब्रह्मत्वं ब्रह्मभावः ब्रह्मसायुज्यमिति आत्मनासंबध्यत्वेन युक्तं तद्वाक्योवा सायुज्यम्

ब्रह्महेलानाम

ष्ठाङ्गुल्योः पित्र्यं १ मूले त्वङ्गुष्ठस्य ब्राह्मं १ स्याद् ब्रह्मभूयं ब्रह्मत्वं

त्रिरूपमित्यर्थः देवभूयं देवत्वं देवसायुज्यं

प्रायश्चित्त नाम

ब्रह्मसायुज्यमित्यपि ३ देवभूयादिकं तद्वत् १ कृच्छ्रं सां-

तपनादिकम् २ संन्यासवत्यनशने पुमान् प्रायो १ ऽथ

वीरहा नष्टाग्निः २ कुहना लोभान्मिथ्येर्यापथकल्पना १

लोभाद्धनादिहेतवे परवंचनाय हस्तादिलाघवामिथ्यात तत्कल्पना

ईर्यापथस्याचारस्य वेदस्य कल्पना सा

दंतक्षिपाकारितकृच्छ्रं नाम तपः संतापनेभवः सांतापनं यत्स्मृतिः त्र्यहं स्याच्यत्र्यहं त्र्यहमयाचितं त्र्यहं परं चानाश्री यात्कृच्छ्रं सांतापनं स्मृतं गोदिवार्द्धां तपनादिग्रहः

सांतापनचांद्रायणप्राजापत्यादिकं प्रायश्चित्ते कृच्छ्रपदवाच्यं यथा गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्पिः कुशोदकं एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रं सांतापनादिकं २

सम्यक् न्यासः त्यागः तस्मिन्ननशने प्रायः इति ख्यातः संन्यासः तथु मनो न शक्नोति आत्मनैनापो वर्तते स चादंतः पुमान् संतेते तथु भिः प्रायः इति ख्याते ब्रह्मनास्ति प्रियोऽपवेशन मतिर्स्वपनिर्वेदः प्रायेणैव रथु २

अष्टाविंशात् संस्कारहीनः षोडशवर्षाद् ऊर्ध्वं कृतव्रतबंधो
भवगायत्रीकोदानाध्यकर्ता द्विजः व्रात्यः व्रात्यसंज्ञको भवति ॥

व्रतग्रहणात्पूर्वकं गुरोर्वेदा
भ्यासने स्वाध्यायः तद्रहितः

संस्कारहीन नाम — एकं — वेदरहितनाम — धर्मध्वजी कौं धरनार नाम

व्रात्यः संस्कारहीनः स्यात् ॥ अस्वाध्यायो निराकृतिः ॥ धर्म

हेतुव जीवकार्थं जटादि धारस्यनाम — नष्टव्रत संपुत — ब्रह्मचर्य स्यनियमस्य स्त्रीसंगलोदिनाधृतः — व्रतः

ध्वजी लिंगवृत्तिः ॥ अवकीर्णी क्षतव्रतः ॥ सुप्ते यस्मिन्नस्त

मेति सुप्ते यस्मिन्नुदेति च ॥ अंशुमानभिनिर्मुक्ताभ्युदितौ

नाम — तज्जेतः

यथाक्रमम् ॥ परिवेत्तानुजोऽनूढे ज्येष्ठे दारपरिग्रहात् ॥ परि

ज्येष्ठेऽनूढे कृतविवाहे सति अनुजः कनिष्ठो दारग्रहाद्धेतोः परिवेत्तोच्यते ॥

यस्मिन्सुप्ते निद्रालौ अंशुमान्
अस्तं याति सः अस्ताच
लं गच्छति सोऽभिनिर्मुक्तः
यस्मिन्सुप्ते अर्क उदेत्युदया
द्रिं याति सोऽभ्युदितः

तस्य परिवेत्तुः ज्यायान्
ज्येष्ठः परिवित्तिः स्यात् ॥

अंगुलीनामग्रे मूले च दैवं दैवसंबंधि तीर्थं द्वे त्रे तत्र तेषां
संनिधौ : तस्य यत्किंचिज्जलादिकं देयं दैवेनैव तीर्थेन देयमितिस्मृते : ४

यत्कर्माऽनित्यं कालेकर्त्त
व्यं न तु यावज्जीवं अंगंत
मि : कदाचित्नैवाम ना
समय विशेषादिमि :
सह कादिमि : सह कादि
दि : स्वाध्याय मुपवासा
दितत् नियम मुच्यते

ज्ञानामृतनाम   वेतालीमंडनस्य नाम

क्षौरं तु भद्राकरणं मुंडनं वपनं त्रिषु ४ कृतं परस्तु कौपीनं स्या

यज्ञोपवीतनाम   दक्षिणेकरे सति वामस्कंधे स्थितं यज्ञसूत्रम्

द्वि वस्त्रिकोत्तिलस्यात: ४ उपवीतं यज्ञसूत्रं प्रोद्धृते दक्षिणे क

अपद्धादो ऽन्यास्मिन् वामकरे प्रोद्धृते सति तद्वं   करद्वयो बहिः स्थाता त्रैर्धूमते त्रत्

एकं नाम   भावेनकं जेत लंबतत

रे १ प्राचीनावीतमन्यस्मि १ निवीतं कंठलंबितम् १

अंगुल्यग्रनाम

=

कनिष्ठिकानामवकयोर्मूले यो भागे कायं तीर्थं   अंगुष्ठतर्जन्योर्मध्ये पैत्रं तीर्थम्

प्रजापतितीर्थं

अंगुल्यग्रे तीर्थं दैवं १ स्वल्पांगुल्योर्मूले कायम् १ मध्यांगु

दक्षिणेप्रोद्धृते सति यद्वस्त्र
त्रं यज्ञोपवीतं तत् तत २

पवित्रं यज्ञसूत्रम्
पवीतमुच्यते

प्रोथ(?) कोर्ध्व स्रोतसिकः
सिद्धांतीस्यात् ह्वस्मार्त्तिकः
पौ चार्थिकः पाशुपतो
नाकुलो पाशुपतव्रती
कापालीसोमसिद्धांती
तांत्रिकः स्याद्दिद्रोक
दक पामलो ह्यं पागी स्याद्दिक मे दीव उर्द्धिक : शर्वीम्नायी महामार्गी भैरवो दक्षिणागमी
वामको वाम स्त्रोतसिकः कौशान्तिकः समोऽकार्णवः तत्त्ववेदी च पंचरात्रिकः
तांत्रिको वेदवेदततस्पर्शकामभवलवर्द्धकः नित्योमतः सततः ॥ ॥

विवाहोष्टविधः ब्राह्मः दैवः आर्षः प्राजापत्यः आ
सुरः राक्षसः पैशाचः गांधर्वः तत्राद्याश्चत्वारो
प्रशस्ता धापुक्ताः स्वयमानीयालंकृता कन्या आहूय यत्र कन्या
दीयते यत्र कन्या दीयते स ब्राह्मः गोमिथुनेन सह दैवः

१.३.
अ.टि.

दानं धर्मः यथाविधि
विज्ञानलेखनं कामः
... पुरुष
स्य कर्तव्यतयोपदिष्टे
...
... वर्गः त्रिवर्गः स्या
त् त्रिगालोपि ३

एकं नाम — नाम

विविक्तस्तनुझाया १ विवाहोपयमौ समौ तथा परिणयोद्वाहोप

अष्टविवाहस्य — भोग नाम — सुरतं मोहनं संप्रयोगश्च

यामाः पाणिपीडनम् ६ व्यवायो ग्राम्यधर्मो मैथुनं निधुवनं

पंच रतेस्य / एकं नाम — = — एकं नाम — मोक्षसहितैर्धर्मार्थकामैरुपलक्षितो वर्गः

रतिः ५ त्रिवर्गो धर्मकामार्थैः १ चतुर्वर्गः समोक्षकैः १ सब

बलं शक्तिः समानबलैरन्यूनाधिक शक्तिभिः तैर्धर्मादिभिः सबलैश्चतुर्भद्रं — नामानि ब — वरस्य जामातुर्ये स्निग्धाः सुहृदस्ते जन्याः

लैस्तैश्चतुर्भद्रं १ जन्याः स्निग्धा वरस्य ये १ इति ब्रह्मवर्गः

य ... स्यापविप्राय
दीयते स आर्षः याचि
तो कन्या दीयते स प्र
जापत्यः परस्परानु
रागेण गांधर्वः युद्धह
रणादासुरः द्रव्यग्र
हणाद्राक्षसः सुप्तप्रम
त्तादिहरणात्पैशाच
इति १॥

१३. अ.
कृष्णजी

नतिः क्रियां नमस्कारस्तत्र एणा नम्र
नमस्क्रियाऽस्यकोशो

क्षत्रियनाम   पंचक्षत्रियस्य   राजानाम

ॐ मूर्धाभिषिक्तो राजन्यो बाहुजः क्षत्रियो विराट् ५ राजाराट्

सप्तराजानाम   तंतः

पार्थिवः क्ष्माभृन्नृपभूपमहीक्षितः ६ राजातु प्रणताशेषसा

एकं नाम   नाम   सम्यक्प्रणिवृत्तायाम्पेक्षाः   पर्यायपाठः

मंतः स्यादधीश्वरः १ चक्रवर्ती सार्वभौमो २ नृपोन्योमस्येक

अधिपतिनाम   अल्पदेशीयराजानाम

देशाधिकः मंडलस्याद्ग्रामस्येश्वरो मंडलेश्वरो देशाधिप इत्यर्थः

२
प्रणताः वशीकृताः
प्रणामकारिणोऽशे
षाः सर्वे सामंताः स्व
विषयानंतरराजा
नः यस्य सोऽस्याधिक
ईश्वरः अधीश्वरः स्यात्

१५१
प्र. द्विं

रामनाम　　　　　　　　पंचनामलक्ष्मणस्य　　नाम

रामो दाशरथी रावणारिः काकुत्स्थो राघवः सौमित्रि लक्ष्मणो ।।

रावणादि रावणस्य

लंकापति पौलस्त्यो रावणो दशास्यः इंद्रजित् मेघनादो मंदोद

श्रीसीतारामपुत्रस्य २ नाम　　सुग्रीवनाम　　२ आंजनेयहनुमान्　　२ नाम अंजनीसुतस्य

रीसुतः किष्किंधाधिपः वालीवो हनुमान्मारुतात्मजे

२ नाम　　युधिष्ठिरनाम　　चत्वारि नाम

जटायुर्जटायुषो ऽजातशत्रुः शल्यारिर्धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः ।।

विश्वामित्रस्यनाम नाम भीमसेन

गाधेयो गाधिजः कर्ण्णो भीमसेनो हिडिंबजित॥ मारुतिर्कीचका

अर्जुननाम ह॥

रातिर्बकवैरी वृकोदरः धनंजयोर्जुनः पार्थः विजयः शक्र

नंदनः॥ गांडीवी फाल्गुनः सव्यसाची सधावपांडवः॥ जि

अर्जुननाम॥ तु नाम

ष्णुकिरीटी बीभत्सुः श्वेतवाजी कपिध्वज॥ पृथा कुंती वृत्सा

१२२
श्री हि॰

प्रत्येकंनाम विक्रमादित्य नाम

तपोवालीयाज्ञसेन्यपिद्रौपदी विक्रमादित्यः साहसांकः शकांत

शालिवाहननाम बलिनाम

कः शूद्रकस्त्वग्निमित्रोवाकलः स्यात्सातवाहनो वैरोचनिर्बलिः

कार्त्तवीर्यनाम

कार्त्तवीर्यार्जुनः सहस्रदोः ॥ इत्यन्यकोषोल्लिखं ॥ नयोन्योमंड

मंडलेश्वर नामैकम् राजसूयः चक्रवर्त्ति साध्यो यागविशेष तेनयेनेष्टं

लेश्वरः १ येनेष्टं राजसूयेन मंडलस्येश्वरश्च यः शास्ति यश्चा

छत्रपराजमंडलेश्वरः

शकान्ताक्षेषा शकांतकः नामद्वयं:

यश्च सर्वभूपाल शास्ति स्वस्व व्यापारे नियोजयति एके सार्वभौमविशेषस्य

ज्ञयाराज्ञः सम्राट् १ थ राजकं राजन्यकं च नृपतिक्षत्रियाणां गणे

क्रमात् २ मंत्री धीसचिवोमात्यो ३ न्येकर्मसचिवास्ततः १

महामात्राः प्रधानानि २ पुरोधास्तु पुरोहितः २ द्रष्टरि व्यवहा

राणां प्राड्विवाकाक्षदर्शकौ २ प्रतीहारो द्वारपालद्वाःस्थद्वाःस्थित

१३३
श्री हि

२ द्विवर्गस्त्वनाकस्थो २ अध्यक्षाधिकृतौ समौ २ स्थायुकोऽधि

कृतो ग्रामे २ गोपो ग्रामेषु भूरिषु १ भौरिकः कनकाध्यक्षे २

रूप्याध्यक्षस्तु नैष्किकः २ अंतःपुरे त्वधिकृतः स्यादंतर्वंशिको

जनः १ सौविदल्लाः कंचुकिनः स्थापत्याः सौविदाश्च ते ४

नाम एकान्तस्त्रकान्तस्य क्लीबानां हि नपि नाम त्रीणि सेवकस्य विषयानन्तरदेशस्तस्मादनन्तरदेशव्यवहितः एकविषयवासिनि वैरी शत्रुतयाति

षंढो वर्षवरस्तुल्यो २ सेवकार्थ्यनुजीविनः ३ विषयानन्तरो

अनन्तरः शत्रोः परं व्यवहितो मित्रं शत्रुपार्श्वकारि तात् वैरक सीमान्तरस्थ मित्रकस्य

राजा शत्रु ३ मित्रमतः परम् २ उदासीनः परतरः २ पार्ष्णि

एकं शत्रुतिरश्च अस्य शत्रु नान्तः इकारान्तः दान्तः

ग्राहस्तु पृष्ठतः १ रिपौ वैरिसपत्नारिद्विषद्द्वेषणदुर्हृदः

यान्तः उकारान्तः नान्तः इकारान्तः

द्विड्विपक्षाहितामित्रदस्युशात्रवशत्रवः अभिघातिपरारा

पार्ष्णिग्राहः शत्रुमित्र मित्रतोऽव्यवहितः पर तद्व्यवहितो व्यवहितात्वा देवतायकारी नायका रिकेवल

यस्य जयाय यात्रा तस्य विजिगीषोः शत्रुप तयाते नयः यादि मि वस्मात्पादं गृह्णाति

मृगतव्यास हतेदधिजिघांसवृत्स्ने किनस्मे

कृतवैरं शत्रौ प्रत्रो:

नातः नातः हितम् श्रीमित्रप्रियनकुल वयसः नाम

तिप्रत्यर्थिपरिपंथिनः १२ वयस्यः स्निग्धः सवया २ अथ

श्रीमित्रस्य देहरक्षस्य देहप्राणद्याद्विसंपाक लोड दनस्य

मित्रं सखा सुहृत् ३ सख्यं साप्तपदीनं २ अनुरोधोनुवर्त्त

हलकार

नं २ यथार्हवर्णः प्रणिधिरपसर्पश्चरः स्पशः चारश्च गूढपु

सप्तचरमात्रस्य सचकहनिवाल: ज्योतिषी ज्योतिषिको देवज्ञ युक्त इति मुकुट

रुषः ८ आप्तः प्रत्ययितास्त्रिषु २ सांवत्सरो ज्यौतिषिको दै

रागद्वेषविनिर्मुक्तः प्राप्त इत्यभिधीयते

दृष्टनिसंवादिवाक्यं हितविश्वासाधारणप्राप्तस्य यथावक्ता ॥

१२८

प्र. दि.

सोहार्द्दं सौजीसौहृदं सौहृद दयेप्रज सचिवो

कान्तादिका गृहदेवतस्य

वज्ञगणकावपि स्युर्मौहूर्तिकमौहूर्तज्ञानिकार्तान्तिका अमी ८

नाम

तान्त्रिको ज्ञातसिद्धान्तः २ सत्री गृहपतिः समौ २ लिपि

लिखारी

कारोऽक्षरचणोऽक्षरचुञ्चुश्च लेखके ४ लिखिताक्षरविन्या

चत्वारि लिपेः नाम द्वे दूतस्य

से लिपिर्लिबिरुभे स्त्रियौ ४ स्यात्संदेशहरो दूतो २ दूत्यं त

१२५
प्र॰ हि॰

यथाह रुद्रकालिदासः उपपन्नं ननु शिवं सप्तस्वङ्गेषु यस्य मे इत्यादि

उच्छेद्यमानो रिपुणा निरूपायप्रतिक्रियः
प्रक्षीणः संश्रयते बलिनं धार्मिकं नृपम्

पान्थ

द्रावकर्णशल्ली १ अध्वनीनोध्वगोध्वन्यः पांथः पथिक इत्यपि ५

राजा मंत्री मित्रं जनपदवती पर्वतादिकमे दुर्गपुरं सैन्य सप्तनाम

स्वाम्यमात्यसुहृत्कोशराष्ट्रदुर्गबलानि च राज्यांगानि ७

प्रकृतयः २ पौराणां श्रेणयोपि च २ संधिर्ना विग्रहो यान

यानात्समर्पणं द्वैधमाश्रयः ६ तेसंध्यादयो गुणाः प्रोक्ताः
तत्र प्रभुत्वसाधका शक्तिः

आसनं द्वैधमाश्रयः षड्गुणाः ६ शक्तयस्तिस्रः प्रभा

स्वाम्यादयः सप्त राज्यांगानि इत्युच्यंते स्वामी राजा अमात्यादयः प्रकृतयः एते प्रकृतय इत्युच्यंते राष्ट्रगतः पौराणां श्रेणयोपि च प्रकृतय इत्युच्यंते यथाह सामादि सप्त पौराणां श्रेणयः प्रकृतयः सप्त तत्र स्वामी राजा अमात्यो मंत्री सुहृन्मित्रं सहृदादि कोशं भाण्डागारं कोशः राष्ट्रं जनपदवती भूमिः पर्वतादि दुर्गमं पुरं दुर्गं बलं सैन्यं एतानि सप्त राज्यांगानि शब्दवाच्यानि पौराणां श्रेणय इति पौराणां श्रेणी समूहा राज्यमिति दर्शितं स्वाम्यमात्यप्रराष्ट्रं च दुर्गं कोशो बलं सुहृत् परस्परोपकारीदं सप्तांगं राज्यमुच्यते २॥

नत्र सप्तांगराज्यस्य ... प्रभावोत्साहमंत्रजाः शक्तिः संध्यादीनां सामादीनां च यथावत्स्थापनं तत्रज्ञानं मंत्रशक्तिः

श्चित्ते पाऽत्मानादेः प्रय
नोऽस्य परेरल्पयत् प्राल्पात्य
येऽप्रसहनं तत्तेजः सम्
दाहृतं इति भरतः

रणमुत्साहप्राप्तिः संधयादीनां
सामादीनां च यथावत्स्थानं
तानवलंबत्रप्राप्तिः शाम्यते जेतु
वंदनागमत्रेराप्तिरितिमाधवी

प्रियमार्गप्रदानं संधयादिभिः कोषोपगमनं
तत्प्रतिपादनं दाने पात्रेऽमात्यादीनामुपायेन परतो
ऽष्टवर्गाणामपचयः क्षयः तेषामेवोपचयो वृद्धिस्तेषां नोपच
यः स्थानं ऽष्टवर्गोय थाऽऽर्षि शिवयथा दुर्गं सेतुः कंजरवेध
... रव्याकारवलादानं
... नीतिवेदिनां
... २ ॥
भेदः दमनं दंडः शान्तिः २

वोत्साहमंत्रजाः २ क्षयः स्थानं च वृद्धिश्च त्रिवर्गो नीतिवेदिनां ३

कोषो धनं दंडो दमः तत्कृतलोसेन्यमपि दंडः तत्प्रभावं तेजो जायते सः

शमयति विरोधं इति साम

नीतिशास्त्रज्ञानां नयादिभिः त्रिवर्गः

सप्रतापः प्रभावश्च यत्तेजः कोषदंडजं २ सामदानं भेददं

तालव्यादिमुकटे स्वार्थसंपादनकरणमुपायः

द्वीरिति दंडस्य दिलासांतम्

डावित्युपायचतुष्टयम् ४ साहसं तु दमो दंडः ३ साम सांत्व

भेदोपजापौ द्वौ मासो

मथो समौ भेदोपजापौ २ उपधा धर्माद्यैर्यत्परीक्षणम् २

२ उपायचतुष्टयमिति
वर्णिज्ञेयेति वधनजांतादि
इत्युपायचतुष्टयं ...
पापचेष्टं ...
या: प्रकीर्तिता: इति तत्र
दोपेक्षा दंड एवं तर्भ ...
जालं च मदइति त्रिपदवृद्धि
प्रायः २ ॥

द्वाभ्यां यो मंत्रः क्रियते
तृतीयाद्यविषयः

अथ षडक्षीणस्य नामानि शलाका प्रांता: पंचत्रिषु   खलवत्   षड्भिः अपरिजनस्य

१२६
अ॰ टि॰

पंचत्रिष्वथ षडक्षीणो यस्तृतीयाद्यगोचरः २ विविक्तविजनच्छ

रहोऽनिभृत एकांते विस्त्यादेहे गुह्यं नपुंसकमिति स्मरः:   संता:   अमयहे   रहो नाम   पंचत्रकारो नेत्रम्मिनृजो गुन्नप्रहे

न्ननिःशलाकास्तथा रहः २ रहश्चोपांशु चालिंगे ८ रहस्यं

एकं   द्वे विश्वासस्य   यथोचितात्   नाम   आश्वासस्य   यथा प्राप्तात् अंशस्य भ्रंश: नेमस्य

तद्भवे त्रिषु १ समौ विस्रम्भविश्वासौ २ भ्रेषो भ्रंशो यथो

एकं नाम   योग्यनाम   पंचो चितस्य

चितात् १ अभ्रेषन्यायकल्पास्तु देशरूपं समंजसम् ५

एतेषुक्तादयः षट्स्वेषु
षट्नाष्याणतद्वादेः

पुक्तोपयिकेलंभमज्जमानामिनीतवत् ष्यांचत्रिषुषट् ६

सम्प्रधारणातुसमर्थनम् २ ञवत्ववादस्तुनिर्देशोनिदेशः

प्रमाणलेचसः शिष्टिसञ्जासाच ६ संस्थापातुमर्यादाधारणा

स्थिति ४ आगोपराधोमंतुश्च ३ समेत्युद्दानवंधने २

ऽपरापचो ऽप्राग्सेण वाधिला द्वंडात्वद्विगुणो दंडोऽर्थग्रहणात् १

हेसः श्रीलिकर्षकादितो राजग्राह्यभागस्य

मसल

१३८ द्विदेवत्वात्मे मित्रादित्य श्रीलस्य प्रगालंदीयते तस्य

प्र. द्वि. ०शुल्कं इति ख्यातस्य

द्विपाद्यो द्विगुणो दंडो १ भागधेयः करो बलिः ३ घट्टादिदेयं शुल्कोऽ

डालीनाम मोपोलिकाढौकनं च

स्त्री १ प्राभृतं तु प्रदेशनं २ उपायनमुपग्राह्यमुपहारस्तथोप

बाटनूपादे रूपे ढौकनीयस्य पुतकं योनिसंबंधस्तत्र सर्वं पुत्रयोर्वधूवरयोर्देयं येनकम् देववर्तमानकालस्य

दूकन्यादानकाले जामात्रादिभ्यो दत्त मिलाद्येचदीयमानं दाजनाम दृश्यस्य

दा ६ यौतकादि तु यद्देयं सुदायो हरणं च तत् २ तत्कालस्तु तद

आगामकालः नाम एकं नाम तत्कालं आयारं तत्र सर्वप्रफलं तत् यत्फले तत्

त्वं स्यात् २ उत्तरः काल आयतिः १ सांदृष्टिकं फलं सद्य १ उद

पुतकं योनिसंबंधस्तत्र सर्वं पुत्रयो र्वधूवरयो र्देयं यौतकमुपकारः सर्वमपि यौतकं तथेति वाचस्पतिः कन्यादानकाले जामात्रे देयं यौतकं श्रीआदिना द्वितमित्रादिवतत्र यद्देयं तु सुदायः यौतकादि धनं दायो दायो दानं च कथ्यते सुदाय इति मुकुटे हरणं च तत् ३

घट्टः स्थलं ते घट्टते. गेत्र घट्टः घट्टो राजग्राह्यग्रहण स्थानादि घट्टो वर्तते तत्र रह्यार्थराजदेयभागः शुल्कः इति माधवी. प्रादिना गुल्मप्रतोल्यादि ग्रहः पोलिति प्रतिबंधोऽनेन शुल्कः घट्टादौ देयं घट्टादि देयमिति सर्वसः घट्टो नदीतीरस्थाने आदिना हट्टप्रवेशानिष्क्रमणे च राजग्राह्यग्रहस्य नेविशेषः १

चक्रं सैन्यं राष्ट्रं च स्वचक्रात् स्वबलात् परबलात् परराष्ट्राज्जाद्वा चौरादिविकारा
दिः परचक्रात् भयं दृष्टं वह्नितोयादिभयेन तद् दृष्टमुच्यते. [illegible] परचक्रा इति तस्कराः

भावितः कर्मफलस्योदर्कं

कः फलमुत्तरं २ अदृष्टं वह्नितोयादि २ दृष्टं स्वपरचक्रजं ३ मही

अधिकारनाम

भुजामहिभयं स्वपक्षप्रभवं भयं १ प्रक्रिया त्वधिकारः स्यात् २

चामरनाम   द्वे चामरस्य   हेमरूप्यादि रत्नरचितासनस्य   तत्र नृपासनं सुवर्ण घटितं सत्

चामरं तु प्रकीर्णकं २ नृपासनं तु यद्भद्रासनं २ सिंहासनं तु

द्वे छत्रस्य नाम   [illegible] राज्ञः [illegible] श्वेतछत्रचामरादि
नृपस्य लक्ष्म चिह्नमुच्यते   कलशी

तत् हैमं १ छत्रं त्वातपत्रं २ राज्ञस्तु नृपलक्ष्म तत् १ भद्रकुंभः

स्वपक्षात् स्वसहायाज्जातं
भयमहिभयं [illegible] हीनो
[illegible] स्यात् [illegible]
[illegible]
[illegible] भयमहिभयमुच्यते
[illegible] येनैव [illegible]
[illegible]
[illegible] तत्
[illegible]
[illegible]
[illegible] कार्यसमुद्भव [illegible]
[illegible] विविधोपचारैः
[illegible] सप्तविधं [illegible] २

भयमिति [illegible]
[illegible]
[illegible] वह्नितोयादि
भयहेतु [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] व्याधि [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] वह्नि
तोयादि [illegible]
[illegible] उच्यते [illegible]
[illegible] व्याधि [illegible]
[illegible]
[illegible] २ ॥

स ज्या निबकायना नातीस्याहि
ओस स्रलीकन कर्कुनाख्य

दु बर्ल घरित
ओसवात्रस्य सोना

दे भागंतुक सेन्य वसते: शोड इति
लश्कर के उड़े रानाम क्लीव लिंगे इत्यर्थ: २
स्कंदावार: सेन्यवासस्य

१३८ है सेन्यर
के रलायनि
श्री · हि · भुकंपा हरि
कादिनामस्य

पर्लकुंभो २ भंगारः कनकालुका २ निवेशः शिबिरं षंढे २
पहरा चौकीदार नाम
पदातीनां संमूह नाम हस्त्यादि चतुष्कं सेनांगं स्यात्

सज्जनं तूपरक्षणे २ हस्त्यश्वरथपादातं सेनांगं स्याच्चतुष्टयं १
छाया नाम

दंती दंतावलो हस्ती द्विरदो नेकपो द्विपः मतंगजो गजो नागः
पंचदश हाथी नाम सरदार हाथी नाम

कुंजरो वारणः करी इभः स्तंबेरमः पद्मी १५ यूथनाथस्तु यूथपः २
समाज सिंधुर कुंभीच
वन का दिल्ला यूथस्य संघस्य यो ना
थ ईश्वर: महावलवान्: हे यूथ
स्य मुख्य का दिल: नाम १

मदेन मदानां वा उत्कटो मत्तः । स च पंचविंशत्यब्दपर्यंतं

द्वे उन्मदस्य हस्तिनः बालकहस्ती कलभ उच्यते मदसंयुक्तहस्ती नाम

मदोत्कटो मदकलः २ कलभः करिशावकः २ प्रभिन्नो गर्जितो

त्रिषु उन्मदस्य हस्तिनः मदरहितस्य द्वे समूहे नाम द्वयं हस्तिनी नाम

मत्तः ३ समावुद्वान्तनिर्मदौ २ हास्तिकं गजता वृंदे २ करिणी

कपोल गजगंडस्य द्वे कपोलयोः नाम द्वयं करिकरान्निर्गतो जलकणो वमथु शुण्डाग्राच्चः वा कुं... जलकणः

धेनुका वशा ३ गंडः कटो २ मदो दानं २ वमथुः करशीकरः २

करिशिरसो द्वयवयवौ पिंडौ द्वौ येन्नभागौ कुंभसंज्ञौ वाच्यौ शिरसः कुंभौ पिंडाख्यौ विनिसारसंग्रहः अवग्रह इति संज्ञेन

कुंभौ तु पिंडौ शिरसः १ तयोर्मध्ये विदुः पुमान् १ अवग्रहो ल

तयोः कुंभयोर्मध्यभागे मर्मस्थान तद्द्वे स्यात् कुशाघातलग्न १

२ द्वे राजभेजस्य प्रसारवती हस्तिनी वृंदे हस्तिवंगजता स्थानं राजवाहस्तयोः पका द्यः सान्नाद्यः समरोचितः इति त्रिषु द्वे रणयोग्यस्य २

१३९
श्री॰ हिं॰

लाटस्या १ दीषिकावहिःकूटकम १ अपांगदेशो निर्याणं १ क

र्णमूलं तु चूलिका १ अधः कुंभस्य वाहित्थं १ प्रतिमान

मधोस्य च १ आसनं स्कंधदेशः स्या २ त्पद्मकं बिंदुजाल

कं २ पक्षभागः पार्श्वभागो २ दंतभागस्तु योग्रतः २

गात्रस्य पूर्वं भागो जंघे
आदिदेशो यस्य तत्गात्रं प
श्चात्यास्ति तेन घेकादिदेशा
यस्य तदवरं पूर्वजंघाभा
गोगात्रे पश्चाज्जंघाभागोऽ
वरं महाद्रुः पूर्वजंघयोरादिदे
शो गात्रं पश्चाज्जंघयोरादि
देशोऽवरं पूर्वजंघादि
देशो गात्रं पश्चाज्जंघादेशो
ऽवरं गात्रं संतोकलेवरे स्तंभे
रमादि जंघादिविभागे पि
समीति तत्रावरं ... नार्थे
स्यात्पश्चाज्जात्रे चदंतितोऽपि
विष्ठः गात्रावरे वाने तेच
... दानयोः स्त्रीनपुंस
कत्व मित्ति ... द्वौ पूर्व
पश्चाज्जंघादिदेशो गात्रा
वरे नाना ... रमसः ...
तो ... योग विभवः
२

पूर्वजंघयोरादिदेशो गात्रं पश्चाज्जंघयोरादिदेशोऽवरं केचित्तु ... अष्टीवद्भ्यामदूर्ध्वमवरमधस्तु गात्रमित्ति ॥१॥
२, आलानं बंधस्तंभे महान्येतु वंधस्तंभ महतिस्यमाह रहेहरत्वाद्गुः
तेन बंधस्तंभे च आलानं आलानं नालानं कलिलं सहस्त्रेरितिरघु
नाद आलान तामाह ... सह कालागुरु ... रितिच तत्रे वाम पत्रे अपोगः २

द्वौ पूर्वपश्चाज्जंघादिदेशौ गात्रावरे क्रमात् २ तोत्रं वेणुकं २

मालानं बंधस्तंभे २ पथ शृंखले अंदुको निगडोऽस्त्री स्यात् ३

द्वे अंकुशोऽस्त्री सृणिः स्त्रियां २ दूष्या कक्ष्या वरत्रा स्यात् ३ ...

कल्पना सज्जने समे २ प्रवेण्यास्तरणं वर्णः परिस्तोमः

... ताल ... गोपीसर ... ताविति ... तपेसालि:
... वाचक ... तिसमेदताल ... म
... ॥२॥

त्री ... कंठरज्जो ... दीर्घव ... वर्गादि ...
... तिस्वामीका
स्या विष्णु ... वर्ग
द्वितीयोयुक्ता ...
तज्जमः २॥

२
घोटकैः सैंधवगंधर्वहय
वाजी तुरंगमः इति रभसः
पीतिनाम्ने तिप्यं पाने
इति मेदिनी पीतं पानं त
था गातीति तीतां नाम वेति
१.४० गुरुस्तेपि
१५ हि. इति तुरंग
पंचाश्वता
२

रंगजन्यश्चित्रकं वलस्य नाम

कुथः कथसमाख्याते
कुथास्पाककरिकंबलेति
परकायां व: १

असारं पुष्टाय स्तनं
हस्त्यश्वं वीत मुच्यते
एकं गजबंधनाद्दे
वारीव स्रुतः
हाथीका तवेला

कुथो द्वयोः ५ वीतं त्वसारं हस्त्यश्वं २ वारी तु गजबंधनी २

घोडानाम
स्वाकारांतः
नानापि
तांतः
तांतः

घोटके पीतितुरगतुरंगाश्वतुरंगमाः वाजिवाहार्वगं

त्रियोदरारोहस्य
तिपीवा इनंत
आजानेयाः सर्वकुलीनास्त्रयः आजानेयाः स्युः
आजानेयः कुलीनः कुलीनैर्नामा आजानेयः आजानेयः यकार्वकरकं कटं वतेति नाममाला॥

धर्वहयसैंधवसप्तयः १२ आजानेयाः कुलीनाः स्युः २

विनीतस्तेषु सुशिक्षिताः
सुखवाह्याः २

वनायुर्देशभेदः तत्रो जातः
कंबोजे जनपदे भवः

विनीताः साधुवाहिनः २ वनायुजाः पारसीकाः कांबो

ना
गायुजो देशो दिनाममालायां आजानेयः कुलजो वनायुजः पारसीकः
उक्तं इति केचित् वनायुजाः वनजाः स्युः वनायुजास्तेषु इति रघुः
पारसीको देशः वाह्लीको देशो देशभेदोपि पारसीकं कंबोजवाह्लीकादेशविशेषाः
उत्पत्तिदेशानामादते वाह्लीकाः पर्यायः वनायुजं
पर्यायसापि २ पारसीकादेशभवाः

वाह्लीकस्य वाह्लिकदेशजस्य वाह्लिकस्य बल्खबुखार — देशाश्वमेधीयाश्वस्य

अश्वमेधाय हितः ३ ययुकः रजवीच

साहदारघोड़ः

जा वाह्लिकाह्वयाः ४ ययुरश्वोऽश्वमेधीयो २ जवनस्तु जवाधि

दूरवेगवदश्ववेगस्येवाहिनो स्यस्यटटूदेनाम । तादृशोऽतः नीलघोड़ः श्वेतः रथकाघोड़नाम

कः १ पृष्ठ्यः स्थौरी २ सितः कर्को १ रथ्यो वोढा रथस्य यः १

बछेरदेनाम घोड़ीनाम त्रीणि अश्वानाः वड़वानांसमूहेनाम त्रिष्वितिआश्वीनोध्वाश्वाश्वीनं वर्त्मा श्चीनाध्वनीयद्वर्त्मएकेनाश्वेनैकदिनेग म्यते त्रिषु तदनपश्वीन समूल्या ३

बालः किशोरो १ वाम्यश्ववडवा २ वाडवं गणे १ त्रिष्वाश्वी

अश्वेन कुरमदिनेनएकेनगम्यते प्राप्यते तत् एकं

वर्त्ममध्यमश्वताड़ती घोड़ेनासघोड़ाहि विदद्धदनी चाबुकनाम दिनलकाल: नाम

नं यदश्वेन दिनेनैकेन गम्यते १ कश्यं तु मध्यमश्वानां १ हे

१४२
अ॰ द्वि॰

अश्वानां शब्द नाम　गल नाम　अश्वानां गलस्य सीवन्याः　अश्वानां समूह नाम

आह्रेषा च निःस्वनः ३ निगालस्तु गलोद्देशो २ वृंदे त्वाश्वीयमा

रकाबु नाम　द्वे नाम रकाबारे　खवी नाम　मगजस्त्रत्रोली नाम

श्ववत् २ पर्याणं पल्ययणं २ वल्गा रश्मि कशाः समाः ३

इश्वया च समा गतिः　अश्वोऽधिका चतुरा गतिः　मंडले भ्रमणं　उत्तेजितं　पृष्ठविचेराननं वल्गनं　लघ्यामर्थे गतिः　अश्वानां पंच गतयो धाराः　प्रस्थ

आस्कंदितं धोरितकं रेचितं वल्गितं प्लुतं गतयोऽमूः पंच

नासाया नाम धारं धमा गघोणा इति स्मृताः प्रोथा　लगाम नाम　द्वे कविका ली इति
वक्त्रं नासा मूलप्रदेश इति स्वामी

धारा २ घोणा तु प्रोथमस्त्रियाम् २ कविका तु खलीनो॰

कविकाख्याता स्वार्थिकः खलीनो स्त्री कवि पुलिकाया दृष्ट्वा
स्त्रीलिंगे त्रिकाण्डशेषः कविका तु खलीनोऽस्त्री कविकं दर्शलीत्यपि
मसः खलीनं दीर्घमध्ये प्लो लेखे स्कंधदेशे खरखलीन कर्णक
आलवनं प्राणिनां विदारवदन्तेदृश्यमान पि २

शाके खुरः कवर्गीयः खकारस्था खुरः प्रके: नापित स्योपकरणे कखसंयोगः इत्यते
इति पुरुषोत्तमः मते था: पश्चार्त्साव रतनुपुरस्ता म्गखुरस्तु रथ व्याहृ त्व
स्य पुच्छ तविभागा वतुष्व: इति प्रयोग हलमो पिधि रते तरेगा तुर लौर्णा रिवति शंवधः २

पुवनाम देनाम नाम दंतं

स्त्री २ शाके हलिवेः खुरः पुमान् २ पुच्छो लीलमलांगलले ३ वाल

हके हलांगलमात्रस्य देनाम प्रांतस्य पुच्छपुनर्भं मोलविन संस्थ स्य

३ नः

हस्तश्च वालधिः २ त्रिषु पारवे लुवितो पराव त्ने गुह गुविः २

युद्धार्थं युद्धप्रयोजने च क्रुवतियाने क्रीडा च कुपुत्रस्य युद्धार्थं मात्र रथस्य यच्छा ने युद्धार्थत मवति किंतु याने सेदाने

याने चक्रिणि युद्धार्थे शताङ्गः स्यन्दनो रथः ३ असौ पुष्यरथ

समराय संग्रामायनयत् चक्रयानं रथं ज्ञेयो चंडोलनाम

पुष्परथः स्या दित्सय:

श्चक्रयानं न समराय यत् १ कर्णीरथः प्रवहणं डयनं

स्त्रयः समरायचयने गलायनामसोरथ वरवधूचिताया यते २ त्रिको वादिः ३

ओष्ठीस्तको वस्त्रादनार्थं मुपरि वस्त्रादि छादितस्य यान विशेषस्य डोयते इति डि: उ: विहायस गातो १

युद्धार्थं युद्धनिमित्ते च
क्रीडा च चक्रवते याने
त्रयं नाम ३ वं·१·

१४२
अ॰ द्वि॰

द्वे शकटस्य नाम

चतुरस्रं त्रयम् ३ क्लीबेऽनः शकटोऽस्त्री स्यात् २ गन्त्री कम्बलिवाह्यकं २

रथ्यानाम द्वे रथयानस्य पीठ ३

शिबिका याप्ययानं स्यात् २ दोला प्रेङ्खादिका स्त्रियाम् २ उभौ

वैयाघ्रो व्याघ्रचर्मणा परिवृतो रथः यथाक्रमं एकैक द्वैपेन कम्बलेन संवीतः परिवृतो रथः

तु द्वैपवैयाघ्रौ द्वीपिचर्मावृते रथे २ पाण्डुकम्बलसंवीतः स्य-

न्दनः पाण्डुकम्बली १ रथे काम्बलवास्त्राद्याः १ कम्बलादिभिरा-

नान्तः एकम् कम्बलेन आवृतो रथः वस्त्रेण आवृतो रथः वास्त्रः काम्बलः

आदिना चर्म दौकूलादिः

द्वे गन्त्र्याः नाम

कम्बलं गलप्रास्तरं तद्वत् विद्यते येषु ते तेषां कम्बलिवाह्यं कम्बलिवाह्यमेव कम्बलवाह्यकं यत् यानं सा गन्त्री शकटवाच्या १

...नान्तर संवोढ्यपदाह ३ कादिसमुदायः ... पुरुषवाह्यं यानं दोलापर्यायाः दोलावन्नीयते प्रेङ्खादि नारवगुवाह्य ... दोलाप्रेङ्खः प्रेमा ... दोलाप्रेङ्खा पुमान् ... हिरण्मयी तलिका ...

कुमेले कैकं नाम पात्रान् रा हृत्का योग्यरथ रथकीकितूनी नाम

वृते यग्ग्ये रथो वैनयिकश्चाधृत्यः पारियात्रकः ४ अस्त्री

द्वैपादयो वस्त्रां ताहितपु त्रिलिंग इत्यर्थः

बलाव चलाद्या रथ्या दूर्द्धाधोमुखकूबरो २ त्रिषु द्वैपादयो र

रथानां समूहे नाम द्वैरथा धगस्य

थ्या रथकट्या रथव्रजे २ धूः स्त्री क्लीबे यानमुखं २ स्याद्र

यैहे नाम यैहे का अंत भाग नाम तस्यां तो नाम स्वपूर्ण भाग:

थाङ्गमपस्करः २ चक्रं रथाङ्गं २ तस्यान्ते नेमिः स्त्री स्यात्प्र

रथांगं तेनैव गतस्या यत्स्या
पि चक्रस्थितिविपन्तेनातकंतेर
प्रति पाद नाम रथांग

लाम्यान्ते नरथांगमन
हे पुष्कू चक्रादिकं
अपकीर्य त यथा हि
व स्वस्यानेप्सि यते
इति अपस्कारः ३

१५३
ग्रं॰ द्वि॰

सिंदुपतेकाष्ठात्ररथ
चेत्रसद्वर्गसंडलाकाराय
स्यात्सर्वशिकाष्ठात्यासज्यते
रथस्य युगते

प्रदेस्यशाकरस्याग्रे पुरोवर्तिनी कीलके
ये ह्मकाकिला

धिः पुमान् २ पिंडिका नाभि २ रक्षाग्रकीलके तु द्वयोरणिः २

परम्परा रत्ना सिधातात रक्षार्थं रथस्य
सन्नाह वधदावरणकाष्ठिं यत्तत्सह
रथस्याग्रा
यत्रबध्यते
युगंका—तत्कूबरयति युगः सः
युगो वोढुः स्कंधकाष्ठं
स्रकवाहिति

रथगुप्तिर्वरूथो ना २ कूबरस्तु युगंधरः २ अनुकर्षो दा

घोडेदीकाठी
पंचहत्तरथस्यदेस्लोद:

र्वधःस्थं १ प्रासंगो ना युगाद्युगः २ सर्वं स्याद्वाहनं या

सववाहन नाम
आरूढैर्वाह्यते यत्र हान्तरं यातिवरं परस्थैर्वहति
तत्

नं युग्यं पत्रं च धोरणं ५ परंपरावाहनं यत्तद्वैनीतक

रथस्याधस्तलभागे यद्य
द्दारु धारणकाष्ठं तिष्ठति
यतो धम्मकुमुपति यद्
कर्ष यत्रचक्रं तदनुकर्ष
प्राक् वाच्यं नाखाङ्गे
डीया इति प्रसिद्धं मध्य
दणुकाष्ठं द्वयं प्रेनसः
प्रकरस्य संबंधियद्
टलं तत्तोस्थ यह लो
नोदमनकाले स्कंधे प्रा
सज्जते युगः प्रासंगः २

महावतनाम चत्वारि हस्त्यारोहस्य

स्त्रियाम् २ आधोरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निषादिनः ४

रूकारान्ताः रथवाहितनाम रूकारांतः रूदंता स्वामिन रथिक इत्यादि वदंते

नियंता प्राजिता यंता सूतः क्षत्ता च सारथिः सव्येष्ठ

एते श्रेष्ठो रथकुटुंबिनः सारथेर्वनाम रथसवार नाम द्वे सेनार कहा हारकादे: द्वे रथ मारूह्यापो ध:

दक्षिणस्थौ च संज्ञा रथकुटुंबिनः ८ रथिनः स्यंदनारो

घोडा पादाण सवार द्वे अश्वारोहस्य नाम श्री योधस्य रूदांताः

हा २ अश्वारोहास्तु सादिनः २ भटा योधाश्च योद्धारः ३

सेनाकारक्षा दुसेनारसकप्राहरकादे

एकदेशगीमस्तायेहस्त्यश्वादयःते

१४४
श्री. हि.

सेनारक्षास्तुसैनिकाः २ सेनायांसमवेतायेसैन्यास्तेसैनि

सहस्रसंख्येनगजादिनायेबलिनःसैन्यवंतः

काश्चते २ बलिनोयेसहस्रेणसाहस्रास्तेसहस्रिणः २

सेनापंडरक्षोदंड नायकस्यनाम

चंदोल परघोसेनांतेतिष्ठति

सेनादासर्दार बकशीति भाषाया

दुसेनापतेः

घोडेदापा खर

परिधिस्थपरिचरः २ सेनानीर्वाहिनीपतिः २ कंचु

देघोटिकादेश्चालकादि सन्नद्धस्य

बख्तरसंयुक्तनाम

यन्मध्येदार्ढ्यायसकंचुकाः १

कोस्त्रीवारबाणो २ यत्तुमध्येसकंचुकाः बध्नंतितत्सा

ससन्नाहाःमध्येदार्ढ्यायय हृद्धंतिततसारं

बलमस्यतेशादीयतेदीप्यतेवालेन

द्वे कंचुकस्य(?) मध्यकाये
निवद्धस्य पट्टिकादेः नाम

खोलनाम शीर्षस्थे टोपर इति सप्तकवचस्य

रसनमधिकांगो २ थशीर्षकं शीर्षण्यं शिरस्त्रे २ थतनु

शिरस्त्रनाम सप्त शिरस्त्रायाः नाम

त्रं वर्म दंसनं ४ उरश्छदः कंकटको जगरः कवचोस्त्रियां ६

चर्मादिरचितवस्त्रादेः कवचसंयुक्तस्य पुरुषस्य

आमुक्तः प्रतिमुक्तश्चापिनद्धोपिनद्धवत् ४ सन्नद्धोव

पंचरूतसंनाहस्य नाम आमुक्तादयः कंटकांताः त्रिषुलिंगादृष्टव्याः

र्मितः सज्जो दंसितो व्यूढकंकटः ५ त्रिष्वामुक्तादयो २

१८५
श्री: हि:

धनस न्नाहानांगलेनाम   सन्नयादेदेनाम

वर्मभृतोकावचिकेगणे १ पदातिपत्तिपदगपदातिकपदाज

पदातीनांसमूहःनाम   दीयाहीदेनाम

यः पद्गपदिकश्च ८ पदादातेपत्तिसेहति २ शस्त्रा

चतामृप्राप्त्राजीविनः   श्रीमत्सिाष्टीहाप्स्वरूप क्रियाहमवाल्स्य

जीवाःकांडपृष्ठायुधीयायुधिकाःसमाः ४ कृतहस्तःसु

धनुर्विद्याप्रवीण वालच्युलाइतिको चतुरस्यनाम   अपराधदबकूनामतस्य

प्रयोगोविशिखःकृतपुंखवत् ३ अपराधदपत्कोसोलक्ष्या   लक्ष्यात्कूतोवाल्लोपस्य हाराजन्तापवत्पत्नः

निषानेधीजि सदावाल्सु जोगिया १

नेराने मीजिसदावाला पुजारा धनुर्दधारी पंचधनुर्धरस्य

यः श्रुतसायकः १ धन्वी धनुष्मान् धानुष्को निषंगी अस्त्री धनुर्ध

वारासंयुतस्य दे बर्हीसंयुतस्य मुष्टेन पाशान्हि हिंतिसंयुतस्य

रः ५ स्यात्काण्डवांस्तु काण्डीरः २ शाक्तीकः शक्तिहेतिकः २

लाठीवाला कुहाडीवाला सोटी कुहाडी हरवरुपुतस्य

याष्टीकः पारश्वधिकः याष्टिस्तांधितिहेतिको २ नैस्त्रिंशिको

यष्टिः परस्वधश्च हेती ययोस्तौ क्रमेण याष्टीकपारश्वधिकौ

दौलतजाआयुधसंयुत कुदयालाशस्त्राहेतस्य हिंसके

स्त्रिहेतिस्यात् २ स्यात्प्रासिकः कौन्तिकः २ वर्मी कलकपा

दुधंकुंतरेभासः कुंतास्त्रप हरलानरस्येति प्रत्येकमिति

१४६
श्री: हि:

देवगलंबयुक्तस्य ध्वजासंयुतस्य सहायकनाम

ली: स्यात् २ पताकी वैजयंतिक २ अनुप्लव: सहायश्चानुच

चत्वारि सहायकस्य आगे फिरने वाला

रोभिसर: समा: ४ पुरोगाग्रेसरप्रष्ठाग्रत: सर पुर: सर:

सर्वाग्रगामिन: दौड़ने वाला धीरे चलने वाला

पुरोगम: पुरोगामी ७ मंदगामी तु मंथर: २ जंघालोतिज

दूतस्य वेगवतिजं
घिलाख्या वेतिम कु
टो जंघाले जंघि
लो दूत प्रत्येति वाच
स्पति २

दूतस्य वेगामिन: दूतजंघातीविन: वेगसंयुत

काख्य नात: नात:

व: तुल्यौ २ जंघाकरिक जांघिको २ तरस्वी त्वरितो वेगी प्रज

नांत: षट् वेगवन्मात्रस्य जेतुं शक्य यः शक्यः जय्या प्राकार्याद्यन्यत्र योग्यतामात्रे जयनीय: जेय:

वीजवनो जव: ६ जय्याय: शक्यतेजेतुं १ जेयो जेतव्यमा

जयकर्तावाल: पर्यंतं यः पोषं त्रीण्यभिमुखे समर्थः सत्यस्य

रूदंते:

त्रके १ जैत्रस्तुजेता २ योगच्छत्यलं विद्विषत: प्रति सोऽभिमि

द्वेवद्धत्वलसंयुतस्य

त्रोऽभ्यमित्रीयोऽप्यभिमित्रीण इत्यपि ३ ऊर्जस्वल: स्यादूर्जस्वी

ऊर्जो बलं पराक्रमो वा तदतिशययुक्त: द्वे विशालवक्षो वा लोके त्रीणि २ रथस्वामि

न:

य ऊर्जातिशयान्वित: २ स्यादुरस्वानुरसिलो २ रथिको रथि

२ पुत्रात्मप्रशस्त

मुरोस्यास्ति

त्रीणिरथ स्थामिनः　द्वयधेद्गामनशीलस्य　बहुतरद्शाकरकेत्त्तिकरनेवाल:

नोरथी २ कामंगाम्यनुकामीनो: २ त्यंत्यंतीनस्तथाभृशं ८

शूरभेदेनाम　त्रीणिशूरस्य　जयनशीलनाम　त्रीणिजयनशीलस्य　संयुगेसाधुकुशाला:

शूरो वीरश्च विक्रांतो ३ जेता जिष्णुश्च जित्वर: ३ सांयुगीनो

पादमाजीवादय:सांयुगीनान्ता: त्रिलिंगाद्स्पर्शः　सेनादेनाम

रणेसाधु: १ शस्त्राजीवादयस्त्रिषु ध्वजिनी वाहिनी सेना

एकादशसेनाया:नाम

पृतनानीकिनी चमू: वरूथिनी बलं सैन्यं चक्रं चानीकमस्त्रि

१ विशेषव्यूहस्थि
तिर्यगंशः तेनं दंडभोगे
मंडलासंह
बलस्य युद्धार्थं सामान्ये न देशविशेषे तरूर्व्यालकः
विन्यस्य स्थापने व्यूहः १

यदाह कामंदकिः तिर्यग्वृत्तिस्तु दंडः स्याद्भोगोन्वावृत्तिरेव च मंडलः सर्व
तोवृत्तिः पृथग्वृत्तिरसंहतः इति तत्र सैन्यानां यन्नावृत्तिरन्योन्यानुग
तावृत्तिर्भोगः मंडलस्तु रचनार्था बलतो सैन्यानां सर्वतोवृत्तिः सर्व
शरीरवन्मंडलः स्थितानां गजादीनां सैन्यानां गजादीनां व्यामविशा
तीयैरमिश्रता नोपृथग्वृत्तिरसंहतः तत्र ११ रहस्य कामस्य दण्डः

याः ॥ व्यूहस्तु बलविन्यासो १ भेदा दंडादयो युधि १ प्रत्यासा

सेनाया पिश्चला भाग — सैन्यस्य पृष्ठे पश्चाद्भागे यद्बलं स्थितं तत्सुजातं सैन्यं प्रतिग्रहः ... उच्यते
नाम — तस्य सैन्यस्य पश्चाद्गतुः प्रातिप्यात रेखास्थितं भिन्नसंघातमतीकप्रति
...कृतः सैन्यपार्ष्णिः

रो व्यूहपार्ष्णिः २ सैन्यपृष्ठे प्रतिग्रहः १ एकेभैकरथा त्र्यश्वाः

एकेनगजेन एकेन रथेन त्रिभि — पत्त्यंगैरश्वाद्यैः सर्वैर्गजादिभिस्त्रिगुणैर्यथापूर्वं त्रिगुणैरोसि... यथो
रश्वैः पंचपदातिकैः पत्तिः स्यात् — त्तरं यथा उत्तरात्तरं क्रमेण सेनामुखादिकाख्या भवंति

पत्तिः पंचपदातिका १ पत्त्यंगैस्त्रिगुणैः सर्वैः क्रमादाख्या यथो

त्तरं सेनामुखं १ गुल्मगणौ १ वाहिनी १ पृतना १ चमूः १

लव्यूहयादंडव्यूहभेदाः
भेदाः दंडादयो युधि प्र
स्य पर्याय १ पं

एतद्गुणैः क्रमाख्या गुल्मो गणः वाहिनी पृतना चमूः अनीकिनी दशानीकिन्यक्षौहिणी ... त्र्यं चमूः ... ... अक्षौहिण्याः ... अधिकं ...
... गजाः २१८७० इयन्त एव रथाः २१८७० ... अधिकानि ... सहस्राणि ... ६५६१० ...
... पदातयः १०९३५० ... एवमेव ...
... नवसहस्राधिकमेकलक्षं ... ... अक्षौहिण्याः संख्या ...
... कीर्तिता बुधैः पञ्चषष्टिसहस्राणि षट्शतानि दशैव तु संख्याता ... ...

१४८
श्री ह्रि

अनीकिनी २ दशानीकिन्यक्षौहिण्य २ थ संपदि संपत्तिः
पत्त्यादिदशनेयकसैन्यस्य नाम — अक्षौहिणी: — श्रीलक्ष्मीसम्पदः नाम

श्रीश्च लक्ष्मीश्च ४ विपत्त्यां विपदापदौ ३ आयुधं तु प्रहरणं शस्त्र
... ... धनुष नाम ... ... धनुष

मस्त्रं ४ अथास्त्रियाम् धनुश्चापौ धन्वशरासनकोदण्ड
... ... धनुः ...

कार्मुकं इष्वासोऽप्यथ कर्णस्य कालपृष्ठं शरासनं कपिध्व

... ... इति ॥ = ॥ १ = ॥ = ॥

अस्य चापस्य प्रोतः
अग्नि प्रत्यये नदि:
प्रजुनस्य धनुर्लसतं
गोधी दुःखि अटनी

ज्रस्य गांडीवगाण्डिवौ पुंनपुंसके २ कोटिरस्याटनी २ गोधेत

पुठ
एकं
चिह्नानाम
ज्ञीवाच
नाम

लेज्याघातवारले २ लस्तकस्तु धनुर्मध्यं १ मौर्वीज्याशिंजिनी

चतारधनु
गुलस्य
पंचधनिनं स्थानस्य
नपानानाम
=

गुण: ४ स्यात्प्रत्यालीढमालीढमित्यादिस्थानपंचकं ५ लक्ष्यं ल

वेध्यंच
निशानेदेत्रीणि
नाम
बालकाभ्यास
द्वे
१८ अष्टादशबालनामानि

क्ष्यं शरव्यंच ३ शराभ्यासउपासनम् २ पृषत्कबाणविशिखा

ज्या गुण: तथाय गोधातः
तद्धार लादिनित्रं प्रकोष्ठ
व ध्वाच मौर्वी दिह्ना बाहुप
द्विका गोधा तलयोर्वेच्या १

प्रत्यालीढं आलीढं २
विशालं ४ मंडलकं चेति ५
धन्विनां पंचस्थानानि तन
त्रो ध्वाम पादस्यप्रसारे
दक्षिणस्य संकोचे प्रत्याली
ढं १ दक्षिणजंघाप्रसारे
वामसंकोचे आलीढं २
पादयोस्तुल्यरूपतया: धा
रणं मंडलं प्रा रभाके नेतो
ति लपाश्चात्मको होवर्तते न
स्याभ्यास: पुन: पुन: प
ति क्षिप्तिनम ३॥

१४७
अ॰ द्वि॰

ग्जिह्मगाखगाशुगाः कलंबमार्गणशराः पत्रीरोपइषुर्द्वयोः १८

कलंबो वत्सदंतश्च वाजी भल्लश्च वाजवान् । शिलीमुखः स्वर्णपुं

लोहदावाण तीक्ष्णवाण

खः सायको योमुखः क्षुरः निकुंतासक्षी रणमार्गो कूटमवर्ज्ञो

द्वे लोहमयस्य शरस्य नाम द्वे पदासंयुक्तस्य वाणस्य पक्षसंयुक्तवाण एकं दिव्यवाणस्य चलाक्षा

चसायकः प्रक्ष्वेडनस्तु नाराचः २ पक्षो वाजः २ लिप्तकस्तैरेति

कैलासगामीप्रादिते मौदगाली तद्गाप

रक्तः पद्मेहेतेवाले १ विषाक्तेदिग्धलिप्तको २ तलोवाइंगतलो

कलापस्य पढतूस्त्रीरस्य छद्

रत्निबंगाहभुपिहुधो: तली ६ खड्गेतुनिस्त्रिंशाचंद्रहासासि

नवखड्गस्य मुष्टिदनाम

रिष्टय: कौदेपकोमंडलागः करवालःकृपाणवत् ९ सरुः

प्रादिनाकृपितलघुरिकादिरत्नः मयानननाम ढालनाम

खड्गादिमुष्टोस्या १ कोशखलानलिवेधनम १ फलकोकोपरं

ज्ञीएकरीत

तत्सरबेखड्गादिलेषेंशंस्तसमाचर्म

बध्विकक्षयावांधनं

१५०
१ख० द्वि०

चर्म ३ संग्राहो मुष्टिरस्य यः २ द्रुघणो मुद्गरघनौ २ स्यादी

डीकरवालिका २ भिंडिपालः सृगस्तुल्यौ २ परिघः परिघा

तनः २ द्वयोः कुठारः स्वधितिः परशुश्च पः ४ स्या

च्छस्त्री चासिपुत्री च छुरिका चासिधेनुका ४ वा पुंसि शल्यं

१५०
कृष्णजी

द्वपात्वस्य नाम देशात्वलादृति निङ्गः द्वकुंतस्य खड्गकाराग्र नामा

ङ्कुर्ना २ सर्वला तोमरोऽस्त्रियाम् २ प्रासस्तु कुंतः २ कोणस्तु १

चत्वारि खड्गाग्रनामास्य सर्वैरभिसरन्ते यत्र तन्मुखं नाम्यते

स्त्रियः पाल्यश्रिकोटयः ४ सर्वाभिसारः सर्वौघः सर्वसन्न

त्रीणि चतुरंगबलसन्नहनस्य संग्रामेऽस्त्रधारिणां नृपाणां दीपादिभिः शोभा राज्ञां नीराजनेत्यर्थः

हनार्थकः ३ लोहाभिसारोऽस्त्रभृतां राज्ञां नीराजनाविधिः १

सहकारणां सन्नपीवा त्रिणीशत्रुमभिगमने राज्ञो एकं नाम

यत्सेनयाभिगमनमरौ तदभिषेणनं १ यात्राव्रज्याभिनिर्या

अमरको०
१५२
द्वि०

बहूविजिगीषोः प्रयाणस्य · दूरवर्तिशत्रुसेनया सह प्रसारस्य

ंप्रस्थानं गमनं गमः २ स्यादासारः प्रसरणं २ प्रचक्रं च

प्रस्थितं चक्रं सैन्यं · अभिमुखस्य नाम्नि... अप्रतिकूलप्रतिकूलभीतस्य रणे यानं तत्र

लितार्थकम् २ अहितान्प्रत्यभीतस्य रणे यानमभिक्रमः

नाम · देवबोधकारस्य · नाम · चक्रेण चरन्ते ... तिलकं

१ वैतालिका बोधकरा २ श्चाक्रिका घाण्टिकार्थकाः २

नाम · नाम · द्रव्यार्थिस्तुतिकारके

स्युर्मागधास्तु मगधा २ बन्दिनः स्तुतिपाठकाः २ संश

द्रव्यस्तुतिपाठके · नामानि स्तुतिपाठके चिरं च ... वैतालिके ...

यः समयात् संग्रामात् ... अनिवर्तिनः ... संग्राम ... तिवर्तिनः २

येसमयात्कुलाचारात्
प्रतिज्ञाद्वा संग्रामादनिवर्त्तिनः
अपरासुरवोः अपलायनपरा
स्सशाक्रुः संप्तितेसंग्रामा
दनिवर्त्तिनः १

रजनाम

समयात्याहः

श्वकास्तुसमयेसंग्रामादनिवर्त्तिनः १ रेणुर्द्वयोः स्त्रियां धूलिः पां

वत्तारजस्य देखोदनेनजातस्यरजसः अट२ रजसः इत्यन्ये व्याकुलनाम द्वे २ त्यव्याकुलयुक्त स्यहेत्यादेः

सुर्नानद्वयोरजः ४ चूर्णेः क्षोदः २ समुत्पिंजलौ भृशमाकुले २

ध्वजानाम चेताख्पताकायः खं३ रवं३ ईश्व नेगजादिभिस्थल मिस्त्रयापुद्धभूमिरितिभयदा

पताकावैजयंतीस्यात्केतनंध्वजमस्त्रियां ४ सावीराशंसनंयु

अहमग्रेअहमग्रेअवाम्यहमग्रेअवामीत्यन्योन्यंयोधानांयाग्रतोधावनक्रियासा

द्धभूमिर्यातिभयप्रदा १ अहंपूर्वमहंपूर्वमित्यहंपूर्विकास्त्रियां १

१५२
अ॰ द्वि॰

त्वमिति कार्याति द्विजननं शाम्यः विष्कुरलं संभावना
दर्पादहंकारादहंकारः तस्मिन् विषयाद्येकार्थ वचनेन शक्तिर
त्रति घाता विष्कुरलं साहसं भावना

येरजनाम

आहोपुरुषिका दर्पाद्या स्यात्संभावनात्मनि १ अहमहमिका तु सा स्या-

अहमेव श्रेष्ठ इत्यहंकारो नाम: पराक्रमः

सौर्तः नोतः

त्परस्परं यो भवत्यहंकारः १ द्रविणं तरः सहो बलशौर्याणि स्थाम शु-

अदंतः दश सामर्थ्यस्य नाम नाम अतिशयिता शौर्यादयः

ष्मं च शक्तिः पराक्रमः प्राणो १ विक्रमस्त्वतिशक्तिता १ वीरपा-

संपन्ने भविष्यति एकं नाम नाम

णं तु यत्पानं वृत्ते भाविनि वा रणे १ युद्धमायोधनं जन्यं प्रधनं

वृत्ते रणे रणजाति
तस्मिन् संग्रामे भवि
ष्यति वा रणे यद्युत्सा
हवृद्धये वीराणां
मद्यपानादिपानं तत
वीरपाणं पानं वीर
पाणं वीरपाणं वा
भावकरणे योनीति
रास्य २

संग्रामे
नाम नाम नाम नाम

प्रविदारणं मृधमास्कंदनं संख्यं समीकं सांपरायिकं स्त्रियां

नाम नाम नाम नाम

समरानीकरणाः कलहविग्रहौ संप्रहाराभिसंपातकलिसं

नाम नाम नाम नाम इकत्रनाम

स्फोटसंयुगाः अभ्यामर्दसमाघातसंग्रामाभ्यागमाहवाः समुदायः स्त्रि

एकत्रिंशत् युद्धस्य नाम भुजाभ्यां कृतयुद्धनाम रणसंकुले संकीर्णता
घातः एकं परस्परं व्याघोर रणे संघट्टः

यः संयत्समित्याजिसमिद्युधः ३१ नियुद्धं बाहुयुद्धे ऽथ तुमुलं

१५३
अ॰ द्वि॰

रणस्य संकुलं संकीर्णता वरस्परं बाधो रणसंघट्टः एकं नाम

गजयूथदर्शनात् बृंहणाय यथा सिंहस्य नादो गर्जितं तथ परब लोभंगाय स्वोत्साहवृद्धये च योधानां रवः सिंहस्येव नादः

क्ष्वेडा सिंहनादस्य ... करिणां घटना घटा ...

करिणीनां घटना समूहे नामद्वयं घटास्यात्

रणसंकुले १ क्ष्वेडा तु सिंहनादः स्यात् २ करिणां घटना घटा ३ क्रं-

क्रंदो योधानां परस्परं आह्वानाय स्पर्धाशब्दः

करिणां गर्जितं हस्तिकाशब्द

धनुर्गुणस्य टंकारः

एकं नाम

दनं योधसंरावो २ बृंहितं करिगर्जितं १ विस्फारो धनुषः स्वनः १

पटह ढक्काशब्दनाम

वाद्यविशेषस्य पटहस्य ३

त्रीणि बलात्कारस्य नाम

द्वे छलस्य मानसविकारव्यवलायनम्

पटहः डंबरो समौ २ प्रसभं तु बलात्कारो हठो ३ अथ स्खलितं छलं

नाम

नाम

त्रीणि मूर्छायाः

नाम

३ अजन्यं क्लीबमुत्पात उपसर्गः समं त्रयं ३ मूर्छा तु कश्मलं मोहो ३

त्रीणि उत्पातस्य अशुभसूचकस्य महाभूतविकारस्य भूकंपादेः

पीडा हिंसानाम   द्वे सत्याद्धंसं पत्रस्य द्वयस्य   द्वे निष्फलीकरणस्य प्रकृतिः स्वमानस्य प्रहारस्य लोटीकरणी   द्वे शत्रुपराङ्मुखी करणस्य नाम

अवमर्दस्तु पीडनं २ अभ्यवस्कंदनं त्वभ्यासादनं २ विजयो जयः

नाम   त्रीणि कृतापकारस्य प्रत्यपकारस्य   जयस्य द्वे नाम

२ वैरशुद्धिः प्रतीकारो वैरनिर्यातनं च सा २ प्रद्रावोद्द्रावसंद्रवाः

षट् पलायनमात्रस्य   नाम ८   पुद्रुपः शत्रोः सकाशाद्द्रवः ॥ १ पराजयस्य सः पराभवस्य

संद्रावो विद्रवो द्रवः अपक्रमोपयानं च ८ रणे भंगः पराजयः

जितस्याहोस्पा द्वे द्वे पराजितस्य   त्रिषु वितिरोहितौ काचित्तिनायायाः सर्वत्रापुत्रेयं

१ पराजितपराभूतौ २ त्रिषु नष्टतिरोहितौ २ प्रमापणं निबर्ह

द्वे अदर्शनस्य   मारणे द्वे नाम

लेनिकारलेंविप्रारलें भवासेपरासनेनिसरदनेनिहिंसनें निर्वा

नाम
सनेसेस्नपनेनिर्गंथनेमपासनें निर्त्तहलेंनिहलनेंहलनें

नाम नाम
परिवर्जनें निर्वापलेंविदासनेंमारलेंप्रतिघातनें उद्वास

नप्रमथनक्रथनोज्ज्ञासनानिच शालंभपिंजविप्रारघातो

चत्वारि शस्त्रमारणस्य

न्माथवधावपि व्यापादनं विशसनं कदनं च निहिंसनम् १४

मरणे हो ... नाम　　　　मृत्युर्द्वयोः स्त्रियां पुंसि च

स्यात्पंचता कालधर्मो दिष्टांतः प्रलयोत्ययः अंतो नाशो

दशनामरणस्य

द्वयोर्मृत्युर्मरणं निधनोऽस्त्रियाम् १४ प्रमयोऽस्त्री दीर्घ

मृतकस्य

निद्रा हिंसा संस्थानि मीलनम् १५ परासुः प्राप्तपंचत्वपरे

अ० को०
१५५

नक्षत्रस्य   एते पञ्चा(?)पृथक्नाम : त्रिषु त्रिलिंगा इत्यर्थः   चितायादेनाम

तेप्येत नक्षत्रसूचिताः ॥ महतपूर्वा नैजास्त्रिवेष्टते ॥ ७ ॥ चिता चित्या

त्रीणि ... देहदाह ... देहदाहस्थलस्य ... घटनाम   मृतकस्य ... कबंधो ... मस्तकहीनं

चितिः स्त्रियाम् ॥ १ ॥ कबंधो स्त्री क्रियायुक्तमपमूर्धकले

... नरस्य ... क्रियायुक्तं   श्मशानस्य नाम

वरम् ॥ २ ॥ श्मशानं स्यात्पितृवनं ॥ ३ ॥ करवीरं श्मशानस्य

... श्मशानस्य   मृतका   ... कशरीरस्य

दं ॥ भूतवासः प्रेतवनं ॥ ४ ॥ कुणपः शवमस्त्रियाम् ॥ ५

१५५
कृष्णत्रो

वंदिशाला नाम श्रीति... मनुष्यगवादेः केदखानानाम

प्रग्रहोपग्रहौ बंद्यां ॥ कारास्याद्बंधनालये ॥ पुंसि

हजीवनस्य आरवला

नाम नाम नाम

भूम्न्यसवः प्राणाश्चैवं ॥ जीवोसुधारणं ॥ आयु

येन रोगी जीवति तदौषधम् जीवातुः पुंनपुंसकलिंगः

नाम हउमापुरुषः

र्जीवितकालो ॥ ना जीवातुर्जीवितौषधम् ॥ २ ॥

वैश्यनाम्न

इति क्षत्रियवर्गः संपूर्णः ॥ अथ वैश्यवर्गः ॥ ऊरव्या

१५६
अ॰ कि॰

षट् वैश्यस्य नाम — उपजीविका नाम

ऊरुजाऽर्या वैश्या भूमिस्पृशो विशः ॥ ५ ॥ आजीवो जी१

षट् जीवनस्य — वैश्यपजीवनोपायस्य नाम — द्वे तदीनाम

विका वार्ता वृत्तिर्वर्तनजीवने ॥ ६ ॥ स्त्रियां कृषिः ॥ १ ॥ पा

गोमहिष्यादि प्रतिक्रिया — वृत्तिज्ञा कर्षक व्यापार: प्रत्येकं वैश्यानां जीवनोपाय: — टहलनाम — द्वे नाम

शुपाल्यं ॥ १ ॥ वाणिज्यं चेति वृत्तयः ॥ सेवा श्ववृत्ति ॥ १ ॥

द्वे रूपे: — याचितं सरलं वदन्ति दुःख दत्ता नरत

रनृतं कृषि ॥ १ ॥ ऋं उञ्छः शिलावृतं ॥ १ ॥ द्वे याचितायाचि

सेवा श्ववृत्तिं तस्स
धावदति प्रीतिहेतुता
दस तामिव स्यात् १

उञ्छ शिलं संहतमपि ऋतं उञ्छशिल
मिति समाहारे द्वन्द्वः उञ्छशिले पृथ
गपि प्रयोगः नानुञ्छ भागाङ्कितसे
कतामिति

नकोपिधर्मासंख्येयमतामहते ॥ ५ ॥ सत्यानंतत्वलिंगभावः

२ ॥ स्यादहंतापदर्थदेवनम ॥ ३ ॥ उद्भूतेजवप्रयोगात्कु

तोऽदंवृद्धिर्जीविका ॥ ३ ॥ पाचुयाषुयाचितकं ॥ ४ ॥ नि

मयादापमितपकम ॥ ५ ॥ उत्तमर्णाधमर्णयोर्देयप्रयो

१५८
अ० द्वि०

लेनेवालः क्रमसेलेकेकस्य नफवालः

क्तृग्राहकौ क्रमात् ॥ ५ ॥ कुसीदिको वार्धुषिको वृद्ध्याजीवो

पद्धाजेनजीविनतस्य व्याजादिवृत्तिजीविनः कसान वृद्धिपैतकार्षिकस्य

वश्च वार्धुषिः ॥ ६ ॥ क्षेत्राजीवः कर्षकश्च कृषिक

चवाभिकृषकस्य व्रीहिहंसम्प्रद्रादिकंशालीनांकलमादीनां उद्भवेउमनैपयुदचितंयोग्यं
तेत्रंतत्क्रमेण्ग्येइत्पशालेयमत्तःव्रीहिसम्भवयवेतेत्रंव्रैहेयंशालियम्
तत्तेत्रंशालेयं

श्च कृषीवलः ॥ ७ ॥ क्षेत्रं व्रैहेयं शालेयं व्रीहिशाल्युद्

ज्यवककांग्रा कुलत्थकांग्रा क्रमसेलैकेकस्य

भवोचितं ॥ ८ ॥ यव्यं यवक्यं षष्टिक्यं यवादिभवनं हि

यवादिभवनेक्रमाल्पग्रसादयः यवसवनेयव्यं
यवक्यमवनेयवक्यंयवक्रोवीद्धान्यंषष्टिका सवेतवषष्टिक्यं २

तिल्यतैलीनवत् तिलभवनं तिल्यं तैलीनं [illegible]
[illegible]

नत ॥ २॥ तिल्यतैलीनवन्माषोमाण्युमंगाद्द्विरूप

[illegible]

ता ॥ मौद्गीनकौद्रवीणादिशेषधान्योद्भवक्षमं ॥

[illegible]

बीजाकृतंतूप्तकृष्टे ॥ ३॥ सीत्यंहल्यंचकृष्टवत् ॥

[illegible]

शाकक्षेत्रादिकेशाकटंशाकशाकिनम् ॥ ३॥ त्रि

३१ द्वि:

१५८

देवाकृतेदं त्यादिना लव्या
दि कस्मिन्नुत्पन्ने तेज्ञवाप:
तेत्रे २

गुणकृतेन नैमाकृतं त्रिहल्स्वे त्रिहि त्यमपि नासि

वाऽदधमकृतं तत्र सर्वपूर्वं द्विगुणकृते द्वितीयाकृतं द्विहल्यं द्विसीत्यमपि त्यपि

न ॥ ४ ॥ द्विगुणकृते त्र सर्वपूर्वे शं वाकृतनमपीह ॥ ५

द्वाणष्टकादिवापादे द्वोणकाष्टकिकादय: ॥

खारी वापस्तु खारीक ॥ ६ ॥ उन्नमर्णोदयस्त्रिषु ॥

प्रादिना प्रास्थिकके
डविकादिग्रह:

उन्नमर्णोदय: खारीकोना:
त्रिषुवाच्यलिंगा इत्यर्थ: २

उत्पन्ने त्वस्मिन्निति वाप: तेत्रे
द्रोणादिवापे द्रौणिकादय:
द्रोणस्य वापे द्रौणिक: प्रा
ढकस्य वापे आढकिक: प्रा
स्थस्यादि

मापकं कारस्थविलादि
कुडव: प्रस्थमाढकं खारी
द्रोणो ना द्विकेतिप्रयो
त्वस्चतुर्मुणम्

१५८
कुणमञ्जरी

कार:नाम श्रीलिङ्गदेवस्यनाम कुदारस्यसमूहे

दुंबंसुलकपोर्ल्पः केदारः देव ३॥ मस्मन्तु ॥ केदार

चतामिदेवसमूहस्य दिल्ला देवदीक्षीय

कंसालेकदाश्चदेवेकेदारिकंगारा ॥४॥ लोहानि

देवल्तिवेडस्य देलोष्वमंज पिठपुरनाम दिमामन्नेकाली सीकनाम

नमुकस्य कुंगलीदेनाम

लोहवः कुंसि ॥५॥ कोरि हेरो लोहमेदनः ॥६॥ ग्राज

पुरालो श्रीलिंकमलीदि जनो खुरपानाम हवेनिवस्य दानसेनाम

३॥

नेतादनेतावेरवेनिवमवदारलं ॥७॥ दवेल

१५९
श्री टिं॰

दुद्दात्रस्य
कुद्दालस्य हलकाग्रस्य पत्राली ग्ता द्वीरि फाल फलं कृषिश्च

चित्र २ माबंधोयोत्रेयोक्त्र ३ मथोफलं निरीषंकुटिलं

पंचकालस्य नाम पंचलांगलस्य

फालः कृषिको ५ लांगलंहलं गोदारणंचसीरो ४

शम्यादेद्स्मतेयुगंवाहनस्मनपाहलकस्य

हलकादंड ईषइति

अथशम्यास्त्रीयुगकीलकः २ ईषालांगलदंडः स्यात् २

देलांगलकृतपद्धतेरेखाकृष्णाः हलनिकपीहापीपरेवा

कीलः टिः

सीतालांगलपद्धतिः २ ७ पुंसिमेधिःखलेदारुन्यस्तं

खलेधान्यमर्दनस्थानेपशुबंधनार्थ
मितंयद्दारुकाष्ठंन्यस्तंमध्याद्धृतानाम
मेधिरितिनाम १

द्वयोर्योक्त्रबंध
नामयंकीलस्य
स्यसलिलमिति

एकं वहीतिनाम ल्लिधाईताम हैनाम ज्यौनाम

यवस्कंधले १ आशुव्रीहिः पाटलःस्यात् २ शितशू

हैयवस्य कण्ठुंसो पापकुमवस्येकंनाम कउके

कयवौसमौ २ तोक्मस्तुतत्रहरिते १ कलायस्तुसती

पद्धेयव चतारिकलायकस्य कोद्रः उद्दालकस्य मटर हैकोदरहति

नकः हरेणुखंडिकौचास्मिन् ४ कोरदूषस्तुकोद्रवः २

नाम हैमसूरस्य वेठनाम त्रीहि

मंगल्यकोमसूरो २ ऽथमकुष्टकमयुष्टकौ वनमुद्गे २

वनमोठ

श्रादिना धान्यपवादिग्रहः

१६१
श्री० हिं०

सो बलनः कोष्ठागारं धान्यादिकोषके संभोगुष्ठुल

पराली नाम ... नाम ... नाडी ... तृणादिना काडः गृहीतफलाना निष्फलास्तत्र

एणादिनः २ नाडीनालेच कांडोस्य ३ पलालोस्त्रीस

पराली नाम ... नाम ... तुष नाम

निष्फलः १ कडंगरोतुसंकीवे २ धान्यत्वचितुषोस्त्री

... एकं ... फलीनाम ...

... सर्दनोत्तत्रमपनीतनालस्य वहुलीकरणं धान्यराशेः

बः १ प्रकोलीष्णावणानीस्तोमगे १ शमीसिंवा २

उत्तरे ऋद्धादयो बहुलीकृतान्ताः
त्रिलिंगा इत्यर्थः १

द्वे सिद्धे मर्द्धित

वहिःपक्वधान्यस्य ऋद्धधान्यं सिद्धधान्यं आवसितं स्यात् २ बोहलनाम पवित्रं धूतं धान्यं द्वे अपवनीतं तुसस्य धान्यस्य

त्रिषूत्तरे ऋद्धमावसितं धान्यं २ पूतं तु बहुलीकृतं २

पलालं विना आदिना मुद्गकलायादिग्रहः शमीमवधान्यं शूकसहितं धान्यं आदिना गोधूमादिग्रहः

माषादयः शमीधान्ये २ शूकधान्ये यवादयः २ शा-

शमीफलीति प्रसिद्धं धान्यं शमीधान्यं माषादयः शमीधान्ये आदिना

मुद्गो माषो राजमाषो कुलत्थश्चणकास्तिलः कलाय श्चीवरश्चेति शमीधान्य गणः स्मृत इति रत्नकोषः

षष्ठीनाम कलमाद्याश्च धान्य विशेषाः षष्टिकाद्या धान्यविशेषाः शालय उच्यन्ते २

शमीनामयवशालि विशेषाः नीवारधान्यादि धान्यानि

लयः कलमाद्याश्च षष्टिकाद्याश्च पुंस्यमी २ तृणधा-

तृणनीवधान्यानि शोध्ये केउनाम द्वे गडगडु इति मो हलानाम

न्यानि नीवाराः २ स्त्री गवेधुर्गवेधुका २ अयोग्रम्

सर्वांक आदि श्यामाकादि

बहुवचनान्तेन प्रयामाकादि ग्रहः द्वे उडीधान्यादेः

गवेगवार्थे दीयते रत्यते सो गवेधुर्गवेधुक इति रत्नकोषे मुसलानयम् १।।

१६२
प्र. द्वि.

द्वे मुसलस्य उदूखलो द्वे कंडनीतिनाम छन्नपनाम

स्यूलोलूखलोस्या २ दुदूखलमुलूखलं २ प्रस्फोटनं प्र्शूर्पम

द्वे कुलाहति शादनीनाम पविवपनं द्वे चालनीति प्रसेवकस्य द्वे पक्रा द्वे चुपडीतिडल्ल लो

द्वे टोकरीति

नी २ चालनैतितउः पुमान् २ स्यूतप्रसेवौ २ कंडोल

पिटकस्य चंगेर किटी पिधरनी द्वे धान्यादिधारकस्य तृणैरचित २ ज्ञौ ः वेउ धाइसि रसोईनाम

पिटौ २ कटकिलिंजकौ समानौरसवत्यां तु पाकस्थान

त्रीणि स्थि धतपाल्गर्णाः एकैस्य हानसं रसवत्यामधिकृत अधिकृतस्य कारूगः रसोयीयः नाम

नमहानसे ३ पौरोगवस्तदध्यक्षः २ सूपकारास्तु बल्लवाः

रक्तकराम्र सप्तस्तूपकारस्य नानवायी नाम

पाटलिका श्रीधालिका: स्तदेवी दलिकाग्गुला: २ शापथिका

हलवाई नाम श्रीलिकौ रीति व्युह नाम

कंदविकोमलकार ३ इमेत्रिवु" ॥ नमहनमाधेम ।

पंचतनानदीत कंगारीनाम सगतारिका च

पिलाचुत्रिरेतिका ५ जंगारधानिकोगारशाकपपिह

चतार्थगारशाकस्य: नाम श्रीलंगारस्यनाम

सेतिका हसन्पप्प ४ थनकोस्पादंगारोलातमुलाकं ३

यो रोगवादपोवा
च्यालिंगाद्त्यर्थ:
मतकारपर्यंत

द्वि.
१६६ गो

स्वेदनीवास्त्रियामित्यन्वयाः स्वेदनो ऽपि स्वेदनी
साहचर्यात्कंदुः स्त्रियामपीतिस्तु ऽस्मादयः १

भाड हेकसायादिभर्जनपा त्रस्य तदूरनाम कंदुर्वा पुमानित्यर्थः वडाही

क्लीबेंबरीषं भ्राष्ट्रो ना २ कंदुर्वा स्वेदनी स्त्रियाम् २ अलिंज

मट्टनाम हुजाडीति घडीनाम श्रीलिवार्धी नीति

रः स्यान्मणिकं २ कर्कर्यालुर्गलंतिका ३ पिठरस्था

बलटोही वत्वादिस्थलेपाः स्त्रियोकलसिः कलसीच कुंडं निपं वत्वादिघटस्य

ल्युखाकुंडं ४ कलशस्तु त्रिषु द्वयोः घटः कुटनिपावस्त्री ४

टकोदुहानाम प्रनाजिरस्य हेणादवस्य तवानाम हेसामान्नेपिष्टपचनपात्रस्य कांसपात्रनाम

शरावो वर्धमानकः २ ऋजीषं पिष्टपचनं २ कंसोऽस्त्रीपा

हे प्रधोत्यस्तागेरूप
पि निहितपिष्टकादि
स्वेदनद्वयाद्योमुख
घटकयाच कड्डायस्य
लोहादिपात्रस्य

पिङ्गाला
नाम

नभाजनं २ कुतूः कृतेः स्नेहपात्रं १ सैवाल्पा कुतपः पुमान् १

सर्वमावपनं भांडं पात्रामत्रे च भाजनं ४ दर्विः कंबिः खजा

का च ३ स्यात्तर्दूर्दारुहस्तकः २ अस्त्री शाकं हरितकं शिग्रु

३ अस्य तु नालिका कडंबश्च कलंबश्च ३ वेसवार उपस्करः २

हृद्ये संस्कारार्थे दीयमानस्य
हिंग्वजीरक हरिद्रादिकस्य
द्वौ सर्षपादेः १

१६४
गो॰ हि॰

चुक्रशाकनाम त्रीणि तिंतिडीति मरिचनाम
चु
तिंतिडीकं चुक्रं च वृक्षाम्लं ३ मरिचं वेल्लजं मरिचं कोलकं

षट् मरिचस्य नाम हरिद्रजीरा श्वेतजीरकस्य
कृष्णमूषणं धर्मपत्तनं ६ जीरको जरणो जाजी कणा ४

कालाजीरानाम षट् कृष्णजीरकस्य नाम
कृष्णजीरके सुषवी कारवी पृथ्वी पृथुः कालोपकुंचि

आद्रकनाम ६ धनीयानाम
का ६ आर्द्रकं शृंगवेरं स्यात् २ धान्यकं छत्रा वितुन्नकं कुस्तुं

चत्वारि धान्याकस्य शुंठनाम

बुरुच धान्याकं ॥ ८ ॥ अथ शुंठी महौषधम् स्त्रीनपुंसकयोर्विश्वं

पंचशुंठ्याः कांजीनाम

नागरं विश्वभेषजम् ॥ ५ ॥ आरनालकसौवीरकुल्माषाभि

कांचिकं च अष्टौ कांजिकस्य

षुतानि च ॥ अवन्तिसोमधान्याम्लकुंजलानि च कांजिकं

हिंगुनाम सहस्रवेधि तत्‌हिंगु अष्टौ कांजिकस्य पंच हिंगुनः तस्य हिंगपत्रेः पत्री

लौकवत्

॥ ८ ॥ सहस्रवेधि जतुकं बाह्लीकं हिंगु रामठम् ॥ ५ ॥ तत्पत्री कारा

हिंगुकापत्रतः पंचहिंगुपत्र्याः दरिद्रा सर्वरात्रिनामहरिद्रायाः द्वेपा

१६५
पं. हिं.

रवीएष्वी वाष्पिकाकवरीपृथुः ५ निशारयाकाचनीपीताह
रजनीच पंचहरिद्रायाः समुद्रेभवंलवणं द्वेकटुकाख्यस्य लवणस्यनाम

रिद्रावरवर्णिनी ५ सामुद्रंयत्तुलवणमक्षीवंवशिरंचतत् २
वेतारिमालिंसंघवेदेध जैस्यंसरदेशप्रसिद्धी
शिलातकंच वेधपाठः वलवणस्यनाम पेष्टांमारिदेशप्रसिद्धःद्वेप्रामादि

सैंधवोस्त्रीशीतशिवंमाणिमंथंचसिंधुजे ४ रोमकंवसुकं लवणस्य
सौंचलनाम सौवर्चेते

२ पाक्यंविडंचकृतकेद्वयं २ सौवर्चलेक्षरुचके ३ तिलकंत

समुद्रतीरासन्नस्थितमंसंगंमध्यदेशमंगमृत्ति
कांचपाचयितानिष्पादितस्यपाक्यादिद्वयं
तस्मिकृतकेनक्रियया निर्वृतम् १
त्रीणिसौवर्चला ख्यस्यलवणस्य

क्षीरस्य विकृतिः दध्यादि तेनमथ हस्त्रा वर्द्धिते दुग्धे शर्करां न तेषां घनाज्जा पतेला कूर्चिका दध्या
वहणवः पक्वंयन्नेतस्या दधिकूर्चिकाक्षीरं तक्रेण यत्र कं सा भवेत्तक्रकूर्चिका इति ॥ २॥

एतौ खंडविकारे ऽमुष्मा
खंडगुडिकायाः १
इक्षुविकारस्य रसपाके
खंडयोग्य एतारस्य न्तागु
टिकारायाः ज्ञापनेन
स्यात् इमं खंड फाणि
तेरखंड कोड इति १

पत्रासादि खंडनाम

त्रमेचके १ मत्स्यण्डी फाणितं खण्डविकारे ३ शर्करा सि
हुस्तिनग कलाडी नेवडमलाई हलीमरसाइति द्विरश्लीप्रसिद्धानाम
कैस्यपः

ता २ कूर्चिका क्षीरविकृतिः २ स्याद्रसाला तु मार्जिता

इतः परं वासितावधेः वासितपर्यन्ता स्त्रिलिंगा इत्यर्थः
व्यंजनंच हेवंजननस्य

२ स्यात्तेमनं तु निष्ठानं २ त्रिलिंगा वासितावधेः शू
म हेककला श्रीलिप्रसूलपकमांसादि लिंड्डः सालन हेल्पादिसंस्क वकृतस्य
तस्यात्कृतेः नाम
व

लाकृतं भटित्रं च शूल्यमा २ मुख्यं तु पैठरं २ प्रणीतमु
भरूटकं आवंच

सुधाम्र कं सच्चिरपर्यु
षितस्य दधः खंड स्योक
उपावलानि प्राणिभला
रुर्थिः पलं मधुपलं मदि
चंद्रिकर्षसुंडलाः पला
ई मरिचा चाद्यपलं चरु
र्स्लर्लैपटे ले लन
या मृदु कालेषु घृषा
कर्दरं धूलिहुरभी
रूतपात्रसंस्था एक
वको दरकृता सु रसा
रसालाया मज्जिताम
गवतां मधुसूदने वा ॥

है तैलादिपरिपक्वस्य द्रव्यां तरयोगात् उष्ट्रत्वे स्वत्वस्य द्रव्यस्य व्यंजनस्य

१६६

श्री हि

हे पाकजरूपरसादि रूपवन्नस्य व्यंजनादेः

हे केशरादिमिश्रितस्य घृतस्य पतेन प्रोक्षितस्यान्नव्यंजनादेः २

हे मेद्युक्त आभक्त पिष्टनाम जलयुक्तव्यंजनयोः

वसंपक्वं २ प्रभ्रसं स्यात्तत्संस्कृतंम २ स्यातिपष्टिलं तु वि

निर्मल = रससंयुक्तव्यंजनस्य श्रीशिखरू व्यंजनादेः

विलं २ संस्कृतं प्रोक्षितं स्तनं २ चिक्कलंवस्तलं सिग्धम २

सुगंधिव्यंजनस्य नाम कापडनाम = कुलीया नाम =

तुल्यभावितवासितं २ आपक्वं पौलिरभ्यूषो २ लाजाः पु

हे भ्रष्टधान्यादिविका रस्य खेनीतिनाम

चिडवेनाम हेचिडवेइति

कोउः

स्त्रियाःचाक्षतम २ पृथुकः स्यातिपिटको २ धानाभ्रष्टयवे

रव्यातस्य

श्रीशिरोधूमादिव सीकृतस्यात्मिनेव हे गंधस्य हल्ले न संग स्नातस्य कापडइति रव्यातस्य नाम ३

लाजानावणयाति दोफ हल्लाजा नव फ ले फातपाणि इति वेदे लि ड्गम २

हे कपूरादिवासित व्यंजनादिः

हे गाहितान लाति वचनमेर २

स्त्रीलिङ्ग
धाना: स्फाटा: अपूपक: स्त्रीलिंगे पिष्टकस्य सत्तू हे दधि सिञ्चित सक्तूनां
ह्रस्व
त्रियाः २ पूपोऽपूपः पिष्टकः स्यात् ३ करम्भो दधिसक्तवः २ मि
भत्ता सौनंत: अरला पूरूसहि कसहित्ते सक्रो भक्त पटोडीनाम हे दध सक्तूस्य
षट् भक्तस्य
स्सान्नो भक्तं संधोऽन्नमोदनोऽस्त्री सदादिविः ६ मिस्सटादिचिका २
सर्वादीनां धानादीनां हे सर्वरसाग्र भागस्य जोग्रेकी मलाई
भागरसेन के नाम
सर्वरसाग्रे मण्डमस्त्रियाम् २ मासराचामनिस्त्रावा मण्डे भक्तसमु
त्री लिङ्ग
मण्डस्य यवकाभाव कौदा पेचयवागवा: नाम पेचगवानाम
द्भवे ३ यवागूरुष्णिका श्राणा विलेपी तरलाऽपि सा ५ गव्यं

गोरिदं गव्यमथ गोर्विकारो वा
सर्वं गव्यमित्यर्थः १ चर्मादि घृतस्य ३ तद्गोमयं विशुष्कं
शुष्कं गोमयं

गोविद्गोनाम ड्गोमयस्य नाम शुष्कगोमयनाम गतस्य

१२६
अ. हि.

त्रिषु गवां सर्वं १ गोविड्‌गोमयमस्त्रियाम् २ तत्तु शुष्कं करीषोऽ

करीषः तत्क्रूरदधा देत्रावते

दुग्धनाम क्षीरादुग्धस्य नाम पयसो विकारः आदिना तक्रनवनीतग्रहः त्रप्समपि

स्त्री १ दुग्धं क्षीरं पयः समम् ३ पयस्यमाज्यदध्यादि १ द्रप्सं

एकं सकुलाम्निसंयोगस्य नवोद्धृतस्य संयि तदधिविकारस्य डोलनीतिरव्यातस्य

घनादधि घिउनाम हविषश्च सोतः मरवलनाम

दधि घनेतरत् १ घृतमाज्यं हविः सर्पि ४ र्नवनीतं नवोद्धृ

एकमेकस्य अपर्युषिता दध्युत्पन्नस्य घृतस्य घोसनाम

पादांबु यत् तत्तक्रं
गोर्धांबु उदश्विनक
च्यते पनिर्जलं तन्मथितं

तम् १ तत्तु हैयंगवीनं यद्ध्योगोदोहोद्भवं घृतम् १ दण्डाहतं का

लीति तद्दिनं घृतं एतद्यो गोदकाशात् दोहोदुग्ध तस्मादुद्भूतं यत् घृतं तत् १

यं पानकर्त्तरि द्वयोर्नाम्नी तास्य नवप्रसूताया : गोसप्तमरात्रं यावत्
संजातं दुग्धं तस्य : पीयूषउच्यते २

चत्वारि सायान्येन घोलस्य

अर्धं दधि अर्धंजलं यत्र तत्

निर्जले

लपोयमपरिसुत्पयिगोरसः ॥४॥ तक्रंमुदश्विन्मथितंपादंवुर्धांवुनि

क्षुधितै सोऽकैकस्य

चतुर्थोभागः = एकंनाम वकुलीनाम एकं
पादः

र्जलं ॥३॥ मंडंदधिभवंमस्तु ॥१॥ पीयूषोभिनवंपयः ॥१॥ अशनाया

त्रीणि वुभुक्षायाः
भोग सुधापिमुगादिः नाम कवलार्थोर्थापसस : द्विमक्तादिग्रासस्य एकत्रपीवाना

बुभुक्षाक्षुत् ॥३॥ ग्रासस्तुकवलोर्थकः ॥२॥ सपीतिस्त्रीःतुल्यपानं ॥ २ द्वे

द्वेसहभोजनस्य उदकस्येधातवा धोतः

सग्धिःस्त्रीसहभोजनं ॥२॥ उदन्यातुपिपासातृट्तर्षो ॥४॥ जग्धिस्तु

चत्वारिपिपासायाः

गोप्रसवानंतरंसप्त
पर्यंतं दुग्धं पेयूषं
पीयूषमिति खामी
नवप्रसूतगोक्षीरं
नवंदुग्धमित्यादिनावधी
तिवाचस्पतिः

द्वे वकुलिःसंमीलि
तेकवातेपानस्य २

१६८
अ॰ द्वि॰

अदृइष्टानतिक्रमेऽलोकामं प्रकामं चेते शब्दाः॥ क्रियाविशेषणेषु तथा क्लीबलिंगाः इति सर्वस्वेमुकुटे च एते सुहृद्धाद्धा ... यानीति वर्त्तमानः देत्यादि ... यथेप्सितमित्यव्ययीभावः ३॥

नाम — सत्रभोगस्य

भोजनम् ॥ जेमनं लेपआहारो निघसो न्याद इत्यपि ॥ ७ ॥ सौहि-

श्रीलितस्य: — नाम — न॰८: — पर्वभुक्तं पश्चात्समुज्झितं तस्य भुक्तेतर — फेलिरप्यत्र दृश्यते इति मधुमाधवी — स्वेच्छा

त्यं तर्पणं तृप्तिः ॥ ३ ॥ फेला भुक्तसमुज्झितं ॥ १ ॥ कामं प्रकामं प-

गुजरीनाम — अदृइष्टानतिक्रमस्य नाम

र्याप्तं निकामेष्टं यथेप्सितम् ॥ ६ ॥ गोपे गोपालगोसंख्यगोधु-

स्क्रादिनाम्नरा ज्ञादिगरः: — पादबंधन मस्य

गाभीरवल्लवाः ॥ ६ ॥ गोमहिष्यादिकं पादबंधनं ॥ २ ॥ द्वौ गवी

गोमहिष्यादिकं पादबंधनं इति पाठे गोमहिष्यादि धनं पादबंधनं भवति यद्गवादि पादबंधं यद्गोमहिष्यादि धनमस्य इति वार्त्तिकलक्षणं तद्धितः गवादिधनं यावदवस्थानं वा पादबंधनं पादे बंधनं यस्य तद्वृद्धादि तत्पादबंधनमिति ॥ १

मूलविभुजादित्यादि दुहस्य इति मुकटे गोप गोदुह वल्लभ्यादीति त्रिकांडशेषः ३

त्रीणि गोस्वामिनः धनं च गोसमूहस्य

ख्यरे गोमान्गोमी ॥३॥ गोकुलं तु गोधनं स्याद्गवां व्रजे ॥२॥ त्रिष्वा

यत्र स्थाने पुरा गावो भोजिताः तत्स्थानं आशितं गवीनं कथ्यते ॥२॥ हि बर्दि वृषनाम नातः

शितंगवीनं तद्गावो यत्राशिताः पुरा ॥२॥ उक्षा भद्रो बलीव

त्रीणि यान नु द्वाही अनडुहीच नववृषभस्य वृषभानां समूहः

र्द ऋषभो वृषभो वृषः ॥ अनड्वान्सौरभेयो गौ ॥४॥ उक्ष्णां सं

एकं वृषभ समूहस्य वृंदं द्वे गोसंघस्य समूहनाम

हतिरौक्षकम् ॥१॥ गव्या गोत्रा गवां ॥२॥ वत्सधेन्वोर्वात्सकधै

शाखर शाखसै वाडवेय: शांकरश्च

क्रोधशलो केक स्यनाम महावलो वृषोमहोक्षः स्यात् १ एकं तत्काल जातवृषस्य नाम २

एकं नाम देवद्धिवृषस्य

१६९

श्री हि:

न्नकम् ॥२॥ महावृषोमहोक्षः स्यात् ॥१॥ वृद्धोक्षस्तु जरद्गवः ॥२॥ उत्प

उपजिया ह्येयानाम एकं उत्पन्न वृषस्य भावः स्पष्ट वलीवर्धभावः वत्सः नाम

न्नउक्षाजातोक्षः ॥१॥ सद्योजातस्तु तर्णकः ॥१॥ शकृत्करिस्तु वत्सः

ह ई स्य द्वाल्य युक्तांकिं चित्स्य षत्तारु एषानाद्रस मगवलीवर्धभावस्य दाम उ इति ३॥

वत्सस्य नाम बलोतिददाति गर्भं षंडः मैथुनयोग्य वेल नाम

नाम एकं

स्यात् ॥२॥ दम्यवत्सतरौ समौ ॥२॥ आर्षभ्यः षंडतायोग्यः ॥१॥ षंडो

श्रीलिषंडइति वहतियुगमनेन एकं वृषस्कंधस्य एकं गवां गललेलंवमानस्य मांसचर्मखंडस्य

गोपतिरिट्चरः ॥३॥ स्कंधदेशस्त्वस्य वहः ॥१॥ सास्नातुगलकं

श्रीलिषंडइतिरव्यातस्य पुंड: स्याद्दिट्चरः ज्वादेक देवेषुं प्रतिषां इति तालव्यादि टवर्ग चतुर्थांतेषु नारपाल: षंडप्रा दिसंघातेन हो स्यात् गोपतौ पुमान षड्वादे गवर्गतृतीयांतेन द्विनीसा डोगो पतिरिट्चरः इतिपाठो पुज्यतेइति वाराहलः सेदवज्यचरः [illegible] १॥

वल: ॥१॥ स्यान्नस्तितनत्तु नस्योत: ॥२॥ प्रष्ठवाट्युगपार्श्वक: ॥२॥

युगादीनां तु वोढारो युग्यप्रासंग्यशाकटा: ॥३॥ खनतितेनत

द्वोढास्येदं हालिकसैरिकौ ॥२॥ धूर्वहे धुर्यधौरेयधुरीणा: सधु

रंधरा: ॥५॥ उभावेकधुरीणैकधुरावेकधुरावहे सर्वधुरी

१.८.
अ. द्वि.

गोनाम पूर्नदुहि गोमतल्लिकासुरभिस्त

र्गो योमवेत्सर्वधुरावहः ॥ २ ॥ माहेयी सौरभेयी गौरुस्रा माता च

नरस्त्रीगव्याः शुभ्लतम्लानातेड कृष्णा

शृङ्गिणी ॥ अर्जुन्यघ्न्या रोहिणी स्यात् ॥ ५ ॥ उत्तमा गोषु नैचिकी ॥ १

वर्णादि भिन्नादिना प्रसाम्लाव चव भेदगाहः वर्णभेदात् शबली धवली इति
प्रमाम्लाभेदात् दीर्घी वा सने त्यादि द्विपै वभेदात् लवकर्णी वक्रशृङ्गी त्यादयः
द्विहायनेवयः प्रमाम्लानस्या:

वर्णादिभेदात्संज्ञाः स्युः शबलीधवलादयः ॥ १ ॥ द्विहायनी

देवरसादीनाम एकवरसदी द चौवरसादी

द्विवर्षा गौ ॥ २ ॥ एकाब्दा त्वेकहायनी ॥ ३ ॥ चतुरब्दा चतुर्हायण्ये २

ओचित्यात् ऋतुमती वृषभेणाक्रांतानिष्फा दिमे पुनासा

ऋतुमती या वृषभेणालोपसर्तुलीया प्रजने प्रथमगर्भग्रहणे का लयाप्राप्तकाला उपचित्याद्रतुयोगात् अनेनर प्राप्तः कालोऽस्याः २

संडु नाम   द्वे वंध्या गव्याः   अवगलितं तोकमपत्यं यस्याः   ऋतुगा नाम

वे त्र्यब्दा त्रिहायनी ॥२॥ वशा वंध्या ॥२॥ अवतोका तु स्रवद्गर्भा ॥२॥ स

आक्रांता   द्वे आक्रान्ता वृषभेणोपगता या यस्या गर्भपातः स्यात्तस्याः

संधिनी ॥ आक्रांता वृषभेण या ॥१॥ वेहद्गर्भोपघातिनी ॥२॥

गर्भोहोर्द्वनाम   सा बाला सती गर्भिणी प्रथमे गर्भे द्वे प्रष्ठौही:   प्रसूते

काल्योपसर्या प्रजने ॥२॥ प्रष्ठौही बालगर्भिणी ॥१॥ स्यादचंडी

यस्याः सुखेन बंधनादि क्रियते सा सुकरा अचंडी द्वे ॥ बहुसूति द्वे ॥   द्वे सुशीलागोः   बाष्कयनी   चिरप्रसूता गोः

तु सुकरा ॥२॥ बहुसूतिः परेष्टुका ॥२॥ चिरसूता बष्कयिनी २

धेनुः स्यान्नवसूतिका २ सुव्रता सुखसंदोह्या २ पीनोध्नी पीवरस्तनी २ द्रोणक्षीरा द्रोणदुग्धा २ धेनुष्या बंधके स्थिता १ समां समीनां सा या प्रतिवर्षं प्रसूयते १ ऊधस्तु क्लीबमापीनम् २ समौ शिवककीलकौ २ नतु सन्दानं संधाने २ पशुरज्जुस्तु दामनी

१८१
प्र. द्वि०

१८१
द्वामनी

तक्राटोदमनकः
खजाकः इत्यमः

द्वेस्तंबादावाकर्षणार्थं
रज्जुनाम छदंद्वेय त्रवध्वतेतस्य

वंचमंथान
काष्ठस्यनाम

कुड

मधानी

वैशाखमंथमंथानमंथानामंथदंडिके ५ कुटरोदंडविष्कं

कंजरस्य · द्वे मध्यमानद्रव्याधारपात्रस्य · उष्ट्रनाम · चतारिउष्ट्रस्य

चाटीनाम

भो २ मंथनीगर्गरीसमे २ उष्ट्रेक्रमेलकंमयमहांगाः ४

उष्ट्राद्रिप्रोकरभः करभो
मलितिवंधादिकनिष्टांतो
ष्ट्रनतस्यतेद्वितिनेदिनी २

= · क्रकरल्लाद्रुष्ट्रस्य
शिशुः

जत्यकोष्ठो · ऊठनाम

करभः शिशुः २ दाशीरकोदीर्घजंघोगीवीक्रवलधमको ५

दाम्नमयेः पादवंधनेर्लीहिताः करभाः संखलकाः · मं खलकाः नाम · मेंडकं · वकरीनाम · अजायाः द्वे नाम

करभाः स्युः शृंखलकादारवेः पादवंधने: १ अजाछागीर

करभाणो पादेषुपलायनाभावायदारुमयाः
पाशाः त्रासक्तमुतेते: शृंखलाः रूवेः पादवंधनेरूवेताः १

१७२
प्र. द्वि.

बक्राःनाम छागस्य पंचकनाम छत्रःनाम ६३: अविस्य सप्तविद्भुति

स्तभच्छागबस्तछगलकाअजः ५ मेढ्रोरभ्रोरणोर्णायुमेषवृ

सप्तमेषनाम ऊष्ट्रनाम मेष बकरा

ष्णयएडकः ७ उष्ट्रोरभ्राजकं दैस्यादौष्ट्रकौरभ्रकाजकं ३

खोत्रानाम पंचखरस्यनाम बकालनाम

चक्रीवंतस्तुवालेयारासभागर्दभाःखराः ५ वैदेहिकः

जात:

सार्थवाहोनैगमोवाणिजोवणिक् पण्याजीवोह्यापणिकः

पण्यानां समूह उष्ट्राणां समूह हे औष्ट्रकं उरभ्राणां समूह हे औरभ्रकं अजानां समूह हे आजकम् ३

द्वौ विक्रेतुः

सौदागरः   क्रेता   वेचनवालः   लैनवाला नाम

क्रयविक्रयकः समाः ८ विक्रेता स्याद्विक्रयिकः २ क्रयिकः

द्वे क्रेतुः   वणिजो कर्म नाम   सौदा   २ द्वे मुल

क्रायकः समौ २ वाणिज्यं तु वाणिज्या स्यान्मूल्यं वस्नोऽप्यव

त्रीणि मूल्यस्य   पूंजी   नाम   त्रीणि नेचनस्य   नफा नाम   एकं

क्रयः ३ नीवी परिपणो मूलधनं ३ लाभोऽधिकं फलं २

मोहुदेना नाम   मूलधनविक्रियाद्यदधिकं लभ्यते स लाभः   अमानत नाम

परिदानं परीवर्त्तं नैमेयनिमयावपि ४ पुमानुपनिधिः।

अदला बदला नाम   वस्त्रादिपरिवर्तनस्य

१८३
प्र. द्वि.

न्यासः २ प्रतिदानं तदर्पणम् २ क्रये प्रसारितं क्रय्यं १ क्रे-

यं क्रीतव्यमात्रके १ विक्रेयं पणितव्यं च पण्यं ३ क्रय्यादय-

स्त्रिषु क्लीबे सत्यापनं सत्यंकारः सत्याकृतिः स्त्रियाम् ३

विपणो विक्रयः २ संख्याः संख्येये ह्यादश त्रिषु १ विंशत्या-

CC-0 Panjab University Chandigarh. An eGangotri-Vaidika Bharata Initiative

यदा भेदविवक्षायां संख्यातः
स्युः पार्थक्ये द्विबहुवचने विंशत्यादयो वर्त्तन्ते तदा तु स्त्रीत्वमाना
धिकरण्यं च प्रकारेषु तत्र भवतः यथा द्वे विंशती
तिस्रो विंशतयः इति
सामानाधिकरण्येन
वा विंशतिर्गावो विंशतिः
तयः इति १

दशसंख्या दशगुणा शतसंख्या स्यात् सा दशगुणा सहस्रसंख्या स्यात् तत्सहस्रं दशगुणमयुतं
तद्दशगुणं नियुतं तद्दशगुणं कोटिः सा दशगुणार्बुदं तद्दशगुणं खर्वं तद्दशगुणं निखर्वं तद्दश
गुणं पद्मं तद्दशगुणं महापद्मं तद्दशगुणं शंकुः सः दशगुणः समुद्रः तद्दशगुणं मध्यं तद्दशगु
णं अन्त्यं तद्दशगुणं परार्द्धं तद्दशगुणं ... तद्दशगुणं संख्यातं विंशत्यादि संख्यानवतेः परं संख्य
... पंच गुंजाः कृष्णलाः आद्यः प्रथमः —— माषकः आद्यत्वे दशार्द्धकृष्णला वैद्यके ॥

=

धाः सदैकत्वे सर्वाः संख्येयसंख्ययोः १ संख्यार्थे द्विबहुत्वे स्तः १

पंक्तिर्दशसंख्या द्वे पंक्ती तिस्रः पंक्तयः प्रभृति
= दशगुणोत्तरं क्रमेण शतसहस्रादि विज्ञेयम्

स्तासु चानवतेः स्त्रियः १ पंक्तेः शतसहस्रादि क्रमाद्दश

... तेन मानं
मानस्य
तीनाम

मिननानि

गुणोत्तरम् १ यौतवं द्रुवयं पाय्यमिति मानार्थकं त्रयम् ३

तुलाद्यैः परिच्छिन्नमानमुपलक्षणं तेन गुल्या
हस्तादिप्रस्थेन द्रोणाढकादिना

तृतीयानाम

ते माषकाः षोडश
संज्ञः

मानं तुलांगुलिप्रस्थैः १ गुंजाः पंचाद्यमाषकः १ ते षोडशा

मानस्य विंशत्यादिसंख्या
...
...
...
...
...
...
...

हुनाम हुसौहि टकनाम

१८४
अ॰ हि॰

त्रः कर्षोऽस्त्री २ पलंकर्षचतुष्टयं १ सुवर्णविस्तौहेम्नोक्षे २

कुरुदेप्रोविस्तः तस्यहेम्नः पले सवादोसेर यस्यकस्यचितद्रव्यस्यपलशतं भारः सहस्त्राद्वितये पलानामपि
छोटे ४५सेर वीवधइत्यजयः

कुरोविस्तस्तुतत्पले १ तुलास्त्रियांपलशतंतेर १ भारःस्या

भारेईप्रामिराचितइतिरत्नकोशः छकडानाम शाकटस्तयोगाद्यो भारःसशाक
टःसचाचितो भारः

द्विंशतिस्तुलाः आचितोदशभाराःस्युः १ शाकटोभार

तधसिसौही

आचितः १ कार्षापणः कार्षिकःस्या २ कार्षिकेताम्रिके

कार्षापणोदेशिनास्यंवादि
प्रसिद्धः प्रवर्त्ततेपले
निर्बंधः पूर्वस्यांबोडु
शोचपणः सप्तितिबो
उशापणरूप्यंदक्षिस्यः
कार्षापणइत्यर्थः १॥

सुवर्णताम्रादेः शास्त्रीयः पंचरत्नलोमाम्रः
सर जत्याद्विरुदनत ः तथाचमनु ः देरुद्दनकेसम
धतेविज्ञेयोरूप्यमाषमदत्तिदुद्रो बोडशमाषकैः
योरजतकर्षोतत्कार्षापणत्वहारःकर्षापणः ॥

चतुरा ढको द्रोणः वा
ऽ प्रान्द्रो णाः खारी विं
शतिद्रोणः कुंभः द्वा
कुंभो वाह इति स्वामी
अन्ये तु खारी पादो मा
नीमानी पादो द्रोणः
द्रोण पादो: आढकः
आढक पादः प्रस्थः
पादः कुडवः कुडवः कु
डव पादो निकुंचकः
स च प्रसृत इति ख्यात
तेद कुंचि विंशति स्थालेवा
हो विंशति खारी मि
र्भविका स्यादनेन तु
प्रवर्तेः

एकं नाम — स्मृत: — नाम — खारी — द्रुसठ — सिर्साही — द्रुपल

पलः १ स्त्रियामाढकद्रोणौ खारी वाहो निकुंचकः कु

सोलासिसाही

डवः प्रस्थ इत्याद्याः परिमाणार्थकाः पृथक् पादस्तुरीयो

त्रीणि भागस्य नाम — धननाम

भागः स्यात् १ दंशभागौ तु वण्टकः ३ द्रव्यं वित्तं स्वापतेयं

नाम नाम नाम नाम नाम — रोकारो तः राः पुमान्

रिक्थमृक्थं धनं वसु: हिरण्यं द्रविणं द्युम्नमर्थरै १ विभवा

प्रवर्तेः केचरवा मिश्राम्या स्यानेप्रकीर्तितः निकुंच पाव दारव्यार्थाः पाद पादावशेषितं मानी द्रोणा ढक प्रस्थः
कुडवे युत धाम वेदितिय तत्ता नार्थाः कुडवादयः पलेप्र कुंचकं मुष्टि: कुडवस्तच्चय पंचतारः कुडवाः प्रस्थ प्रस्तु
प्रस्थ मपाढकं आढकं द्रोणमवेद्रोणो हि द्रोणामार्य उच्यते सार्धप्रस्तेर्वाता वेत्रवासा हि प्रतिर्वाद्रोणदाहृता तामेव भार्

आहतं घटितं तद्रूपं स्वर्णरजितं रूप्यं स्यात् १

त्रयोदश सामान्ये तद्धनस्य नाम

खजानः नाम

घटिताघटिते

नि १३ स्यात्कोशश्च हिरण्यं च हेमरूप्ये कृताकृते २ ताभ्यां

पउमाहोया

यदन्यत्तत्कुप्यं १ रूप्यं तद्द्वयमाहतम् १ गारुत्मतं मरकत

चत्वारि मरकतमणेः

पद्मरागद्वयं रागोलोहितमस्य ओणपद्मरागस्य

पद्ममत्र कोकनदम्

मश्मगर्भो हरिन्मणिः ४ शोणरत्नं लोहितकं पद्मरागो

मोती नाम

द्वे नाम

गुली नाम

द्वे प्रवालस्य नाम

ऽथ मौक्तिकं मुक्ता २ ऽथ विद्रुमः पुंसि प्रवालं पुंनपुंसकम् २

हेमरूप्याभ्यां यदन्यत्ताम्रादि तेजस द्रव्यादिकं तत्कुप्यं गोपनीयं स्यात् १

तयोः रूप्याकुप्ययोः द्वयं आहतमश्वपुरुषादिरूपं मूल्यानिर्णितं निर्वाणिक पातादि ते रूप्यशब्द वाच्यमित्यर्थः ३ रूप्यादाहतपर्याययोर्यत्

१८५

श्रीः हिः

क्रियते शब्द्यते कुशाद्वा कुलेकातघः कोश इति कृष्योशो कृष्यते स्यात् गोम् हिरण्यं घनं वा

१८५

कुदसजी

सूर्यकांतरत्नमालि नाम … अन्यकोपो … नाम

सूर्यकांतस्त्वऽतिमणि २ वैडूर्यवालवायजे २ रत्नंमणि

पत्थरजातनाम … नाम

र्द्वयोरश्मजातौमुक्तादिकेपिच २ स्वर्णंसुवर्णंकनकंहिर

नाम: … शातकुंभसर्वतनाम … गंगायांभवं

ण्यंहेमहाटकम तपनीयंशातकौंभंगांगेयंभर्मकर्वुरम

चामीकरंजातरूपंमहारजतकांचने रुक्मंकार्तस्वरंजाम्बू

एवर्णनामजांबुद्रुमः पदंकितोयं
जंबुद्वीपः तत्फलरसेन जंबूनाम नदीव
तात्तत्र संस्पर्शात् [illegible] निकास्वर्णमभवेत्

अश्मजातौरत्नजातौ
पत्थरकतपत्थरागा
मुक्तादिक इत्यादि
नाम्नयेतन: रत्नंत्व
जातिश्रेष्ठो [illegible]
[illegible] यथा
[illegible] रत्नंगजरत्न
मित्यादि

यंगार्भसुवर्णं गांगाका
व [illegible] तेजसं
[illegible]
[illegible]
इति वायुपुराणात

कुंडलाद्यर्थकुंडलादिसंबंधि यत्सुवर्णं तत्सर्वोपि शृंगी तत्र कुंडलसुवर्णं
मिति रत्नकोषः अष्टलौहकनकं शृंगीतिनानमालाच शृंगालं
कारसकारकायतदर्थकनक मितिस्वामी १

एकोनविंशतिः सुवर्णस्य नाम

नदमप्रायदो ऽस्त्रियाम् १९ अलंकारस्तु वर्णं यत्स्त्रुंगीकनक
सुवर्णादिसदा दुर्ति दत्त्वा वर्णोतस्य ... विशुद्धान्तं तारे कलधौतेन

सुवर्णस्य रूपः नाम पंचरूपस्यनाम

मुच्यते १ दुर्वर्णं रजतं रूप्यं खर्जूरं श्वेतमित्यपि ५ रीतिः
चित्तलनाम चतोदिपित्तलस्य ... नाम ... मुखयुतत्वात् संमोहस्य

स्त्रियामारकूटोनस्त्रियां २ मयत्ताम्रकम् दउल्वम्लेच्छमु
खत्ताम्रस्यनाम लोहेदेनाम

खं व्यष्टवरिष्टोदुंबराणिच ६ लोहोऽस्त्रीशस्त्रकं तीक्ष्णंपिं

१७६
पि० द्वि०

पित्तलं आरकूट
पित्तोहच

१७६
कृष्णजी

सप्तलोहस्य
नाम
मेडुयत्निकमलारोग
खेडुनाम पुरुषम
तस्यलोहस्यमले

ॐ कालायसमायसी अश्मसारो ७ थमेंडूरं शिंघानमपितन्मले २ सर्वं च तैजसं लोहं १ विकारस्त्वायसः कुशी २ क्षारः काचो २ चपले रसः सूतश्च पारदः ४ गवलं माहिषं शृंग १ मभ्रकं गिरिजामले ३ स्रोतोंजनं तु सौवीरं कापो

हूनाम नकेवलंलोहंलोहधातुः किंचसवर्णरजितादिसर्वं तैजसंलोहशब्दवाच्यम
कालएवनपुंसकंलोहं
हकाचस्य
पारानाम
चपलादिपारदस्यसदृति
श्रीगिरिजामल

अतस्त्रोंजनं यमुनास्रोतसिजातत्वात्स्रोतोजनं कपोतवर्णत्वात्
कपोतस्येदं कापोतं तच्चतदंजनंचेतिसमासः

(हे अभ्रकस्य गिरिजामलमेकेनामनि नमणिगिरिजावीजमभ्रमलंपारदजधुजमित्यमरः सर्वाणि २

कुप्यीवलाः कुशी
फालः कुशोदर्भः कु
शं जलामिति व्याडिः

लोहस्यविकारेफला
देवएवकुशीनतुयाव
दयोविकारे २
एकंमहिषश्रृंगस्य १ त्र्यः
प्रायेलमहिषश्रृंगोस्या
प्यले अतोरसानंतर
स्यकथनम् ३ ॥

चत्वारि त्रीणि नीलाञ्जनस्य
यमुना ... जातत्वात्

सुरमा नाम

नीलाथोथा नाम

चत्वारि तुत्थाञ्जनमिति ख्यात
स्योञ्जनम् ... नाम

तोऽञ्जनयामुनम् ॥ ४ ॥ तुत्थांजनं शिखिग्रीवं मयूरकं वितुन्न

...

कम् ॥ ४ ॥ दर्वीका दार्विका क्वाथोद्भवं तत्तु रसोऽञ्जनम् ॥ १ ॥ रसाग

गंधपुष्प ... नाम

र्भं तार्क्ष्यशैलं ॥ २ ॥ गंधाश्मनि तु गंधिका ॥ १ ॥ सौगंधिकश्च ॥ २ ॥

...

चक्षुष्या कुलत्थाली तु कुलत्थिका ॥ ३ ॥ रीतिपुष्पं पुष्पकं तु ।

पुष्पकेतु ... पुष्पके ...
... इति ...
... यावत्
तथा च ... इति ...

...

...

१७८
श्रीः हिं

...

पिपाठः २ ॥ पर्याय

पुष्पांजनस्य हरितालनाम गोदंतेनत्सेउतेच

पौष्पकं कुसुमांजनम् ॥ ६ ॥ पिंजरं पीतनं तालमालं च हरि

पंचहरितालस्य गोरीनाम पंचशिलाजतुनः

तालकं ॥ ५ ॥ गैरेयमर्थ्यं गिरिजमश्मकं च शिलाजतु ॥ ५

गंधप्रदानोरसोस्येति गांजलोस्यगिजवसादयति

बोलगंधरसप्राणपिंडगोपरसाः समाः ॥ ६ ॥ डंडीरोब्धि

सिलिसमुद्रफेनस्य नाम सिंधूरनाम द्वे सिंदूरस्य सिकःनाम योगेसयोगेद्वयं

कफः फेनः ॥ ३ ॥ सिंदूरं नागसंभवम् ॥ २ ॥ नागसीसकयोगे

स्वामीतुपिंडीरोदं डिरम्फ्रेनिपवर्गप्र थमं तवर्गततीया दिरूपद्वयमाह २

सीनपिष्टं गांधारपंकस्तारकारेरुः सीसंतोसवसंदनेच १

१७८
श्री हि॰

षवधान्ता ॥ ६ ॥ त्रिपुपिष्ठटमरंगवंग ॥ ४ ॥ अपिचुत्तलो ॥ २ ॥
पकमलोत्तरमस्यात्कुसुंभंवह्निशिखंमहारजनमित्यपि ॥ ५ ॥
मेषकंवलऊर्णायुः ॥ २ ॥ शशोर्णंशशलोमनि ॥ २ ॥ मधुक्षौद्र
माक्षिकादि ॥ ३ ॥ मधूच्छिष्टेतुसिक्थकम् ॥ १ ॥ मनःशिलामनो

मेषकंबलहस्त्यामेष लोमनतद्व्रचितःकंबलः

मनःशिलाः वाच्याशिला मनःशिला
मनःशब्देनाह्वयतेमनोह्वा

मनःशब्दे नाहूयते मनोह्वा वल्मीकमनःशिलायाः

शिलाच

गुप्तामनोह्वानागजिह्विका ॥४॥ नेपालीकुलटीगोला ॥७॥ यवं

त्रीणि यवाक्षारस्य नाम

क्षारो यवाग्रजः ॥ पाक्यो ॥३॥ थ सर्जिकाक्षारः कापोतः सुख

सर्जी वे चल सर्जिकाक्षारस्य

वे स लोचन नाम

त्वक्क्षीरी रसोत्पा वंशलोचना वांशी च द्वे

वर्चकः ॥ सौवर्चलं स्यादुचकं ॥५॥ त्वक्क्षीरी वंशरोचना ॥२॥

द्वे श्वेत मरिच बीजस्य नाम

गन्धेक्षमूल नाम

नाम

शिग्रुजं श्वेतमरिचं ॥२॥ मोरटं मूलमैक्षवम् ॥१॥ ग्रंथिकं पिप्प

एकमिक्षुमूलस्य

सौवर्चल रुचकं पूर्वं लवण प्रस्ताव प्रोक्ते पि द्वार मिस गात पुनरिहोक्तं इति त्वक्क्षीरी सर्जिकाक्षा रस्य द्वयं प्रते नाम्नी नेत्रे नरुन ... ३५

पत्रात्पंगे ऽस्य पत्रांगं रक्तसारं तादृक्के चंदनं
नतु रक्तचंदनमित्येनाम तस्या पात्रक्षण रक्तत्वात् हेपत्रांगाइति २

ग्रीस्लि पिप्पली
सूलस्य नाम

हे भूतकेशस्य
घडनाम

१६९
अ॰ हि॰

ग्रीस्लि कला निदसी
तकयामलकाविभी
तकफलानि समाहृ
तानि यस्यां सहतैस्य

लीमहलं चाटिकाशिरइत्यपि ॥३॥ गोलोमी भूतकेशो ना ॥२॥ प

रक्तचंदननाम त्रिकुटनाम ग्रीस्लिनाम नाम

त्रांगं रक्तचंदनम् ॥२॥ त्रिकटु त्र्यूषणं व्योषं ॥३॥ त्रिफला तु

नाम

फलत्रिकम् ॥ इति वैश्यवर्गः ॥ अथ शूद्रवर्गः ॥ ॐ शूद्रा

चतास्रि शूद्राणां नाम नामविशेष

श्चावरवर्णाश्च वृषलाश्च जघन्यजाः ४ आचंडालात्तु संकी

ग्रीस्लि कटूनि शुंठी
पिप्पली मरिचा
समाहृतानि त्री
स्लि त्रिकुटइति २

एतान्व्याप्य चंडालंपावत् मिश्रजाति
मातापितृकत्वाद्धक्षमाणं वक्ष्या
दयः संकीर्णा मिश्रजातय इत्यर्थः

१६९
कृदलजो

ग्रं वष्ठकररणादयः चांडालावधयःसंकीर्णा उच्यंते
तस्मानुलोम्येनप्रातिलोम्येनसंकरत्वापन्नापितामह्चजातिः
सानुलोमः येषांमातापितृषोंजातिः
सप्रतिलोमः संकरः १ शूद्रायांवैश्याज्जातःसुतः लोखवृत्ति

कायस्थइति एकं नाम

णांश्रेवष्ठकरणादयः॥ शूद्राविशोस्तुकरणो॥१॥म्बष्ठोवैश्यद्वि

शूद्रायांक्षत्रियाज्जातः एकं क्षत्रियायांवैश्याज्जातः सुति क्रियावृत्तिः

जन्मनोः॥१॥शूद्राक्षत्रिययोरुग्रो॥१॥मागधः क्षत्रियावि

वैश्यायांशूद्राज्जातः क्षत्रियायांशूद्राज्जातः

शोः॥१॥माहिष्योर्यावृषलयोः॥१॥क्षत्रार्याशूद्रयोःसुतः॥१॥

ब्राह्मण्यांक्षत्रियाज्जातः ब्राह्मण्यांवैश्याज्जातः क्षत्रयायांशूद्रो जाताःकृता

ब्राह्मण्यांक्षत्रयात्सूत॥१॥स्यांवैदेहकोविशः॥१॥रथकार

माहिष्योऽर्यायां क्षत्रियायो: वैश्यायांक्षत्रिज्जातः माहिष्यः इतिख्यातो लोपजीवी कैवर्तक ताविवत् वर्णविकारः २

क्षत्रियायां क्षत्रियाज्जातः। तदंततः सर्वासां स्वामिनी सा च क्षत्रिया तत्र यस्य वस्त्वामिता तत्
सामान्यमहद्रूपविष्वग्धात्मना। अन्यथा पर्यायसंगतिः। न हि वैश्यायां जाततत्त्वात्
तेषां क्षत्रियाज्जातो ससारथि प्रतिहाररथो रितिरुद्रः ॥१॥

माहिष्याज्जातः

करोति कर्माणि शिल्पचित्र
लेखनादिकर्माणि ॥२॥

चंडं क्रोधं सुचंडं कर्म, आलाति पर्याय ब्राह्मणी ब्राह्मणा
चांडालोपि चंडालस्पर्शे सर्वत्र पालिताः हस्मिति ये
जपपालिनीस्त्वापि तावस्मात् तो जातः करत्यादि
रेवगार्हितः सति
ति विशेषः ॥१

१८०

सि॰ हि॰

सजातीनां शिल्पिनां
संघातः श्रेणिः द्वयो
रिति श्रेणिः पुमान्
स्त्रियां तद्वाङ्मता श्रेणि
स्त्रियां स्त्रीरूपस्ततः चंडाल
श्चांडालश्च सर्वत्र पालि
तः पूर्वकमिति ये

स्तु माहिष्यात्करण्यां यस्य संभवः ॥१ स्याच्चंडालस्तु जनितो ब्रा

रथकार

कारीगर नाम । तैः कारुभिः सजातीयैः संहतैर्मिलितैः श्रेणिः स्यात्

ह्मण्यां वृषलेन यः कारुः शिल्पी ॥२ संहतैस्तैर्द्वयोः श्रेणिः

कुलश्रेष्ठस्यास्तीति नाम

द्वे नाम

माली द्वे मालाकारस्य

सजातिभिः ॥१ कुलिकः स्यात्कुलश्रेष्ठी ॥२ मालाकारस्तु मा

नाम

द्वे कुंभकारस्य

तर्खान नाम द्वे लेपकारस्य

लिकः ॥२ कुंभकारः कुलालः स्यात् ॥२ पलगंडस्तु लेपकः ॥१

तस्यां श्रेणौ पर्यायवेषधा
द्वे देवकः वासिकर्मा
वेदेह कोलमद्रा
ले वैश्यस्तु तंतुवते
इति पर्यायस्य
पर्यायमिदं ॥

तृतीयं कारुश्रेष्ठः शिल्पी द्विजा
च्छिन्नाभिर्याति येन कौलालः
कौलः द्विजाः पूर्वकमिति येन प्रालितगहरे वितापि
कुमाद तो जातः करत्यादिरेव गर्हित सवर्ण विप्रे शूद्रतिवे वृषलीया
जातो मसंकरादिषु प्रमादाज्जातस्य वदति सिमा तत्र प्रद ॥ ॥

तन्नाव तंतुवाय न्नापितो रजकस्तथा पं
चमश्चर्मकारश्च कारुकाः शिल्पिनो मताः
पलेनमांसेन मृदादिना च गंडते उपलि
पति पलगंडः । गडि वदनैकदेशे ॥१॥

१८

रुद्रजी

तंतवोवितन्तास्तेत्रंतद्वयति
तंत्रगायोप्यत्रकारास्तकी द्वे जुलाहनाम

द्वे सूचीकर्मकारिणः
दर्जीनाम

सूत्रांतायतेवाला

तंतुवायः कुविंदः स्यात् २ तुन्नवायस्तु सौचिकः २ रंगाजीवश्चि-

द्वे चित्रकारस्य
नकाशीनाम सानवाला द्वे शस्त्रपरिमार्जकस्य नाम मोचीनाम द्वे चर्मकारस्य

त्रकरः २ शस्त्रमार्जोऽसिधावकः २ पादुकृच्चर्मकारः स्या-

लोहारनाम द्वे लोहकर्मकारस्य कर्मारश्च सुन्यारः नाम हेमपुष्पिकस्य

द् २ व्योकारो लोहकारकः २ नाडिंधमः स्वर्णकारः कला-

चत्वारि सुवर्णकारस्य शंखकादिनां शिल्पिनस्य द्वे चूडीगरनाम द्वे पद्दलघहनं शिल्पिनस्य

दो रुक्मकारके ४ स्याच्छांखिकः कांबिकः २ शौल्विक।

पादुमुपानहं करोति वा कृत्वः पादुकृत् २

नाडीवंशप्रणादि कृत नाडीति ख्याता तां मुखे विनस्य वायुना धमति प्राध्मयति ३

रज्जुतैमुल्येन नरजीवाय यतेः सितंरंगो हि तालाम्बनः शिलादिः तमा जीवति वा २

व्यो इत्य येलोहवीज वीतिश्रीभोजदेवतक रोती त्यल व्योकारः व्योकाररोय यस्कारः दृतिरत्नकोषे लवपर्यायः संस्कृते लोहं खड्गनादाचादिकं यः करोति स कर्मकारः इत्या। द्वौ: हु: कर्मारश्च त्रकमी ते लोहकारस्यादि स्वनिदितिरमसः ३॥

१८१
मे᳘ द्वि०

स्तम्बकुटकः॥२॥तद्वान्तु वर्धकिस्त्वष्टा रथकारश्च काष्ठतट॥५॥

ग्रामाधीनो ग्रामतक्षः॥२॥कौटतक्षोनधीनकः॥२॥क्षुरिमु

डिदिवाकीर्तिनापितान्तावसायिनः॥५॥निर्णेजकः स्याद्रज

कः॥२॥शौण्डिको मण्डहारकः॥२॥जावालःस्यादजाजीवी॥२॥

देवलो देवाजीवः स्यात्

दिवं दिवसे कीर्तिर्नि

पारो:कीर्तनेवास

गोपुरद्वार कर्मत्रिवेधात्

CC-0 Panjab University Chandigarh. An eGangotri-Vaidika Bharara Initiative

द्वे देवकुलादौ देवार्चने
न हितादेवपूजक
स्यपूजकस्य शिरवाततस्य

५ जारींदे नाम नट द्वे इन्द्रजालादिमायायाः मदारीनाम द्वे मायाकारस्य नाम

देवाजीवीतुदेवलः २ स्यान्मायाशांबरी २ मायाकारस्तुप्राति

द्वे भेदुनाम

हारकः २ शैलालिनस्तुशैलूषाजायाजीवाः कृशाश्विनाः

षट् नटस्य नाम चारयंतिदिगंतेषुकीर्तिंमासयंति

भेद

भरताइत्यपिनटा ६ चारणास्तुकुशीलवाः २ मार्दंगिका

मृदंगवादनंशिल्पमेषां येषांशिल्पेवपाणं तलेमुखवाद्यप्राप्
नास्ति मुखवादयंतिते तालि द्वे वंशीवादस्य नाम

मौरजिकाः २ पाणिवादास्तुपाणिघाः २ वेणुध्मास्तुवै

द्वे नटकुशीलवानां
नटविप्रोष्णाणांप्रा
स्ताकथकादीनामित्येके

१८२
अ॰ द्वि॰

द्वे वीणावादस्य नाम — द्वे वीणावादकस्य — द्वे वर्न्यमार्गपक्षिघातस्य शिकारी नाम

णविका २ वीणावादस्तुवैणिका २ जीवांतिकःशाकुनिको २

द्वे जालेनमृगबंधनकर्त्तुः — चिडीमार नाम — पोज्यी — जीवितपशुपक्षिलोमहृतमांसविक्रयेणजीवतः

द्वौवागुरिकजालिकौ २ वैतंसिकःकौटिकश्चमांसिकश्चसमं

कसाई नाम — चाकर नाम — मजूर नाम

त्रयम् ३ भृतकोभृतिभुक्कर्मकरोवैतनिकोपिसः ४ वार्त्ता

कहार नाम — द्वे कहारीति — पोठी द्वे भारवाहस्य नाम — नीच नाम

वहोवैवाधिको २ भारवाहस्तुभारिकः २ विवर्णःपामरोनी

एते किरातादयस्रय पश्वं शूद्रजातिनामभेदाश्च छ शब्दवाच्याः गोमांसभक्षकौ यस्तु लोकवाह्यं च भाषते सर्वाचारविहीनोसौ
म्लेछ इत्यभिधीयते मयूरपिछ परिधानः किरातः पत्रपरिधानः शवरश्च पुलिंदः पत्र प्रावर इति रत्नकोषः
परभाषाभानभिज्ञः पुलिंदः पुलिंगो वृत्र पुलिंदः वा म्लेछ पुलिंगो पिनिगाद्य लेइति तारपालः ॥ उत्तर पक्षे पर्यायस्त्रिक्षेवः

नीच
= नाम

पश्चाविहीनोजातिक
र्मलोऽस्यनाम

चः प्राकृतश्च पृथग्जनः विहीनोपसदो जाल्मः क्षुल्लकश्चेतर

नाम

श्च सः १० भृत्ये दासेरदासेयदासगोप्यकचेटकाः नियोज्य

एकादशासेवकस्य परेणाचितः सेवाधीनः

किंकरप्रैष्यभुजिष्यपरिचारकः ११ पराचितपरास्कंदप

वेतार्थे दासीत्वेन परप्रेषतस्य आलसी नाम तुंदमुदरं परिमार्ष्टि

रजातपरैधिताः ४ मंदस्तुंदपरिमृजः आलस्यः शीतको

चतुष्कं परसंवर्धितेस्वामीत्
एतदंतेमत्सपर्यायमाह

दिवो दिवसः तस्य पुण्यकालत्वात्
तत्राकीर्त्तिः अकीर्त्तिनामस्य २

नाम   उग्रसकाशः   बद्धदत्तस्य

सोऽनुग्रसः ६ दस्तेतुचतुरपेशलपटवः सूत्थानउग्रस्तु ६

अकीर्द्दपापमत्र   स्थानं संश्लग पचापि

नाम

चांडालस्प्लवमातंगदिवाकीर्त्तिजनंगमाः निषादश्वपचावेतेवा

नागरादेः अंतेवसन्ति दशचांडालस्य

नाम

सिचांडालपुक्कसाः १० भेदाः किरातशबरपुलिंदाम्लेच्छजा

शकारीनाम   कुक्रोनाम

तयः १ व्याधोमृगवधाजीवोमृगयुर्लुब्धकस्मृसः ४ कोल

१८३
श्री हि०

१ एवं पुमासे वा कस
नि हि नि स्ति कसा हि
सायां पुलकुसिन तेक
सति गाद्र्छ ति वा कस

म्लेच्छ न्य व्याकुं माषते
इति म्लेच्छाः गोमांसाशु
सेको यहुलोक वास्यं चभाषन्ते सर्वाचारविहीने सोम्लेच्छ इत्यभिधीयते इति
सितादिनिहरिणान्निघातिमृगवधे नाजीवतिमृगान्नधातिचतारि जीवनार्थं मृगघातकस्य पुरुषस्य १

एते किरातादयः त्रयः
चांडाला नां नेदाः म्ले
च्छप्राद्धवाच्यास्तत्र
मयूरपिच्छपरिधानः
शबरः स्वभावं व्याव
हारसंपर्कमाषाल
मिलाः पुलिंदः एते
च म्लेच्छजातयः ३

लेयिकः सारमेयः कुक्कुरो मृगदंशकः शुनको भषकः श्वा स्या

दलर्कस्तु स योगतः १ श्वा विश्वकद्रुर्मृगयाकुशलः १ सरमा

शुनी १ विड्वरः सूकरो ग्राम्यो १ वर्करस्तरुणः पशुः १

आच्छोदनं मृगव्यं स्यादाखेटो मृगया स्त्रियाम ४ दक्षिणारु

एकंनाम चोरनाम

लुब्धयोगाद्द्विगोर्ध्माकुरंगकः १ चौरैकागारिकस्तेनदस्यु

दशचोरस्यनामानि पारिपंथिकः पथपतोहरस्त्र

तस्करमोषकाः प्रतिरोधिपरास्कंदिपटच्चरमलिम्लुचाः १

चोरीनाम चत्वारिचोरकर्मणा एकंचोरधनस्य वित्तस्यतंलंक्रियतेऽसौ तस्मिन् ला ...लेकारः

चौरिकास्तैन्यचौर्ये च स्तेयं ४ लोप्त्रं च तद्धने १ वीतंसस्तू

पाशजालादि बंधननिमित्तम् मृगाणांपक्षिणां जाली कूटेनछलेनयंत्रं कूटयंत्र

पकरणं बंधने मृगपक्षिणां १ उन्माथः कूटयंत्रं स्या २ द्वा

ग्रहे रस्पघटकूपादेनसंवेल जलग्र
तौ ल्पते तस्य द्वे नाम्नी

द्वे मुग्वंधनायां जालविशेषस्य
नाम

रस्सी नाम

पंचवलितगुणस्य

गुणवृक्षमुग्धवेधिनी २ पङ्ल्वेवराटकः स्त्रीतुरज्जुस्त्रिषुवटीगु-

अरट

रहट

वयतन्तेन

णः ५ उद्घाटनंघटीयंत्रं सलिलोद्वाहनंप्रहेः २ पुंसिवे-

नली

द्वे वेया इति

नाम

पुलिन द्वे सूत्रस्य

वुलना नाम

मावायदंडः २ सूत्राणिनरितन्तवः २ वाणिर्व्यूतिःस्त्रि-

द्वे वस्त्रादीनां वाणि
क्रियायाः

एकं लेप्यंशिलादिशिल्प
कर्मणि

पुतली या द्वे नाम

यौतुल्ये २ पुस्तंलेप्यादिकर्मणि १ पंचालिकापुत्रिकास्या-

वस्त्र तेमर्धतेमदन्त
पुस्तकस्तन्मनादेरे

१८५
श्री हिं

॰आदि नावल्य दंतस्थंगशिला दिग्रह:　　हे पुत्तलकादिस्थापनस्य
हे पुत्तलीति　　पिटी　　महापीठ इति
हे महापीठकाया:　　ठेठी कीं

हस्तदंतादिभि:कृता २ पिटक:पेटक: २ पेडा मंजूषा २ पवि

पलग　हे लोहकस्य　हे वाहुकस्य　छिक्का:　नृपती

हेंगिका भारयष्टि २ स्तदा लेविशिक्यं काचो २ पपादुकापादू

हे वंदुवानत अनुपदं पादयाम प्रमाण वस्त्रा　पादत्राणं च　तेढी　त्रीणि चर्मरज्वा:

रूपानत्स्त्रीसेवानुपदीनापदायता ४ नद्वीवध्रीवरत्रा स्या ३

ध्यावकनाम　एकं ध्यावक इति नाम　कांडालवीला नाम

दस्याद्देस्तादुनीकषा १ कांडोलिकातु कें डोलिवीरणं कांडालवल्ल

कीं लिंबंडल
पुं लाया:
नाम

साम्यात्वेन वीलादि शलाकाया
पी ष्मकादि हृयं

कां ३

काष्ठलोहमयी
शलाका तूलिका उच्यते
चित्रकारस्तूलिका २
कौ चित्रे सान

कीं लि कष प ट्टि काया:

कौ॥३॥ नाराची स्यादेषणिका॥२॥ शाणस्तु निकषः कषः॥२॥

कातीं क्राजादि कर्त्तिनी

कु ठालीनाम

हे स्वर्णादि छेदि
न्याः पत्रादिव परशुः

व्रश्चनः पत्रपरशुः॥२॥ ईषिका तूलिका समे॥२॥ तैजसावर्त्ति

तैजसं स्वर्णादि द्राव
र्त्तिते ऽत्र हु रवेति

खलड़ीनाम चर्मसेल: फलीर्ध्यते
हे चर्मभाजी ति

हे वस्त्रे प्रारोदि वेदनार्थ्याया आसफोटिनी लास्फो
टनी ताधियाठ:

नी मूषा॥२॥ भस्त्रा चर्मप्रसेविका॥२॥ आस्फोटनी वेधनि

हे वज्रीक तल वर्णादे: नापि तके शाक
र्त्तन्या ना

कुहाड़ानाम

का॥२॥ कृपाणी कर्त्तरी समे॥२॥ वृक्षादनी वृक्षभेदी॥२॥ टंकः

वृक्षो भिद्यते छिद्यते
ऽनेन वृक्षभेदी २

हे टंकइतिख्यातस्य पाषाणदारणस्य

हे करात इति

पाषाणो दार्यतेऽनेन कलवत्री रवीनाम
टंकनाम

१८६
अ॰ द्वि॰

पाषाणदारणः २ क्रकचोस्त्रीकरपत्रं स्यादारा चर्मप्रभेदिका २ हे चर्मभेदकस्य लोहद्रव्यस्य

त्रीणि लोहप्रतिमायाः

स्वर्मीस्थूणायःप्रतिमा ३ शिल्पं कलादिकं कर्म १ प्रतिमा

नाम प्रतिमीयते सदृशी क्रियतेऽनेन प्रतिबिंबस्य छायासादृश्य मत्र सर्वेषां मूर्तिसदृशशिलादि प्रतिकृतिरूपकस्य

नं प्रतिबिंबं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया प्रतिकृतिरर्चा

सादृश्यनाम एते सप्त पुंसि समानार्थवाच्यलिंगाः

पुंसि प्रतिनिधि ८ रुपमोपमानं स्यात् २ वाच्यलिंगाः स

(4) Amarkosh

श्रीलिपाशकस्य

तेषु ग्लहोरक्षास्तु देवनाः पाशकाश्चते २ परिणायस्तु शारीणां

समंतान्नयने १ स्त्रियां अष्टापदं शारिफले २ प्राणिद्यूतं

समाह्वयः ७ उक्ता भूरिप्रयोगत्वादेकस्मिन्येत्र यौगिकाः

ताद्धर्म्यादन्यतो वृत्तावूह्या लिंगांतरेपि ते ॥ शूद्रवर्गः ॥

इत्यमरसिंहकृतौ नामलिंगानुशासने द्वितीयो भूम्यादिकांडो यं सांग एव समर्थितः २

इति श्रीअमरकोशे भूम्यादिकांडो द्वितीयः २ समाप्तः शुभमस्तु

१८८

शू० द्वि०

१८८

इदं कर्त्तिरव्यातस्य पाषाणदारणस्य

इकार्तनइति

पाषाणोदार्य्यतेऽनेन कलवत्री रवीनाम

वदाननाम

१८६ पाषाणदारण: २ क्रकचोस्त्रीकरपत्रं स्याद्‌ आराचर्मप्रभेदिका २ इदं चर्मप्रदकस्य

लोहद्रव्यस्य

त्रीणि लोहप्रीतिनाया:

सू॰ द्वि॰ स्थूर्मीस्यूणायोप्रतिमा ३ शिल्पंकलादिकंकर्म १ प्रतिमा

नाम प्रतिमीयतेऽसदृशीक्रियतेऽनेन प्रतिबिंबास्य छायासादृश्य मत्र अन्वेोऽन्यसदृशाशिलादिप्रति

मिलप्रतिरूपकस्य

नं प्रतिबिंबे प्रतिमाप्रतियातनाप्रतिच्छाया प्रतिकृतिरर्चा

अष्टनाम एतेसमादय: समानानावाच्यलिंगा:

पुंसिप्रतिनिधि ८ रूपसोपमानेस्यात् २ वाच्यलिंगा:स

एते समादयः सत्वांतावाच्यलिंगाः
प्रतिरूपं प्रतिच्छंदः
प्रतिकोयम्

अमी निभादयः उत्तर
पदस्था एव सदृशावच
नावाच्यलिंगाः स्युरिति
सर्वस्माद्विशेषः यथा
पितृनिभः पुत्रः मातृ
निभा कन्या देवनिभ
पत्यमिति [illegible]आदिनाम्
तरूपकल्पादिग्रहः
यथा पितृसदृशः पि
तृरूपः पितृकल्पः २

बराबरनाम — सप्त सदृशस्य नाम

समस्तुल्यः सदृक्षः सदृशः सदृक् साधारणः समानश्च स्युः ७

पंचनाम

उत्तरपदे त्वमी निभसंकाशनीकाशप्रतीकाशोपमादयः ५

वेतननाम

कर्मण्या तु विधा भृत्या भृतिः स्त्री भर्म वेतनम् भरण्यं भरणं

मजूरीनाम — एकादशवेतनस्य — शराबनाम

मूल्यं निर्वेशः पणः इत्यपि ११ सुरा हलिप्रिया हाला परि

रर्वगोमंथपर्वते कदंवकोटरे जाता कदंवकोटरे जाता
नाम्ना कादंवरी सुरे त्यागम:।

१८८
मि॰ हि॰

स्त्वह्वरुणात्मजा ॥ गंधोत्तमा प्रसन्नेरा कादंवर्यः परिस्रुता

सुरादि त्रयोदश नाम सुरामात्रस्य नाम [illegible] पानं [illegible] [illegible] सुपदं [illegible]

मदिरा कश्यमद्ये चाप्यवदंशस्तु भक्षणम् ॥ १ ॥ शुंडापानंम

द्वे पुनः पुनर्मद्यपानक्रमस्य मद्यस्य पूर्वं [illegible]

दस्थानं ॥ ३ ॥ मधुवारा मधुक्रमाः ॥ २ ॥ माध्वासवो माधवको

मधुताकृतः संधितः चत्वारि नाम [illegible] मद्यविशेषस्य [illegible]

मधुमाध्वीकमद्वयोः ॥ ४ ॥ मैरेयमासवः शीधु ॥ ३ ॥ र्मेदकोज

वारुणीस्वादुरसा मदिरा [illegible] [illegible] गौडी माध्वी च [illegible]

मधु [illegible] मधूकात्‌ [illegible] मद्यस्य [illegible] चत्वारि मद्यस्य [illegible] मद्यस्य

मद्यकी मैल नाम

द्वे सुराकल्कस्य मेघद्वितिं

लंघीये

वृक्षे नमः वाक्षसाहूयते मना च्छादनात् द्वे नाना द्रव्यकृतस्य रावीजस्य

गलः समौ ॥२॥ संधानं स्यादभिषवः ॥२॥ किण्वं पुंसि तु नग्नहूः ॥२॥

आसव संताने द्रव भिवं त्वत्र पानस्य द्वे तासो द्वे

सुरा मंडे द्वे गुणनाम:

द्वे संमिलपपाना ये कृतगोष्ठ्या:

चषकोऽस्त्री न शरावे काष्ठपल:

कारोत्तमः सुरामण्डः ॥२॥ आपानं पानगोष्ठिका ॥२॥ चषकोऽस्त्री पा

चतादिमधुपानपात्रस्य

जुयारीया नाम

द्वे स्त्रेष द्वे

धूर्त्ते देवी व्यति जितीव्यति

नपात्रं सरकोऽप्यनुतर्षणं ॥४॥ धूर्त्तोऽक्षदेवी कितवोऽक्षधूर्त्तो

तत्कार्ये लग्नः डोलस्य वडे लः ब्रत्यर्थकः नलग्नकः प्रतिनिधिर्भवतीति भुवः भवः सन्ते प्रतिक्विप प्रतिभुः

पंच द्यूतकारस्य नाम

ज्यामन

द्वे लग्नकस्य

हि दिवारी नाम

द्यूतकृत्समाः ॥५॥ स्युर्लग्नकाः प्रतिभुवः ॥२॥ सभिका द्यूतक

द्वे सभिकाचारस्य

जुवया नाम

द्युतो दस्य च

मेला:

रकाः ॥२॥ द्यूतोऽस्त्रियामक्षवती कैतवं पण इत्यपि ॥४॥ पणे

द्यूते पद्युतस्त्र्यति सपल:

अक्षा पाशकाः उपायलेनाउसंति

चत्वारि द्यूतस्य

(4) Amarkosh

१ तंत्रं क्रियाणां वदानि स्यानानि शारीरां फलकं व वेष्टः श्र २ देवलनाधारः ईश्व राहकायणकदेवते २

देवलनाधारः चतुरंगफलकं २
चौपड कर्षस्थ २ दीर्घ्यंतिः
प्रतेयद्युतस्य पतलुवलः

त्रीणि पाशकस्य नाम
खेडलानाम

वाल्यदलकोः परितः समंता तन्नयने शारीणां नयनम्

तेषु ग्लहोऽक्षास्तु देवनाः पाशकाश्च ते २ परिणायस्तु शारीणां

शारीणां खेलनार्थं आधारः वदस्य

समंतान्नयनेऽस्त्रियां अष्टापदं शारिफले २ प्राणिद्यूतं

कथितः

समाह्वयः ७ उक्ता भूरिप्रयोगत्वादेकस्मिन्येऽत्र यौगिकाः

गुणभावेन

ताद्धर्म्यादन्यतो वृत्तावूह्या लिंगांतरेऽपि ते ॥ शूद्रवर्गः ॥

इत्यमरसिंहकृतौ नामलिंगानुशासने द्वितीयो भूम्यादिकांडोऽयं सांग एव समर्थितः २

इति श्रीअमरकोशे भूम्यादिकांडो द्वितीयः २ समाप्तः शुभमस्तु

प्राणिद्यूतं प्राणिद्यूतं शारीणां द्यूतं प्राणिद्यूतं पल्लद्यूतं मेषकुक्कुटादियोधने देवने प्राणिद्यूतम्

अत्र वर्गे ये यौगिकाः शब्दाः मालाकारमार्दंगिकवैणविककर्मकारचोरादयः प्राणिद्यूतादयः उक्ताः ये भूरिप्रयोगत्वादेकस्मिन् लिंगे पुंलिंगे यौगिकाः उक्ताः ते ताद्धर्म्यात् तेषां धर्मवशात् तेषां अन्यतो ऽन्यत्र जातौ वृत्तौ सत्यां अन्यत्र स्त्रियां क्लीबे वा ऊहनीयाः यथा मालकारी स्त्री पाला कारी कुल मित्यादि यथायोगिकाः कारुशब्दाः कर्मकारादयः ते जातिवचनत्वात् मृद्धातिवत् जायते इत्यादिना स्त्रीलिंगांतरेऽपि लिंगे ज्ञेया इत्यर्थः २॥